

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Dienes Angelika

Debrecen
2026

DEBRECENI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK DOKTORI
ISKOLA

Doktori iskola vezető: **Prof. Dr. Dajnoki Krisztina** egyetemi tanár

A MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI KONSZOLIDÁCIÓS
SZÁMVITELI SZABÁLYOZÁS HATÁSA A
VÁLLALATCSOPORTOK FINANSZÍROZÁSÁRA ÉS
HITELEZŐI MEGÍTÉLÉSÉRE

Készítette:

Dienes Angelika

Témavezető:

Prof. Dr. Orbán Ildikó

egyetemi tanár

DEBRECEN
2026

A doktori értekezés betétlapja

A MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI KONSZOLIDÁCIÓS SZÁMVITELI SZABÁLYOZÁS HATÁSA A VÁLLALATCSOPORTOK FINANSZÍROZÁSÁRA ÉS HITELEZŐI MEGÍTÉLÉSÉRE

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a gazdálkodás- és szervezéstudományok tudományágban

Írta: **Dienes Angelika, okleveles közgazdász**

Készült a Debreceni Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolája
keretében

Témavezető: **Prof. Dr. Orbán Ildikó**

A doktori komplex vizsga bizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.

A doktori komplex vizsga időpontja: 20...

Az értekezés bírálói:

Dr.
Dr.
Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.
Dr.
Dr.

Az értekezés védésének időpontja: 20...

NYILATKOZAT

Alulírott, Dienes Angelika (szül.: Berettyóújfalu, 1981. 04. 14.) büntetőjogi és fegyelemi felelősségem tudatában kijelentem és aláírással igazolom, hogy a doktori (Ph.D) fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám.

Nyilatkozom továbbá, hogy:

- a Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola szabályzatát megismertem, és az abban foglaltak megtartását magamra nézve kötelezően elismerem;
- a felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem, a disszertációra vonatkozó jogszabályokat és rendelkezéseket betartottam;
- a disszertációban található másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban, az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem a mindenkori szerzői jogvédelem figyelembevételével;
- a benyújtott értekezéssel azonos, vagy részben azonos tartalmú értekezést más egyetemen, illetve doktori iskolában nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Debrecen, 2026. 06. 01.

Dienes Angelika

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ANOVA	Analysis of variance Varianciaanalízis
EBIT	Earnings before interest and taxes Kamatfizetés és adózás előtti nyereség
EBITDA	Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization Kamatok, adózás és értékcsökkenési leírás előtti eredmény
EMIS	Emerging Markets Information Service
HHI	Herfindahl-Hirschman index
IAS	International Accounting Standards Nemzetközi számviteli standardok
IFRS	International Financial Reporting Standards Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok
IQR	Interquartile range Interkvartilis terjedelem
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MNB	Magyar Nemzeti Bank
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NKÉ	Non-Controlling Interest Nem kontrolláló érdekelttség
SOPIA	Share of profit in associate Részesedés a társult vállalkozás eredményéből
Sztv.	A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény
TEÁOR	Gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles Amerikai Egyesült Államokban Általánosan Elfogadott Számviteli Alapelvek
VIF	Variance Inflation Factor Varianciainflációs faktor

Az értekezésben feldolgozott IAS/IFRS standardok:

IAS 1	Presentation of Financial Statements Pénzügyi kimutatások prezentálása
IAS 16	Property, Plant and Equipment Ingatlanok, gépek és berendezések
IAS 21	The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates Az átváltási árfolyamok változásainak hatásai
IAS 28	Investments in Associates and Joint Ventures Társult vállalkozásokban és közös vállalkozásokban lévő befektetések
IAS 36	Impairment of Assets Eszközök értékvesztése
IAS 37	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets Céltartalékok, függő kötelezettségek és függő követelések
IAS 38	Intangible Assets Immateriális eszközök
IAS 40	Investment Property Befektetési célú ingatlanok
IFRS 3	Business Combinations Üzleti kombinációk
IFRS 5	Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations Értékesítésre tartott befektetett eszközök és megszűnt tevékenységek
IFRS 9	Financial Instruments Pénzügyi instrumentumok
IFRS 10	Consolidated Financial Statements Konzolidált pénzügyi kimutatások
IFRS 11	Joint Arrangements Közös szerveződések
IFRS 15	Revenue from Contracts with Customers Vevői szerződésekből származó bevétel

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS.....	7
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	13
2.1. A konszolidált beszámoló jelentősége, megjelenése és jogi háttere.....	13
2.2. Az IFRS-ek alkalmazásának hatása.....	17
2.3. Az IFRS-ek alkalmazása a visegrádi országokban.....	20
2.4. Konszolidáció a számvitelről szóló 2000. évi. C. törvény szerint	24
2.4.1. Alapfogalmak az Sztv-ben	24
2.4.2. Mentességek a konszolidált beszámoló készítés alól.....	26
2.4.3. A konszolidált éves beszámoló fordulónapja	28
2.5. A konszolidált éves beszámoló készítésének folyamata a magyar szabályozás alapján.....	28
2.5.1. A konszolidáció általános előkészítése.....	29
2.5.2. A teljes körű konszolidáció előkészítése	30
2.5.3. Összevonás	34
2.5.4. Tőkekonszolidáció.....	34
2.5.5. Adósságkonszolidáció	38
2.5.6. Közbeső eredmények kiszűrése.....	38
2.5.7. Bevételek és ráfordítások konszolidációja	39
2.5.8. Egyéb konszolidációs feladatok végrehajtása	40
2.5.9. A konszolidációt követő feladatok	42
2.6. Konszolidálás nemzetközi környezetben	42
2.6.1. A kontroll megállapítása.....	43
2.6.2. A konszolidációs kör megállapítása	45
2.6.3. A konszolidáció keretei az IFRS-ek rendszerében	46
2.6.4. Felvásárlási módszer	48
2.6.5. Teljes körű konszolidáció az IFRS-ben.....	51
2.6.6. Konszolidált saját tőke változás és cash flow-kimutatás.....	54
2.6.7. Társult vállalkozások és közös szerveződések az IFRS-ben.....	54
2.7. A magyar és a nemzetközi konszolidációs technika összehasonlítása	57
2.8. A vállalatok finanszírozása	63
2.8.1. A vállalatfinanszírozás típusai	63
2.8.2. A vállalati tőkestruktúra.....	65

2.8.3. A finanszírozási források kínálatára ható tényezők.....	67
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	70
3.1. A kutatáshoz felhasznált adatok bemutatása	70
3.2. A módszertan bemutatása	76
3.2.1. Idegen tőke költsége, kamatfedezeti mutató és összes eladósodottság számítása .	76
3.2.2. Az idegen források koncentrációjának mérése.....	78
3.2.3. Leíró statisztika	79
3.2.4. Regresszióelemzés	80
3.2.5. Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba	83
4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	85
4.1. A konszolidált adatok leíró statisztikai elemzése és az eltérések vizsgálata	85
4.1.1. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok idegen tőke költségének leíró statisztikai elemzése és eltérésének vizsgálata.....	85
4.1.2. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok kamatfedezeti mutatójának leíró statisztikai elemzése és eltérésének vizsgálata	89
4.1.3. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok idegen tőke – saját tőke arányának vizsgálata.....	93
4.1.4. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok által felhasznált idegen források típusai és koncentrációjának vizsgálata	98
4.1.5. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok összes eladósodottságának leíró statisztikai elemzése.....	104
4.2. A konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása	108
4.2.1. A magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása	
108	
4.2.2. Az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása	113
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	119
6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ, ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI.....	124
ÖSSZEFOGLALÁS.....	126
SUMMARY	130
IRODALOMJEGYZÉK.....	134

TÁBLÁZATJEGYZÉK.....	153
ÁBRAJEGYZÉK	154

BEVEZETÉS

A globalizáció során a világ gazdaságai egyre szorosabb funkcionális integrációjára került sor, amit az internet, a transznacionális vállalatok felemelkedése, valamint a kereskedelem és a beruházások számos akadályának felszámolása támogatott (ROBINSON, 2018). A világgazdaságban nagymértékben nőtt a nemzetközi kereskedelem és a beruházások volumene (GALLAGHER, 2009). Az elmúlt évtizedekben az európai és Európán kívüli országokban is megfigyelhető változás következett be a vállalatok működése területén: nem kizárólag országhatáron belül folytatják tevékenységüket, hanem nemzetközi szintű kapcsolatokkal is rendelkeznek (JAKUS, 2015).

A globális gazdaság kialakulásának, mozgatórugóinak a transznacionális vállalatok tekinthetők (SEGESVÁRY, 1998; KETTINGER, 2001; LAKATOS, 2004; SÜKÖSD, 2006; MARKOVSKY, 2007; SIMON, 2009a). FIDRICH (2002) szerint a gazdasági globalizáció fő haszonélvezői is a nemzetek feletti vállalatok vezetői, tulajdonosai. A globalizált világban a versenyképesség egyik kulcs tényezője, hogy a vállalkozások a nemzetközi piacokra is képesek legyenek kilépni (BÖCSKEI et al., 2017).

A multinacionális vállalatok, amelyek a világpiacon különböző gazdasági és jogi környezetben működnek, sokrétű kapcsolati rendszerrel rendelkeznek. Ezen vállalatok a befektetések és a határokon átvilágzó tranzakciók révén olyan kapcsolatokat alakítanak ki, amelyek által érdekeltségi, részesedési és függőségi viszonyba kerülnek egymással (JAKUS, 2015; SIMON – KRESALEK, 2017). A jogi értelemben különálló, de egymásban befolyást szerző vállalatok a működésük során egymással is jelentős tranzakciókat bonyolítanak le, amelyekre számos esetben a befektetési, függőségi kapcsolatok miatt nem a piaci értékviszonyok szerint kerül sor. A tranzakciók és azok hatásainak számviteli kezelése az egyedi beszámolóknak kerülnek rögzítésre, amelyek az érdekhordozói körök számára megtevesztő információkat nyújthatnak a vállalatcsoport gazdasági teljesítményéről (JAKUS, 2015).

Annak érdekében, hogy a belső üzleti kapcsolatok kiszűrésével egy vállalatcsoport valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének bemutatása teljesíthető legyen, a számvitelnek egy külön ága alakult ki, amelyet konszernszámvitelnek nevezhetünk. A konszernszámvitel eljárások és módszerek összessége, amelynek célja a konszolidált beszámoló elkészítésének biztosítása (RÓZSA, 2015). Mivel a piac szereplőinek szüksége van ezen

vállalatcsoportok valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének ismeretére, ezért az egyedi éves beszámolókon kívül fontos a csoportot egyetlen egészként bemutató összevont (konszolidált) éves beszámolót is elkészíteni saját nemzeti vagy valamelyik nemzetközi számviteli szabályrendszer szerint.

A vállalatok kötelező és önkéntes alapon is nyilvánosságra hoznak információkat (FEKETE et al., 2008). A pénzügyi kimutatásokkal szemben nagyon sok követelményt támasztanak a felhasználók. Fontos számukra az érthetőség, időszerűség, megbízhatóság, valamint az információk teljességének és objektivitásának szükségessége (KOVÁCS-RUMP – MENICH-JÓNÁS, 2021). A befektetést kereső és befektetni szándékozó piaci szereplők számára elengedhetetlen, hogy igényeiket és lehetőségeiket össze tudják hasonlítani. Amennyiben csak a más-más nemzeti számviteli szabályok alapján elkészített pénzügyi kimutatások állnak rendelkezésre, a különböző országbeli gazdálkodók teljesítménye nehezen hasonlítható össze (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019; SZEKERES et al., 2024b; SZEKERES – TÖMÖRI, 2025). A különböző országok számviteli szabályozásai között jelentős különbségek vannak mind a tartalom, mind a forma vonatkozásában (SZTANÓ – VÖRÖS, 2001a). A pénzügyi kimutatások felhasználói számára szükség van olyan egységes számviteli rendszerre, amely átláthatóbbá, egyértelművé teszi a tartalom megértését, ezáltal segíti a döntéshozatalt. A jelenleg uralkodó két nagy nemzetközileg ismert és elfogadott számviteli rendszer az Amerikai Egyesült Államokban kialakított US GAAP (United States Generally Accepted Accounting Principles, Általánosan Elfogadott Számviteli Alapelvek) és az IFRS (International Financial Reporting Standards, Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok). Napjainkban folyamatos az IFRS standardok aktualizálása, illetve a konvergálásuk a US GAAP-pel (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019). Az IFRS lényegesen közeledett a US GAAP-hez, főleg a konszolidált beszámolás területén, de még mindig vannak különbségek a két rendszer között (CÎRSTEAN – BALTARIU, 2014). Az IFRS-ek rendszerének elsődleges célja, hogy megbízható és hasznos információt nyújtson a befektetőknek az üzleti kockázatuk csökkentése érdekében, legfőképpen a különböző országokban lévő cégek beszámolóinak egységes értelmezése, az adatok összehasonlíthatóságának megteremtése révén (SZEKERES – DÉKÁN T-NÉ, 2018; DÉKÁN T-NÉ, 2019).

Az IFRS rendszer csökkenti az információs aszimmetriát azáltal, hogy növeli a pénzügyi beszámolás átláthatóságát és összehasonlíthatóságát (ASHBAUGH – PINCUS, 2001; DASKE et al., 2008; DEFOND et al., 2011; NGUYEN – TANGL, 2019; KARPUZ et al., 2020), és egy egységes, közös nyelvet biztosít a számviteli beszámolóhoz (MIRZA –

HOLT, 2011; SZEKERES, 2024). A standardok segíthetnek a vállalkozásoknak az átláthatatlanság csökkentésében (BERTRAND et al., 2020; VÁGNER, 2021).

A különböző országokban elfogadott számviteli elveket és eljárásokat az idők során több tényező is befolyásolta: a gazdaság centralizáltságának foka, a gazdasági tevékenység összetettségének foka, a gazdaság fejlettségi foka, a gazdasági növekedés módja és üteme, a szabályozási környezet, valamint a helyi pénznem stabilitása (EPSTEIN – MIRZA, 2003; BEDŐHÁZI, 2009; FILYÓ, 2017). A nemzeti szabályozásban tükröződik az országok jogi berendezkedése és a kulturális különbsége is (VÉN, 2015; ALSHARAI et al., 2019). NOBES – PARKER (2008) szerint a nemzeti számviteli szabályozást befolyásolja a vállalatfinanszírozási forma, a jogi berendezkedés, az állami információigény befolyása, valamint a kulturális különbség.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (továbbiakban Sztv.) utóbbi években történő módosításaival a jogalkotók a hazai beszámolási rendszert igyekeznek közelíteni az IFRS-ekhez, azonban a két szabályozás között még mindig jelentős különbségek vannak. Mind egyedi, mind konszolidációs szinten lényeges eltérést mutathatnak a két különböző eljárás szerint készített beszámolók adatai.

Világszerte, így az Európai Unióban is egyre több cég alkalmazza az IFRS-eket – egyes vállalatok valóban az átláthatóság növelése érdekében döntöttek az IFRS-ek bevezetése mellett (DASKE et al., 2013), – amely azonban nem minden vállalatra és vállalatcsoportra kötelező, így az összehasonlíthatóság érdekében nagy jelentőséggel bír az egyes nemzeti számviteli szabályrendszerek és az IFRS-ek közötti eltérések ismerete (SIMON, 2022).

1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS

A számvitel egyik kiemelt feladata az információszolgáltatás az érdekhordozók (stakeholderek) felé a gazdálkodó egység állapotáról és teljesítményéről, amely a pénzügyi kimutatásokban és jelentésekben valósul meg (LÁSZLÓ, 2014a). A pénzügyi beszámolás során szükség van legalább egy érdekeltre (címezetre, érdekhordozóra), hiszen e nélkül nem lenne szükség az információ közlésére (LAKATOS, 2013). LÁSZLÓ (2014a) bemutatja az érdekhordozók és az általuk támasztott információigény kapcsolatát, amely szerint a hitelezők elsődlegesen a vállalatok pénzügyi helyzetének, másodlagosan a vagyoni helyzetének megismerését tartják fontosnak. A pénzügyi helyzettel összefüggő információk az érdekhordozók közül elsődlegesen a hitelezők számára fontosak.

A vállalkozások pénzügyi teljesítményével, a saját tőke kiegészítéseként igénybe vett idegen forrás (idegen tőke) felhasználásának hatékonyságával és jövedelmezőségével számos szakirodalom foglalkozik (KATONA – TÖMÖRI, 2021; TÖMÖRI – HORVÁTH, 2024). Az idegen tőke és az idegen forrás fogalma általában szinonim kifejezésként használatos. Sem a magyar számviteli törvény, sem az IFRS rendszer standardjai nem definiálnak idegen forrás, illetve idegen tőke fogalmat. Amikor saját és idegen forrásról beszélünk, azt vesszük alapul, hogy a mérleg forrásoldalán – illetve a saját tőke és kötelezettségek oldalon – a saját források vagy idegen források között vehetők-e számításba. A nemzetközi gyakorlatban az idegen források fogalmába túlnyomórészt az összes kötelezettség beletartozik, esetleg a céltartalékokkal együtt. Véleményem szerint a magyarországi gyakorlat szerint idegen mindaz a forrás, amelyet nem a tulajdonosok bocsátottak a vállalkozás rendelkezésére (ZÉMAN – BÉHM, 2017).

Dolgozatomban a kamatfizetési kötelezettséggel járó forrásokra, illetve az ezek után fizetendő kamatokra koncentrálok, ezért idegen tőkének, idegen (kamatozó) forrásnak tekintem az alábbi, éves beszámolók, illetve összevont (konszolidált) éves beszámolók soraiban megnevezett forrásokat:

- hosszú lejáratra kapott kölcsönök,
- tartozások kötvénykibocsátásból,
- beruházási és fejlesztési hitelek,

- egyéb hosszú lejáratú hitelek,
- rövid lejáratú kölcsönök,
- rövid lejáratú hitelek.

Idegen tőke átlagos költségén a kamatozó források összegéhez viszonyított kamatokat, vagyis az adott évi kamatráfordítások és a kamatozó források hányadosának százalékos értékét – tehát a fenti idegen források számviteli értelemben vett költségét – értem.

SIMON – KRESALEK (2017) szerint a konszernszintű elemzésekre – egyes piaci érdekhordozók, különösen a tulajdonosok, potenciális befektetők, hitelezők kapcsán – azért is szükség van, mert az egyedi vállalatok vizsgálata mellett a konszernszintű elemzések adnak lehetőséget olyan kockázatelemzésekre, amelyek az együttes pénzügyi adatok alapján készülhetnek. Ezen elemzések segítségével láthatóvá válhat a vállalatcsoport megbízhatósága, gazdálkodásának színvonala, és mindezek kapcsán a gazdasági folyamatok kockázatossága.

A kutatásom fő célkitűzése, hogy a magyar számviteli törvény, valamint az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatok hitelezői megítélését megismerjem. Szeretnék választ kapni arra, hogy az idegen források után fizetendő kamatok tekintetében van-e különbség a két számviteli rendszer szerint konszolidált társaságok között. További célom annak feltárása, hogy a számviteli éves beszámoló sorai alapján besorolt kamatozó források koncentrációja mutat-e eltérést a két vállalatcsoport között, azaz az IFRS-ek alkalmazása a magyar számviteli rendszerhez képest jár-e strukturális különbséggel a finanszírozási szerkezetben. Kutatásom során arra is választ keresek, hogy a konszolidációban való részvétel, azaz egy vállalatcsoportba tartozás előnyt jelent-e a hitelbírálat során.

Feltételezésem szerint a hitelezők számára – akik az üzleti kockázatuk csökkentésére törekkenek – a nemzeti szabályozáson alapuló konszolidált beszámolóval szemben átláthatóbb, megbízhatóbb információt jelent az IFRS-ek szerint elkészített konszolidált pénzügyi kimutatás, amely befolyásolhatja a vállalatoknak kínált hitelek feltételeit is. Hipotézisem szerint a hitelezők kedvezőbben ítélik meg az IFRS konszolidációt választó vállalatcsoportok vagyoni és pénzügyi helyzetét, azáltal, hogy megfelelnek az IFRS-ek egyik legfontosabb céljának, a nemzetközi szintű összehasonlításnak (SZEKERES, 2024), amely véleményem szerint főként az idegen források átlagos költségeinek eltéréseiben mutatkozhat meg.

Ezzel párhuzamosan a forrásstruktúra vizsgálata azt hivatott feltárni, hogy az eltérő konszolidációs szabályozás megmutatkozik-e a számviteli kategóriák szintjén jelentkező forráskoncentrációban, azaz a magyar számviteli szabályok és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatok kamatozó idegen forrásai eltérő mértékben koncentrálnak-e az egyes forráskategóriákban.

Az IFRS-ek és a magyar számviteli szabályozás között eltérések mutatkoznak a hitelfelvételi költségek és a kamatráfordítások elszámolásában. A legtöbb hitelfelvételi költség mindkét rendszerben megjelenik, az eltérések elsősorban azok időbeli elszámolásában mutatkoznak meg. A hitelfelvételi költségek aktiválása a magyar számviteli szabályozásban is ismert megoldás, az IFRS-ek által előírt kötelező aktiválás pedig csak a minősített eszközökhöz kapcsolódó esetekre terjed ki, így a teljes mintára gyakorolt hatása várhatóan nem jelentős.

Annak érdekében, hogy a két különböző számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatok hitelezői megítélésével kapcsolatos esetleges eltéréseket megismerjem, célul tűztem ki a vállalatcsoportok átlagos idegen tőke költségének vizsgálatát és összehasonlítását. Ezen kívül – mivel egy vállalat kamatráfordítása érinti a kamatfedezettséget is – érdemesnek tartom a vállalatcsoportok kamatfedezettségét is elemezni. A kamatterhek megfizetésének fedezetét elsődlegesen a működési eredmény adja (BECSKY-NAGY, 2023), ezért a konszolidált vállalatok csoportszintű kamatráfordításának a csoportszintű üzemi (üzleti) eredménnyel történő fedezettségét vizsgálom.

Véleményem szerint az IFRS-ek és a magyar számviteli szabályok eltérő előírásai hatással lehetnek a konszolidált beszámolóban szereplő kamatozó idegen források szerkezetére, összetételére. Ebből kiindulva feltételezem, hogy eltérések mutatkoznak a számviteli szempontból elkülönített kamatozó idegen források koncentrációjában a két eltérő számviteli rendszer alapján konszolidált vállalatcsoportok között.

Azt gondolom továbbá, hogy az IFRS konszolidációba bevont vállalatoknak alacsonyabb kamatláb mellett hajlandóak hitelt nyújtani a hitelezők, így – bár a kamatfedezettséget a hitelek összege és az üzemi (üzleti) eredmény is befolyásolja – ezen vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatója magasabb, vagyis a kamatfizetési kötelezettséget többszörösen fedezi a nyereség, mint a magyar szabályozás alapján konszolidált cégcsoportok esetében.

Kutatásom során célul tűztem ki annak megválaszolását is, hogy a hitelezők számára megbízhatóbb partnernek minősülnek-e a konszolidációban részt vevő társaságok, szemben

azokkal a cégekkel, amelyeket nem vonnak be konszolidációba. Azt feltételezem, hogy a hitelezők kevésbé találják kockázatosnak, vagyis hosszú távon megbízhatóbb partnernek tekintik azokat a vállalatokat, amelyek vállalatcsoport tagjaként működnek, tehát egymástól gazdaságilag nem függetlenek, ugyanis egy esetleges fizetési képtelenség esetén a csoporttagok segítséget nyújthatnak egymás számára. Elképzelhetőnek tartom tehát, hogy az egyedi beszámolók mellett az összevont (konszolidált) beszámolók elemzése és kedvező megítélése esetén a cégcsoporthoz tartozás megléte a vállalatok számára előnyösebb hitelkonstrukciót eredményez, függetlenül attól, hogy a konszolidált beszámoló milyen számviteli rendszer szerint készül.

Az elemzések során arra számítok, hogy a konszolidációban részt vevő vállalatok részére kínált finanszírozási feltételek kedvezőbbek, a hasonló méretkategóriájú, de konszolidációba be nem vont vállalkozások számára ajánlott kamatokhoz képest alacsonyabb kamatszint érhető el. Számításaim során tehát viszonyítási alapnak a legnagyobb árbevétellel rendelkező vállalatokat tekintem, amelynek egyrészt az az oka, hogy a magyar számviteli törvény a méret (többek között az éves nettó árbevétel) alapján tesz különbséget a konszolidált beszámoló készítési kötelezettségben, vagyis konszolidált beszámolót a szintén nagy árbevétellel rendelkező cégeknek kell összeállítani, valamint IFRS beszámolót is jellemzően nagyobb vállalkozások készítenek. Másrészt a kisebb vállalkozások esetében egyes érdekhordozók (pl. hitelezők) nem feltétlenül jelennek meg (FILYÓ, 2017), amelyet LÁSZLÓ (2014a) kutatása is alátámaszt, miszerint a kisebb vállalkozásoknál szignifikánsan kisebb arányban jelenik meg a hitelező mint érdekhordozó, összehasonlítva a nagyobb cégekkel. BARANYAI (2018) is megállapította, hogy a finanszírozási lehetőségekhez történő hozzáférés nehézséget okoz a magyar KKV-szektorban, így ezen vállalkozásoknak a hitel nemigen jöhet szóba mint finanszírozási megoldás. A kisebb vállalkozások tehát gyakran nem rendelkeznek kamatozó forrással, ezért indokoltnak találtam, hogy ezen vállalkozások adatait ne vegyem figyelembe az elemzéseim során.

A doktori kutatásomhoz megfogalmazott célkitűzésekhez igazodva a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.

H2: A magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.

H3: A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.

H4: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezettsége szignifikánsan eltér egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez magasabb.

H5: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok számviteli kategóriák szintjén mért idegen forrásainak koncentrációja szignifikánsan eltér egymástól.

A célkitűzések megvalósításához, illetve a megfogalmazott hipotézisek bizonyításához különböző statisztikai módszereket alkalmaztam, amelyeket részletesen a 3. *Anyag és módszer* fejezetben ismertetek. A disszertációban kitűzött célokat, hipotéziseket és az alkalmazott módszereket az 1. táblázatban foglalom össze.

1. táblázat: A disszertációban kitűzött célok, felállított hipotézisek és alkalmazott módszerek

Célok	Hipotézisek	Módszerek
C1: A konszolidált vállalat-csoportok idegen tőke költségeinek vizsgálata és összehasonlítása	H1: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba
	H2: A magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Regresszióelemzés
	H3: A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Regresszióelemzés
C2: A konszolidált vállalat-csoportok kamatfedezettségének vizsgálata és összehasonlítása	H4: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezettsége szignifikánsan eltér egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez magasabb.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba
C3: A konszolidált vállalat-csoportok idegen forrás koncentrációjának vizsgálata és összehasonlítása	H5: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok számviteli kategóriák szintjén mért idegen forrásainak koncentrációja szignifikánsan eltér egymástól.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Ebben a fejezetben bemutatom a konszolidált beszámoló jelentőségét, jogi hátterét, a különböző országokban való megjelenését, valamint kitérek az IFRS-ek bevezetésének hatásaira és a visegrádi országokban jelenleg érvényben lévő, a standardok alkalmazására vonatkozó előírásokra is. Bemutatom továbbá a magyar számviteli törvény és az IFRS-ek szerinti konszolidálás sajátosságait, valamint a kutatásomhoz szintén kapcsolódó vállalatfinanszírozással és vállalati tőkestruktúrával is foglalkozom.

2.1. A konszolidált beszámoló jelentősége, megjelenése és jogi háttere

Érdekhordozónak tekintjük azokat a személyeket, akiknek érdekében áll egy gazdálkodó egységről a számvitel által előállítható gazdasági természetű adatokat szerezni (LAKATOS, 2009, 2013). Általában a belső érdekhordozók közé a tulajdonosokat, vállalatvezetőket és alkalmazottakat, a külső érdekhordozók közé pedig a vevőket, szállítókat, hitelezőket és állami szervezeteket szokták sorolni. Közvetítő szerepben bekerülhetnek még elemzők, tanácsadók, brókercégek, hitelminősítők is az érdekhordozók közé (LÁSZLÓ, 2014a).

A különböző kapcsolatok révén létrejött vállalatcsoportokat bár jogilag különálló vállalatok alkotják, azok mégis egyetlen vállalat ellenőrzése alatt állnak. Az egyes vállalatok gazdaságilag nem nevezhetők függetlennek, operatív döntéseik sok esetben az ellenőrző vállalat vagy a csoport érdekeit szolgálják (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019). Az érdekhordozók számára elengedhetetlen, hogy olyan beszámoló álljon rendelkezésre a vállalatcsoportokról, amely megfelelő, valós képet mutat a cégek működéséről, vagyonáról, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről (JAKUS, 2015). A különböző piaci szereplők információs igénye ugyan eltérő (FENYVES et al., 2015), azonban ezen személyek, szervezetek számára a rendelkezésre álló adatok esetlegesen további elemzések, vizsgálódások, döntések alapjául szolgálnak, ezért nagyon fontos, hogy az információk hiteles képet biztosítsanak a vállalkozásról (DÉKÁN T-NÉ, 2019; ZÉMAN et al., 2016; SZEKERES et al., 2024a). A piaci szereplők részéről elvárás, hogy a vállalat pénzügyi helyzetére és jövedelmezőségére vonatkozó objektív információk könnyen hozzáférhetőek legyenek (BÖCSKEI et al., 2015). Az

információhiány a kockázat növekedését jelenti, különösen a befektetők és hitelezők számára (FENYVES et al., 2018).

Az ugyanazon vállalatcsoporthoz tartozó tagok egymástól függetlenül készítik el az egyedi éves beszámolójukat saját nemzeti vagy valamelyik nemzetközi számviteli szabályrendszer szerint. Bizonyos kivételekkel minden anyavállalat számára kötelező – az egymás közti tranzakciókból eredő halmozódásoktól mentes – összevont (konszolidált) beszámolót is összeállítani, amely a csoport tagjait egyetlen vállalkozásként mutatja be.

A felek között különböző tranzakciók bonyolódhatnak le, melyek az egyik félnél vagyon-, esetleg jövedelemnövekedést eredményeznek, míg a másik fél számára -csökkenést okoznak. Amennyiben egy vállalatcsoport tagjait egyetlen egészként kívánjuk a beszámolóban bemutatni, az ilyen tranzakciók halmozódásoknak minősülnek. A konszolidált beszámoló több az egyedi beszámolók egyes sorainak pusztá összefűzésénél, hiszen a vállalatok egymás közötti tranzakcióit eliminálni kell, elkerülve azt a helyzetet, hogy az érdekhordozók számára inkonzisztens információkat nyújtson a pénzügyi kimutatás (FRIDRICH et al., 2008; DÉKÁN T-NÉ, 2019), ugyanis az anyavállalat a tagvállalatok közötti piaci viszonyok hatásának tompítására törekszik, és a belső üzleti kapcsolatok a piac által nem ellenőrzöttek (RÓZSA, 2015).

A megbízható és valós kép bemutatásához szükséges, hogy az egymással részesedési, érdekeltségi viszonyban lévő vállalkozásokat egyetlen vállalatcsoportként értelmezzük és a konszolidációs számvitel módszereit alkalmazzuk (SIMON, 2009a; 2009b; 2010).

Különösen a befektetők, hitelezők számára jelent kockáztnövekedést a hiteles, valós kép hiánya (TÖMÖRI – CSONTOS, 2025). Az eredeti külső forrást megszerző vállalkozástól a konszernen belüli kapcsolatok következtében olyan vállalkozásokhoz kerülhet át az elnyert hitel, illetve a befektetők vagyona, amelyek saját, egyedi adataik alapján a működésük finanszírozásához ezen forrásokat nem tudnák megszerezni. Éppen ezért kiemelt jelentőséggel bír, hogy a piaci érdekhordozók ne csak az egyedi, hanem a vállalatcsoport összevont (konszolidált) beszámolóját is elemezzék és a két beszámoló együttes kedvező megítélése alapján döntsenek az üzleti kapcsolat létrehozásáról, illetve folytatásáról (SIMON – KRESALEK, 2017).

A konszolidált kiegészítő melléklet szövegesen magyarázza a mérleg és eredménykimutatás sorait, illetve mutatja be a vállalatcsoportot. UJVÁRI (2004) szerint

fontos lenne, hogy a konszolidált kiegészítő mellékletben olyan információk jelenjenek meg, amelyek a cégcsoport valós vagyoni, pénzügyi, jövedelmezőségi helyzetének megismeréséhez és értékeléséhez, valamint az összevont mérleg és eredménykimutatás sorainak következetes értelmezéséhez segítik hozzá a beszámoló olvasóját.

A konszolidált pénzügyi kimutatások először az Amerikai Egyesült Államokban készültek. Már a huszadik század előtt több amerikai vállalat tett közzé ilyen kimutatásokat, de egy 1901-ben alapított és a kezdetektől fogva konszolidált kimutatásokat közzétevő vállalat kimutatása volt az, amelyik mintául szolgált (MA et al., 1991; NOBES – PARKER, 2008). Eleinte a legtöbb anyavállalat – egy viszonylag szabályozatlan környezetben – csak konszolidált kimutatást készített. Ez lehetett az oka annak, hogy amikor az 1930-as években törvényi szabályozás született a számviteli információk közzétételéről, az anyavállalatok csak konszolidált pénzügyi kimutatásokat tehettek közzé (MA et al., 1991).

Az Egyesült Királyságban az első konszolidált pénzügyi kimutatások 1910-ből származnak (EDWARDS – WEBB, 1984), a vállalatcsoportok számviteli elszámolása azonban csak az 1920-as évek során vált először jelentős kérdéssé (LIMMACK, 1985). Bár a londoni tőzsde 1939-ben az új kibocsátások feltételeként konszolidált kimutatásokat írt elő (NOBES – PARKER, 2008), jogszabályi szintű előírás ekkor még nem született a konszolidált pénzügyi kimutatások elkészítésére vonatkozóan. Később, az 1948-as társasági törvény rendelkezett arról, hogy a csoportra vonatkozó információkat be kell bemutatni. A törvény több lehetőséget biztosított erre. A holdingtársaság vagy a teljes vállalatcsoportot bemutató konszolidált kimutatást, vagy a leányvállalatok felosztásával több csoportra vonatkozó kimutatást készíthetett. Lehetőség volt továbbá minden leányvállalatról külön kimutatás készítésére is, illetve a holdingtársaságok a saját pénzügyi kimutatásukat is kiegészíthették a leányvállalatokra vonatkozó információk bemutatásával. A törvény szerint mindezek kombinációja is megengedett volt (LIMMACK, 1985; NAPIER, 2010).

Az európai kontinentális országokban csak később jelentek meg a konszolidált pénzügyi kimutatások. Hollandiában 1926-tól, Németországban az 1930-as évektől kezdtek konszolidált pénzügyi kimutatást készíteni, azonban 1965-ig nem volt kötelező egyik országban sem. A francia vállalatok még lassabban haladtak a konszolidáció terén, ugyanis 1986-ig nem voltak erre törvényileg kötelezve. Spanyolországban, Olaszországban, Görögországban és Luxemburgban is nagyon ritkák voltak a konszolidált kimutatások még az 1980-as években is (NOBES – PARKER, 2008).

Ausztráliában a konszolidációra legelőször 1931-ben volt példa. Bár a gyakorlat nem volt elterjedt, néhány ausztrál holdingtársaság már készített konszolidált kimutatást, mielőtt ezt a követelményt jogszabályba vagy a tőzsdei jegyzésre vonatkozó követelményekbe beépítették volna (WHITTRED, 1986). A konszolidáció széles körű alkalmazása csak az 1950-es években következett be. Az uralkodó ausztrál gyakorlat az volt, hogy az anyavállalatok – hasonlóan az Egyesült Királyságban kialakult szokáshoz – a saját pénzügyi kimutatásukat egészítették ki konszolidált kimutatással (WHITTRED, 2020).

Néhány országban a konszolidáció szabályozása az ezredforduló után történt meg: például Indiában 2001-ig, Törökországban pedig 2003-ig nem volt kötelező konszolidált beszámolót készíteni (NOBES – PARKER, 2008).

Európában a tőkepiacok átalakulásával, a vállalatok európai tőzsdéken kívüli megjelenésével, a multinacionális vállalatok számának emelkedésével és a tőkeigény bővülésével megindult az egységes számviteli szabályrendszer keresése (DEÁK, 2005; KOVÁCS-RUMP – MENICH-JÓNÁS, 2021), amely BOGÁTH – TÓTH (2015) szerint befektetői oldalról és a vállalatok oldaláról is egyszerűbb értékelést és költségmegtakarítást tenne lehetővé.

Az Európai Unióban az 1970-es években kezdődött meg a számvitel közösségi szinten történő szabályozása. Kiindulópontja az első vállalati jogi irányelv (68/151/EGK), amely a letelepedés szabadságjogával összefüggésben szabályozza a társas vállalkozások információszolgáltatási kötelezettségét (MAJOROS, 2010). Számviteli szempontból a legfontosabb irányelv a gazdasági társaságok éves pénzügyi kimutatásairól szóló 4. sz. irányelv (78/660/EGK) és a konszolidált éves pénzügyi kimutatásokról szóló 7. sz. irányelv (83/349/EGK) volt (BARTHA et al., 2013). E két irányelvet módosította az Európai Parlament és a Tanács által 2013-ban elfogadott, a meghatározott típusú gazdálkodó egységek éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról szóló 2013/34/EU irányelv (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

Az Európai Unió jogrendszerében a rendeletek alkalmazása az egyes tagállamokban kötelező, azok közvetlenül válnak a nemzeti jog részévé. Az Európai Parlament és a Tanács 1606/2002/EK rendelete a nemzetközi számviteli standardok alkalmazásáról 2005-től kötelezően előírja az Európai Unió (és az Európai Gazdasági Térség) tőzsdén jegyzett vállalatai

számára, hogy a konszolidált éves pénzügyi kimutatásaikat az IFRS-ek alapján készítsék el. 2007-ig kaptak haladékot azon társaságok, amelyek csak hitelviszonyt megtestesítő értékpapírjaikat forgalmazták a tőzsdén, valamint azok a társaságok is, amelyek értékpapírjaikkal harmadik országbeli (EU-n kívüli) szabályozott piacon is jelen voltak, és konszolidált beszámolójukat már egy másik nemzetközileg elfogadott számviteli standard, például US GAAP szerint készítették el (BARTHA et al., 2013; 1606/2002/EK rendelet 9. cikk a)-b)).

Az uniós rendelet szerint a tagállamok megengedhetik vagy megkövetelhetik, hogy a fent említett, tőzsdén jegyzett társaságok az egyedi éves beszámolójukat, valamint a nem tőzsdei cégek összevont (konszolidált) éves beszámolójukat és/vagy az egyedi éves beszámolójukat a nemzetközi számviteli standardokkal összhangban készítsék el. Tehát a tőzsdén kereskedő vállalatok konszolidált beszámolója tekintetében a tagállamoknak nincs választási lehetősége, ugyanakkor minden más esetben dönthetnek, hogy mikor és mely vállalati körnek teszik lehetővé vagy kötelezővé az egyedi és/vagy konszolidált szinten a nemzetközi standardok alkalmazását és kiket hagynak a nemzeti számviteli beszámolási rendszerükben (DIENES, 2022).

A tagállamok számára az uniós rendeletek közvetlen alkalmazása kötelező, ezáltal a rendeleteket nem szabad átültetni a magyar jogba (BODNÁR, 2016). Még az uniós csatlakozásunk előtt elfogadott, de 2005-től hatályos törvénymódosítást követően a magyar számviteli törvény úgy fogalmaz, hogy a rendelet 4. cikke hatálya alá tartozó vállalkozó a konszolidált beszámoló készítési kötelezettségének „azzal tesz eleget, hogy az IFRS-ek szerint állítja össze az összevont (konszolidált) éves beszámolóját” (Sztv. 10. § (2)). Ebben az esetben tehát az anyavállalat mentesül az Sztv. szerinti konszolidált beszámolókészítési kötelezettség alól. Az említett törvénymódosítás értelmében, szintén 2005-től a tőzsdén nem kereskedő vállalatok választhatnak, hogy maradnak a hazai szabályozás rendszerében vagy pedig az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámoló készítése mellett döntenek. Amennyiben a cégek élnek ezzel a lehetőséggel, szintén nem szükséges a magyar szabályozás szerint konszolidált beszámolót összeállítaniuk.

2.2. Az IFRS-ek alkalmazásának hatása

AKISIK (2020) megállapította, hogy az IFRS kulcsfontosságú a külföldi befektetők számára a beszámolók megbízhatóságának és hitelességének növelése szempontjából, azonban

az IFRS-ekre való áttérés költséges a vállalkozásoknak (PROCHÁZKA – PELÁK, 2014; BERTRAND et al., 2020). A PwC 2016-os felmérése azt mutatja, hogy az IFRS-ek első alkalmazásával járó egyszeri költségek, (pl. hatástanulmányok elkészítése, IT fejlesztések kivitelezése, új számviteli politika elkészítése, az első IFRS-ek szerinti beszámoló összeállítása), valamint a jogszabályi megfelelés fenntartásából származó folyamatosan felmerülő költségek is nagy kihívást jelentenek a vállalatoknak (KÖKÉNY, 2017; SZEKERES, 2024). Bizonyos tanulmányok – pl. BARTH et al. (2008); LEUZ (2003); RAMANNA – SLETTEN (2009) – szerint viszont a standardok csökkentik a gazdaságok információs költségeit, ugyanis a tőkepiaci szereplők számára olcsóbbá válik megismerkedni egyetlen globális standardkészlettel, mint több helyi standarddal.

BRADSHAW et al. (2004); COVRIG et al. (2007); RAMANNA – SLETTEN (2009); DEFOND et al. (2011); BRÜGGEMANN et al. (2012); FLOURO – POPE (2012); GORDON et al. (2012); YU – WAHID (2014); LOUIS – URCAN (2015) úgy vélik, hogy az IFRS-ek bevezetése a külföldi befektetések növekedésével jár.

FLOURO – KOSI (2015) egy globális, 22 országot átfogó minta vizsgálata során rámutatott, hogy miközben a fejlett, szigorú jogi kikényszerítéssel rendelkező országokban az IFRS-ekre való átállás konszolidációs szinten a nyilvános kötvénypiacokon szignifikáns hozamfelár csökkenést eredményez, a zártkörű bankhitelpiacon ez a hatás összesített mintaszinten közvetlenül nem mérhető. Az aggregált eredményekkel szemben ugyanakkor a kifejezetten bankorientált, kontinentális országokra fókuszáló kutatások azt mutatták ki, hogy az IFRS-ek alkalmazása alacsonyabb hitelköltségekkel jár együtt (KIM et al., 2011; MOSCARIELLO et al., 2014). KIM et al. (2011) eredményei szerint az IFRS-ek alkalmazása alacsonyabb hitelkamatokkal, kedvezőbb nem árjellegű hitelfeltételekkel, nagyobb összegű és hosszabb futamidejű hitelekkel, valamint a külföldi hitelezők nagyobb részvételével jár együtt.

Az IFRS-ek rendszere hatással van a pénzügyi beszámolás minőségére, ami – a különböző országokban eltérő módon – a pénzügyi beszámolás konvergenciájához vezet (GUGGIOLA, 2010; PALEA, 2013; LUKÁČ et al., 2022). HOUQE et al. (2012) szerint az IFRS-ek pozitív hatása a pénzügyi beszámolók minőségére erősebb azokban az országokban, amelyek erősebb befektetővédelmi rendszerrel rendelkeznek.

JAGGI – LOW (2000) úgy véli, hogy a kulturális értékek hatása a pénzügyi kimutatásokban közzétett információkra nem jelentős, azonban AKMAN (2011) szerint a

vállalatok pénzügyi kimutatásaiban közzétett információk a környezet függvényei, ahol a kultúra fontos tényező. Az azonos számviteli standardok alkalmazása nem szünteti meg teljesen a közzétételi különbségeket, ugyanis az IFRS-ekre áttért vállalatok továbbra is a kulturális háttérüknek megfelelően teszik közzé az információkat (AKMAN, 2011).

Magyarország 2004-es európai uniós csatlakozása óta a harmonizáció kötelezettsége erősebbé vált, előtte csupán a csatlakozás érdekében tettek lépéseket a harmonizáció irányába (VAJAY, 2015; KOVÁCS-RUMP – MENICH-JÓNÁS, 2021).

Hazánkban a standardok alkalmazásának köre tovább szélesedett az utóbbi években. 2015-ben kormányhatározatba foglalták a következő évekre tervezett bővítéseket, majd a kapcsolódó jogszabályok módosításával kötelezővé, illetve választhatóvá vált sok vállalkozás számára az egyedi beszámolót is az IFRS-ek szerint készíteni (DIENES – BÁCS, 2020). Itt is hangsúlyozni szeretném, hogy ez nem a két rendszer szerinti párhuzamos könyvelést és beszámolást jelenti, ugyanis az IFRS-ekre történő átállás – függetlenül attól, hogy saját vagy anyavállalati döntés, illetve jogszabályi előírás miatt következik be – felmentést jelent a magyar számviteli rendszer szerinti könyvvizetés és beszámolás alól.

Azoknak a leányvállalatoknak, amelyek korábban a magyar számviteli szabályok szerint készítették éves beszámolójukat, de az IFRS-ek alapján adatokat szolgáltatnak az anyavállalatuk felé, jelentős adminisztrációs terhet jelentett a két rendszer szerinti nyilvántartások együttes vezetése (MADARASINÉ SZIRMAI – SZÖLLŐSINÉ SZÉP, 2018). Ennek következtében számukra jelentős könnyebbséget jelentett az IFRS-ek egyedi beszámolási célú bevezetésének lehetősége, mivel így elkerülhetővé vált a kétféle számviteli rendszer párhuzamos alkalmazása. 2016-ban még csak 11¹, 2017-ben 142², 2018-ban 202³, 2019-ben pedig már 232⁴ vállalkozás készített egyedi IFRS beszámolót. Ha egy vállalkozás nemcsak az Sztv-nek akar megfelelni, hanem külföldi partnerek felé is nyitna, akkor az IFRS-ekre való áttérés szükségszerűvé válik.

1 Feldolgozott társasági adó bevallások száma, nullás bevallások nélkül. (Forrás: NAV évkönyv 2017)

2 Feldolgozott társasági adó bevallások száma, nullás bevallások nélkül. (Forrás: NAV évkönyv 2018)

3 Feldolgozott társasági adó bevallások száma, nullás bevallások nélkül. (Forrás: NAV évkönyv 2019)

4 Feldolgozott társasági adó bevallások száma, nullás bevallások nélkül. (Forrás: NAV évkönyv 2020)

Összességében megállapítható, hogy az IFRS-ek alkalmazásának hatásai nem értékelhetők minden környezetben egységesnek, mivel azok mértékét az adott ország intézményi, szabályozási és kulturális sajátosságai is befolyásolják. A kutatások ugyanakkor arra utalnak, hogy az IFRS-ek hozzájárulhatnak a pénzügyi információk összehasonlíthatóságának növeléséhez, valamint kedvezőbb finanszírozási feltételekkel járhatnak együtt.

A korábbi empirikus kutatások eredményei alapján indokoltnak tűnik annak vizsgálata, hogy az IFRS-ek alapján, illetve a magyar számviteli szabályok szerint készített konszolidált beszámoló között van-e olyan információs különbség, amely a hitelezői megítélésben megjelenhet. Feltételezhető, hogy az IFRS-ek alapján készült konszolidált beszámolóban szereplő egységesebb és összehasonlíthatóbb információk hozzájárulhatnak a vállalatcsoport pénzügyi helyzetének megbízhatóbb megítéléséhez. Emellett indokoltnak tűnik annak vizsgálata is, hogy ezek az információs különbségek megjelennek-e a vállalatcsoportok idegen forrásainak számviteli kategóriák szerinti szerkezetében.

2.3. Az IFRS-ek alkalmazása a visegrádi országokban

Az elmúlt három évtizedben Közép- és Kelet-Európa gyors és forradalmi gazdasági fejlődésen ment keresztül. A visegrádi csoport országai (Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia) rendkívül érdekesek ebből a szempontból, ugyanis az általános pozitív gazdasági helyzet ellenére egyes intézmények továbbra is fejletlenek, és a központi tervgazdaság örökségével küzdenek (ZÁVODNY – PROCHÁZKA, 2022; SZEKERES, 2024). Az Európai Unió tagországainak, így a visegrádi csoport országainak a számviteli beszámoltatási rendszer kialakításakor az egyik legfőbb célja az Európai Unió gyakorlatával való harmonizáció (GAZDAG-KEREZSI, 2023). Az Európai Unió és a globális pénzügyi közösség által történő nagyobb mértékű elfogadás felé való átmenet során a közép- és kelet-európai országoknak kiváló okuk van arra, hogy az IFRS-eket a pénzügyi beszámolók alapjává tegyék (FEKETE et al., 2008; SZEKERES, 2024).

A V4 országok IFRS-ekre vonatkozó szabályozásának ismertetése azt a célt szolgálja, hogy rövid áttekintést adjon a régió IFRS-alkalmazási gyakorlatáról, azonban dolgozatomban a későbbiekben nem térek ki az egyes országok szabályozásának részletes összehasonlító elemzésére.

Ahogy már említettem, az Európai Unió országaiiban a tőzsdén kereskedő vállalatoknak az IFRS-ek alapján kell összeállítaniuk a konszolidált beszámolót. Minden más esetben – tehát az egyedi beszámolók és a nem tőzsdei cégek konszolidált beszámolóit tekintetében – a tagállamok eldönthetik, hogy mikor és mely vállalati kört vonnak be az IFRS-ek rendszerébe. Az Európai Bizottság a tagállamok körében felmérést végzett, hogy mely vállalkozásoknak írják elő vagy engedik meg az IFRS-ek szerinti beszámolást (EFRAG, 2024). A V4 országok rendelkezései között találunk hasonlóságokat és különbségeket is.

Csehországban a tőzsdén jegyzett vállalkozások az egyedi beszámolóikat – Magyarországhoz hasonlóan – kötelezően az IFRS-ek alapján állítják össze. A tőzsdén nem jegyzett cégek választhatnak, hogy a konszolidált beszámolót a saját nemzeti szabályozás vagy az IFRS-ek szerint készítik el. Amennyiben az utóbbi mellett döntenek, akkor – és csak ebben az esetben – az egyedi pénzügyi kimutatás is készülhet a standardok alapján (Zákon č. 563/1991 Sb. § 19a; EFRAG, 2024).

Lengyelország – ellentétben Csehországgal – nem tette kötelezővé, de megengedi a tőzsdei cégeknek, hogy az egyedi beszámolót a standardok szerint készítsék el. A tőzsdén nem jegyzett vállalatok az egyedi és konszolidált beszámoló esetében is két esetben választhatják az IFRS-eket:

- ha a vállalat olyan csoport leányvállalata, amelyben az anyavállalat vagy magasabb szintű anyavállalat készít konszolidált pénzügyi kimutatást az IFRS-ek szerint, vagy
- nyilvános forgalomba hozatali kérelmet nyújtottak be vagy kívánnak benyújtani.

E rendelkezés alól egyedül a bankok kivételek, ugyanis számukra – a magyar szabályozáshoz hasonló módon – kötelező a konszolidált beszámolót az IFRS-ek szerint elkészíteni (Ustawa z dnia 29. 09. 1994 r. Art. 45.; EFRAG, 2024).

Szlovákiában a tőzsdei cégeknek, a bankoknak, a biztosítóknak, a vagyonkezelő társaságoknak, valamint ezek szlovákiai fióktelepeinek kötelező az IFRS-ek szerint vezetni a könyvelésüket és elkészíteni az éves beszámolójukat. Ezen vállalatok a konszolidált beszámolót is az IFRS-ek alapján állítják össze. Azok a nagyvállalatok, amelyeket nem kötelez a szlovák számviteli törvény az IFRS-ek alkalmazására, de két egymást követő évben legalább kettőt teljesítenek az alábbi három kritériumból, választhatják az IFRS-ek szerinti könyvvizetést és beszámolókészítést egyedi és konszolidált szinten is:

- A mérlegfőösszeg meghaladja a 170 millió eurót,
- A nettó árbevétel meghaladja a 170 millió eurót,
- Az átlagos alkalmazotti létszám meghaladja a 2000 főt (431/2002 Z. z. § 17a, § 22; EFRA, 2024).

Magyarországon a nem tőzsdei cégek választhatnak, hogy az IFRS-ek vagy az Sztv. alapján készítik a konszolidált beszámolót.

Az egyedi éves beszámoló tekintetében jelenleg csak az alábbi vállalatok választhatják az IFRS-eket (Sztv. 9/A. § (1)):

- az a vállalkozó, amelynek közvetlen vagy közvetett anyavállalata az összevont (konszolidált) éves beszámolóját az IFRS-ek szerint készíti el,
- a biztosító,
- a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörében eljáró Magyar Nemzeti Bank felügyelete alá tartozó pénzügyi vállalkozás, pénzforgalmi intézmény, elektronikuspénz-kibocsátó intézmény, befektetési vállalkozás, a központi értéktár, a központi szerződő fél, a tőzsde, a foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató, az IFRS-ek szerint készített konszolidált pénzügyi kimutatásokba anyavállalati döntés alapján bevont pénzügyi közvetítő és biztosításközvetítő, valamint a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvény hatálya alá tartozó alap és alapkezelő,
- a könyvvizsgálatra kötelezett gazdasági társaság,
- a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe.

Kötelező az egyedi éves beszámolót az IFRS-ek szerint összeállítani (Sztv. 9/A. § (2)):

- annak a vállalkozónak, amelynek értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség bármely államának szabályozott piacán forgalmazzák,
- hitelintézetnek, továbbá a hitelintézettel egyenértékű prudenciális szabályozásnak megfelelő pénzügyi vállalkozásnak.

Az 2. táblázatban foglalom össze a visegrádi országok IFRS-ek alkalmazására vonatkozó előírásait.

2. táblázat: Az IFRS-ek alkalmazásának összehasonlítása a visegrádi országokban

Ország	Konszolidált beszámoló esetében (tőzsdei cégek)	Konszolidált beszámoló esetében (nem tőzsdei cégek)	Egyedi beszámoló esetében (tőzsdei cégek)	Egyedi beszámoló esetében (nem tőzsdei cégek)
Magyarország	Kötelező	Választható; hitelintézetek számára kötelező	Kötelező	Feltételek mellett választható (IFRS konszolidáció, pénzügyi intézmény, könyvvizsgálatra kötelezett társaság vagy fióktelep esetén); hitelintézetek számára kötelező
Csehország	Kötelező	Választható	Kötelező	Feltételek mellett választható (IFRS konszolidáció esetén)
Lengyelország	Kötelező	Feltételek mellett választható (IFRS konszolidált beszámolóba történő bevonás vagy nyilvános kibocsátás esetén); bankok számára kötelező	Választható	Feltételek mellett választható (IFRS konszolidált beszámolóba történő bevonás vagy nyilvános kibocsátás esetén)
Szlovákia	Kötelező	Feltételek mellett választható (méretkritériumok alapján); bankok, biztosítók és vagyonkezelő társaságok számára kötelező	Kötelező	Feltételek mellett választható (méretkritériumok alapján); bankok, biztosítók és vagyonkezelő társaságok számára kötelező

Forrás: Saját szerkesztés EFRAG (2024), Sztv., Zákon č. 563/1991 Sb., Ustawa z dnia 29. 09. 1994 r. és 431/2002 Z. z. alapján

Az összehasonlítás alapján megállapítható, hogy a visegrádi országokban a tőzsdén jegyzett vállalatok konszolidált beszámolóit tekintetében egységes az IFRS-ek alkalmazása, mivel azt az Európai Unió rendelete kötelezően előírja minden tagállam számára. Ugyanakkor az egyedi beszámolók vonatkozásában már jelentős különbségek figyelhetők meg. Magyarországon, Csehországban és Szlovákiában a tőzsdén jegyzett vállalatok

számára kötelező az IFRS-ek alkalmazása az egyedi beszámolók készítése során is, míg Lengyelországban ez csak lehetőségként jelenik meg. A nem tőzsdei vállalatok konszolidált beszámolói esetében az IFRS-ek alkalmazása a visegrádi országokban választható vagy feltételekhez kötött, míg egyedi szinten mind a négy ország lehetővé teszi az IFRS-ek alkalmazását, azonban ezt szintén meghatározott feltételekhez kötik. Összességében megállapítható, hogy a visegrádi országokban az IFRS-ek alkalmazásának kötelező vagy választható jellege az adott ország nemzeti szabályozásának függvénye, de alapvetően a vállalkozás típusa alapján szabályozott.

2.4. Konszolidáció a számvitelről szóló 2000. évi. C. törvény szerint

A vállalatcsoport (konzern) olyan együttműködési forma, amelynél jogilag önálló vállalatok egységes vezetés alatt működnek (FRIDRICH et al., 2020), pénzügyileg nem függetlenek, a tulajdonos vállalkozás a tulajdonában lévő vállalkozás üzleti, pénzügyi politikáját befolyásolja (KOZMA, 2002).

Vállalatcsoport esetén a vállalatok közötti érdekeltségi viszony lehet tulajdonosi érdekeltség, amely a jegyzett tőkében való részesedésként jelentkezik, illetve lehet szerződéses érdekeltségi viszony is, amely esetében a tulajdonosi jog érvényesítése, gyakorlása a megkötött szerződés alapján valósul meg. Ezeken kívül egyéb kapcsolatok is fennállnak, pl. áruszállítás, szolgáltatásnyújtás, beszerzés, hitelezés, illetve személyi összefonódások révén közös vezetési, ellenőrzési funkciók érvényesítése is történhet (FRIDRICH et al., 2020).

2.4.1. Alapfogalmak az Sztv-ben

A vállalatcsoport – amelyre az Sztv. nem határoz meg definíciót (JAKUS, 2015) – középpontjában az anyavállalat van. A csoport további tagjai lehetnek a leányvállalat(ok), közös vezetésű vállalkozás(ok), társult vállalkozás(ok) és egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozás(ok) (FRIDRICH et al., 2020). Az Sztv. 3. § (2) bekezdése pontosan leírja ezek definícióját:

- *Anyavállalat:* az a vállalkozó, amely egy másik vállalkozónál (a továbbiakban: leányvállalat) közvetlenül vagy leányvállalatán keresztül közvetetten meghatározó befolyást képes gyakorolni, mert az alábbi feltételek közül legalább eggyel rendelkezik:

- a tulajdonosok (a részvényesek) szavazatának többségével (50 százalékot meghaladóval) tulajdoni hányada alapján egyedül rendelkezik, vagy
 - más tulajdonosokkal (részvényesekkel) kötött megállapodás alapján a szavazatok többségét egyedül birtokolja, vagy
 - a társaság tulajdonosaként (részvényeseként) jogosult arra, hogy a vezető tisztségviselők vagy a felügyelő bizottság tagjai többségét megválassza vagy visszahívja, vagy
 - a tulajdonosokkal (a részvényesekkel) kötött szerződés (vagy a létesítő okirat rendelkezése) alapján – függetlenül a tulajdoni hányadtól, a szavazati aránytól, a megválasztási és visszahívási jogtól – döntő irányítást, ellenőrzést gyakorol.
- *Leányvállalat:* az a gazdasági társaság, amelyre az anyavállalat meghatározó befolyást képes gyakorolni.
 - *Közös vezetésű vállalkozás:* az a gazdasági társaság, ahol egyrészt az anyavállalat (az anyavállalat konszolidálásba bevont leányvállalata), másrészt egy (vagy több) másik vállalkozás a fent felsorolt jogosultságokkal paritásos alapon – legalább 33 százalékos szavazati aránnyal – rendelkezik. A közös vezetésű vállalkozást a tulajdonostársak közösen irányítják.
 - *Társult vállalkozás:* az a – konszolidálásba teljeskörűen be nem vont – gazdasági társaság, ahol az anyavállalat vagy a konszolidálásba bevont leányvállalata jelentős tulajdoni részesedéssel rendelkezik, és mértékadó befolyást gyakorol a gazdasági társaság üzleti és pénzügyi politikájára. Jelentős tulajdoni részesedés: más vállalkozások tőkéjében való, értékpapírban megtestesülő vagy más módon meghatározott jog, amelynek célja az említett vállalkozással való tartós kapcsolat kialakítása révén hozzájárulás annak a vállalkozásnak a tevékenységéhez, amelyik e jogok birtokosa; és amely részesedés mértéke a 20 százalékot meghaladja.
 - *Egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozás:* az a gazdasági társaság, amelyben a vállalkozó nem rendelkezik jelentős tulajdoni részesedéssel, és amely nem tartozik a fentiekben megnevezett vállalkozások közé.
 - *Konszolidálásba bevont vállalkozások:* az anyavállalat, a konszolidálásba bevont leányvállalat, a konszolidálásba bevont közös vezetésű vállalkozás együttesen.

A konszolidált éves beszámolóban az anyavállalat és leányvállalatai eszközeit, kötelezettségeit, saját tőkéjét, bevételeit, ráfordításait és cash flow-it összevonják, és úgy teszik közé, mintha egyetlen gazdasági egység beszámolója lenne (PwC, 2022a-b). Szintén az Sztv. rendelkezik arról, hogy összevont (konszolidált) éves beszámolót és összevont (konszolidált) üzleti jelentést is köteles készíteni – bizonyos kivételekkel – az a vállalkozó, amely egy vagy több vállalkozóhoz fűződő viszonyában anyavállalatnak minősül (Sztv. 10. § (1)). Valamennyi dokumentum szükséges az adott év gazdasági teljesítményének értékeléséhez (BÖCSKEI, 2021).

2.4.2. Mentességek a konszolidált beszámoló készítés alól

Az Sztv. alapján nem kötelező összevont (konszolidált) éves beszámolót és összevont (konszolidált) üzleti jelentést készítenie annak az anyavállalatnak (mentesíthető anyavállalat), amely maga is leányvállalata egy vállalatnak (főlérendelt anyavállalat), ha a főlérendelt anyavállalat az Európai Gazdasági Térség valamely államában rendelkezik székhellyel, az Sztv. vagy az IFRS-ek szerint készít és hoz nyilvánosságra konszolidált éves beszámolót, valamint konszolidált üzleti jelentést, amelyben a mentesíthető anyavállalat és annak leányvállalatai beszámolóit is konszolidálják és ha

- a főlérendelt anyavállalat 100%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik a mentesíthető anyavállalatban (ide nem értve a mentesíthető anyavállalat vezető tisztségviselői, vagy felügyelőbizottsága tagjai által jogszabály vagy létesítő okirat szerint megszerzett tulajdoni hányadot), vagy legalább 90%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik és a kisebbségi tulajdonosok elfogadták a mentesítést, vagy
- egyéb esetekben, a kisebbségi tulajdonosok vagy azok egy része – akiknek részvénytársaságnál, illetve európai részvénytársaságnál összesen legalább 10%-os (egyéb vállalkozónál legalább 20%-os) mentesíthető anyavállalati részesedés van a birtokukban – legalább hat hónappal a konszolidált éves beszámoló készítésének mérlegfordulónapja előtt nem kérték a mentesíthető anyavállalattól a konszolidált éves beszámoló összeállítását (Sztv. 116. §).

Az anyavállalatnak – kivéve a hitelintézeti, biztosítói anyavállalatot, a pénzügyi vállalkozást mint anyavállalatot, illetve a tőzsdei cégeket – nem kell az üzleti évről összevont (konszolidált) éves beszámolót készítenie, ha az üzleti évet megelőző két egymást követő üzleti

évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kettő nem haladja meg az alábbi határértéket:

- a mérlegfőösszeg a 10 000 millió forintot,
- az éves nettó árbevétel a 20 000 millió forintot,
- az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma a 250 főt (Sztv. 117. § (1)).

Ezen mutatóértékek meghatározásánál az anyavállalat és leányvállalatainak, valamint a tőkerészesedés mértékében a közös vezetésű vállalkozásainak konszolidálás előtt összesített adatait kell figyelembe venni (Sztv. 117. § (2)).

A leányvállalatot és a közös vezetésű vállalkozást nem kötelező bevonni az összevont (konszolidált) éves beszámoló készítésbe, ha

- a konszolidált éves beszámoló elkészítéséhez szükséges adatokat – a konszolidálásba először történő bevonása évében az ehhez szükséges adatszolgáltatást még nem tudta kialakítani, vagy vis major miatt hiányzó adatait nem pótolta – aránytalanul magas költségek mellett és késedelmesen tudja szolgáltatni; vagy
- a leányvállalatban vagy közös vezetésű vállalkozásban lévő részesedést (részvényt, üzletrészt) kizárólag továbbértékesítés céljából szerezték meg és a forgóeszközök között mutatják ki; vagy
- lényeges és tartós jogi korlátozások vagy egyéb körülmények huzamosan akadályozzák az anyavállalatot a jogai gyakorlásában; vagy
- a konszolidált éves beszámoló mérlegfordulónapján előtársaságként működött;
- a beszámoló enélkül is megbízható és valós képet ad az anyavállalat és egyéb leányvállalatairól, illetve a közös vezetésű vállalkozásai vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről. Amennyiben több leányvállalat vagy közös vezetésű vállalkozás megfelel ennek az előfeltételnek, akkor együttesen kell elbírálni, hogy a konszolidált éves beszámolóból való kihagyásuk sem torzítja az anyavállalat és egyéb vállalatok együtteséről kialakuló megbízható és valós összképet (Sztv. 119. §).

Nem kell az anyavállalatnak az üzleti évről konszolidált éves beszámolót készítenie, ha leányvállalatait, közös vezetésű vállalkozásait a fentiek alapján felmentette, majd ezt követően – minden egyes társult vállalkozását is – mentesített az equity módszerrel történő bevonás alól. Társult vállalkozás mentesítésére akkor van lehetőség, ha a konszolidálásba bevont vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének megbízható és valós megítélése

szempontjából nem jelentős a társult vállalkozás részesedése. Az anyavállalat az egyedi éves beszámolója kiegészítő mellékletében köteles tájékoztatást adni arról, hogy a felmentési lehetőségek közül melyiket alkalmazta (Sztv. 117. § (6), 129. § (2); FRIDRICH et al., 2020).

2.4.3. A konszolidált éves beszámoló fordulónapja

Az Sztv. úgy rendelkezik, hogy az anyavállalat konszolidált éves beszámolóját az anyavállalat egyedi éves beszámolójának üzleti évéről kell elkészíteni. Amennyiben az anyavállalat leányvállalatainak üzleti éve eltér az anyavállalat egyedi éves beszámolójának üzleti évétől, akkor a konszolidált éves beszámoló üzleti éve lehet a leglényegesebb leányvállalat vagy a leányvállalatok többsége beszámolójának üzleti éve is. Ez esetben az eltérés tényét és annak indokait az összevont (konszolidált) éves beszámoló kiegészítő mellékletében be kell mutatni (Sztv. 11. § (13)).

Ha egy – a konszolidálásba bevont – vállalkozás beszámoló készítésének mérlegfordulónapja több mint három hónappal megelőzi a konszolidált éves beszámoló mérlegfordulónapját, akkor ennek a vállalkozásnak a konszolidált éves beszámoló mérlegfordulónapjára közbülső beszámolót kell készítenie, és a konszolidálásba annak alapján kell bevonni. Az az időtartam, amelyre a közbülső beszámoló vonatkozik, nem haladhatja meg a tizenkét hónapot (Sztv. 121. § (1)).

2.5. A konszolidált éves beszámoló készítésének folyamata a magyar szabályozás alapján

A konszolidáció végrehajtásával a szakirodalom részletesen foglalkozik, például GERGELY (1994); KOBLÉNCZ – BAGYINSZKI (1995); FRIDRICH (1996); SOMOS R-né (1996); UJVÁRI (1996, 2004); FRIDRICH – SIMON (2000a-b); SZTANÓ – VÖRÖS (2001b); KOZMA (2002); ADORJÁN et al. (2004); FRIDRICH et al. (2008, 2018, 2020); SIMON (2009a); JAKUS (2015); BARICZ et al. (2018, 2019); VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al. (2025). A konszolidált éves beszámoló összeállításának folyamatát az előkészítő feladatok elvégzésével célszerű kezdeni. Ezután a teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozások adatainak összevonása és a halmozódások kiszűrése, valamint az equity módszerrel bevonásra kerülő vállalkozások konszolidációja ajánlott. A folyamat végén az egyéb konszolidációs teendőket szükséges elvégezni (KOZMA 2002; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; SIMON, 2009a).

Az Sztv. rendelkezik a leányvállalatok esetében a tőkeösszevonás (tőkekonszolidáció), adósságkonszolidálás, a közbenső eredmények kiszűrése, ráfordítások és bevételek konszolidálása, valamint a közös vezetésű és társult vállalkozások konszolidálása során alkalmazandó szabályokról. Útmutatást ad továbbá a konszolidálás miatti társasági adókülönbözet kimutatásával, valamint a konszolidált kiegészítő melléklet és a konszolidált üzleti jelentés összeállításával kapcsolatban. Amennyiben az anyavállalat nem az IFRS-ek, hanem az Sztv. alapján történő konszolidálást választja, akkor ezeket a szabályokat be kell tartani és a konszolidációs feladatokat ezen előírások szerint kell végrehajtani. Az Sztv. azonban nem tér ki részletesen minden – a konszolidációs folyamat során alkalmazandó – lépésre. Ilyen például a teljes körű konszolidációt megelőző feladatok elvégzése, a rejtett tételek kezelése stb. Megítélésem szerint a konszolidáció folyamatának megértéséhez, illetve az egyes feladatok gyakorlatban történő elvégzéséhez a szakirodalomban részletesen bemutatott, magyarázatokkal, példákkal, javaslatokkal kiegészített konszolidációs lépések tanulmányozása elengedhetetlen. A magyar szabályozás alapján történő konszolidálás folyamatát FRIDRICH et al. (2008, 2018, 2020), SIMON (2009a) és VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al. (2025) mutatja be és magyarázza a legrészletesebben. Véleményem szerint a szerzők gyakran olyan kérdésekre is választ adnak gyakorlati tapasztalataikra építve, amelyekre sem az Sztv., sem más szakirodalom nem tér ki.

A következő al-alfejezetekben a konszolidáció folyamatának lépéseit mutatom be, amelyek a magyar és az IFRS-ek rendszerében ugyan hasonlóak, de az alábbiakban a magyar szabályozásra fókuszálok. A nemzetközi környezetben történő konszolidálással a szakirodalmi áttekintés *2.6. Konszolidálás nemzetközi környezetben* című alfejezetében foglalkozok.

2.5.1. A konszolidáció általános előkészítése

Fontos, hogy az anyavállalat – figyelembe véve a vonatkozó jogszabályokat és a vállalatcsoport sajátosságait – kialakítson bizonyos keretszabályokat, hogy felkészült legyen a vállalatcsoport a konszolidált beszámoló összeállítására. Ezen feladatokat már az első konszolidáció előtt érdemes elvégezni, részben csak egyszer (pl. konszolidációs számviteli politika elkészítése, adatszolgáltatás rendszerének kialakítása), részben pedig évente ismételni szükséges (pl. konszolidált beszámoló készítési kötelezettség vizsgálata,

konszolidációs kör meghatározása, bevonási módszerek és vállalat típusok egyeztetése) (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

2.5.2. A teljes körű konszolidáció előkészítése

Az alábbi előkészítő feladatokat szintén el kell végezni a teljes körű konszolidáció előtt:

- **Eltérő mérlegbeállítási gyakorlat egységesítése**

Az IFRS-ek szabályai szerint elkészített konszolidált beszámoló kivételével az anyavállalat székhelye szerinti ország számviteli szabályainak megfelelően kell elkészíteni a konszolidált beszámolót. Mivel a külföldi székhelyű leányvállalatok és közös vezetésű vállalatok nem a magyar számviteli szabályok szerint állítják össze az egyedi beszámolóikat, ezért ezen vállalkozások mérlegeinek és eredménykimutatásainak sorait az anyavállalat megvizsgálja és ha szükséges, biztosítja a hazai számviteli szabályoknak megfelelő tartalmat. Természetesen belföldi székhelyű leányvállalatok és közös vezetésű vállalkozások egyedi beszámolóit is felül kell vizsgálni tartalmilag, és egységesíteni az olyan tételek mérlegben és eredménykimutatásban való megjelenését, ahol az Sztv. választási lehetőséget biztosít (ADORJÁN et al., 2004; FRIDRICH et al., 2020). A tartalmi egységesítésnek azért van jelentősége, mert az eltérő számviteli előírások és elszámolási gyakorlatok alkalmazása hatással lehet a konszolidált beszámolóban szereplő információk összehasonlíthatóságára és egységes értelmezésére.

- **Egységes értékelés végrehajtása**

Az anyavállalat a konszolidációs számviteli politikában rögzíti, hogy az egyes vagyonelemek esetében mely értékelési eljárást tekinti a vállalatcsoport szintjén az egységes értékelés alapjaként. A konszolidációba való bevonást megelőzően felül kell vizsgálni a bevonásra kerülő leányvállalatok és közös vezetésű vállalkozások egyedi beszámolóit bizonyos eszközök és források értékelése során alkalmazott eljárások helyessége szempontjából. Az anyavállalatnak kell eldöntenie, hogy csoportszinten élni kíván-e az egységes értékelés megvalósításával vagy sem, ugyanis az Sztv. szerint nem kötelező az eltérő értékelési eljárások egységesítése olyan esetben, amikor azok megfelelnek a törvény előírásainak. Az egységes értékelés végrehajtásától abban az esetben lehet eltekinteni, ha a vállalatcsoport vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzete

szempontjából nem jelentős az egységes értékelés megvalósításának eredménye (Sztv. 123. § (1)-(5); SOMOS R-né, 1996; UJVÁRI 1996; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

- Devizaátszámítás

Az Sztv. szerint a konszolidált éves beszámoló pénznemének meg kell egyeznie az azt készítő anyavállalat egyedi éves beszámolója összeállításakor alkalmazott pénznemmel. Amennyiben az anyavállalat forintban állítja össze az egyedi beszámolóját, akkor át kell számítani minden teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozás devizában elkészített mérleg és eredménykimutatás adatait forintra. Ez nemcsak a külföldi székhelyű vállalkozásokat érinti, hanem azon belföldi székhelyűeket is, amelyek jogosultak vagy kötelezettek devizában vezetni könyveiket. Devizában összeállított anyavállalati egyedi beszámoló esetén egyrészt át kell számítani ugyanerre a devizanemre a belföldi székhelyű, teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozások forintban vagy más devizanemben kifejezett mérleg és eredménykimutatás adatait, másrészt azon külföldi székhelyű vállalkozások adatait is, amelyek az anyavállalatától eltérő devizanemben készítették a beszámolót (KOBLENCZ – BAGYINSZKI, 1995; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; SIMON, 2009a).

A konszolidációs számviteli politikában rögzíteni kell és a konszolidált kiegészítő mellékletben be kell mutatni az anyavállalat által választott módszert, amelyet az egységes pénznemre történő átszámítás során alkalmaznak. Az Sztv. szerint az anyavállalatnak kétféle módszer áll rendelkezésre, hogy a teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozások külföldi pénznemben készített mérlegeinek tételeit forintra átszámítsa: a bekerülési árfolyamok és a fordulónapi árfolyamok (záróárfolyam) módszere (Sztv. 123. § (6) a)-b); FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

A bekerülési árfolyamok módszere szerint a mérleg eszköz oldalán a befektetett eszközöket, valamint a mérleg forrás oldalán a saját tőke elemeit az adózott eredmény sor kivételével bekerülési árfolyamon kell átszámítani forintra. Minden más eszköz és forrás tételt – az adózott eredményt is – a konszolidált beszámoló tárgyévének fordulónapján érvényes, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által közzétett hivatalos devizaárfolyamon kell forintra átszámítani. Az alkalmazott bekerülési árfolyam nem lehet magasabb, mint a fordulónapi MNB által közzétett devizaárfolyam (Sztv. 123. § (6) a)).

A devizában készült mérlegek bekerülési árfolyam módszere szerinti forintra történő átszámítása során az eszközök és források forintértéke között átszámítási különbözet keletkezik. Az adott vállalkozás konszolidációba való bevonásának első évében az egyedi eredménykimutatást kell korrigálni előjeltől függően az egyéb bevételek vagy egyéb ráfordítások soron, így korrekcióra kerül az adózott eredmény összege is. A következő években az adott évi átszámítási különbözet összegéből csak az a rész mutatható ki az eredménykimutatásban, amely eltér az előző évi átszámítási különbözet összegétől. Az előző évi átszámítási különbözet összegével az adott leányvállalat egyedi mérlegének eredménytartalcát kell korrigálni (mivel az előző évben az adózott eredményben jelent meg az átszámítási különbözet, és ez a következő évben az eredménytartalcba kerül átvezetésre). Amennyiben az eszköz oldal forintra átszámított összege nagyobb, mint a forrás oldal forintra átszámított összege, akkor a különbözetet az egyéb bevételek között kell kimutatni, ellenkező esetben pedig az egyéb ráfordítások között (SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b; KOZMA 2002; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; SIMON, 2009a).

A fordulónapi árfolyamok módszerének alkalmazása esetén a mérleg minden tételét a tárgyév fordulónapján érvényes, MNB által közzétett, hivatalos devizaárfolyamon kell forintra átszámítani. Ebben az esetben különbözet nem keletkezik, ugyanis a mérleg mindkét oldalának minden tétele azonos árfolyam szerint kerül átszámításra (Sztv. 123. § (6) b); KOZMA, 2002; SIMON, 2009a).

Az Sztv. előírása alapján az eredménykimutatás adatait a bekerülési árfolyamok módszerével kell forintra átszámítani. E módszer lényege:

- az értékcsökkenési leírás, a befektetett pénzügyi eszközök értékvesztése és egyéb veszteségei, a forgóeszközök értékvesztése és egyéb veszteségei és az anyagjellegű ráfordítások tételeket a kapcsolódó mérlegtételre vonatkozóan az anyavállalat által választott árfolyamok alapján kell forintra átszámítani;
- az adózott eredmény sort a konszolidált beszámoló tárgyévének fordulónapján a MNB által közzétett devizaárfolyam alapján kell átszámítani;
- az eredménykimutatás minden más tételének forintértékét a havonként a hó végi az anyavállalat által a devizás tételek átszámítására választott devizaárfolyamok alapján forintra átszámított értékek éves összegzésével kell meghatározni (havi súlyozott árfolyamok eljárása) (Sztv. 123. § (8); KOBLENCZ – BAGYINSZKI, 1995; SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b).

Az átszámítás során a bevételek és ráfordítások átszámított forintértéke között átszámítási különbözet keletkezik, amely a fordulónapi MNB árfolyammal átszámított adózott eredmény, valamint az egyes bevétel és ráfordítás tételek forintra átszámított adataiból megállapított adózott eredmény különbözete. Amennyiben ez a különbség pozitív előjelű, akkor az egyéb bevételek között kell kimutatni, ha viszont negatív, akkor az egyéb ráfordítások között (Sztv. 123. § (9); KOZMA, 2002).

- Szerkezeti egységesítés

Az Sztv. előírása alapján a konszolidált beszámoló mérlegének és eredménykimutatásának szerkezete – a konszolidációs sorok kivételével – minden esetben meg kell egyezzen az anyavállalat egyedi éves beszámolója mérlegének és eredménykimutatásának szerkezetével (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020). A szerkezeti egységesítés a konszolidáció szempontjából kiemelt jelentőségű, mivel az egységes beszámolási struktúra megkönnyíti a vállalatcsoportba tartozó társaságok pénzügyi adatainak összevonását és összehasonlíthatóságát.

- Közös vezetésű vállalkozások adatainak kvóta arányában történő megosztása

Közös vezetésű vállalkozásnál előfordulhat, hogy a meghatározó befolyással (a gyakorolható szavazatok számával és arányával) az anyavállalat és a külső tulajdonos paritásos alapon rendelkezik, ugyanakkor az anyavállalatot megillető tőkerészesedés aránya eltér a szavazati aránytól. A közös vezetésű vállalkozások mérleg és eredménykimutatás adatait az anyavállalat (és/vagy a leányvállalatai) tőkerészesedésének (tulajdoni hányadának, kvótájának) arányában kell bevonni, amelynek a számítása úgy történik, hogy a közös vezetésű vállalkozás saját tőkéjéből az anyavállalatot megillető összeget osztani kell a közös vezetésű vállalkozás jegyzett tőkéjének összegével (UJVÁRI, 1996, 2004; SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b; SIMON, 2009a; BARICZ et al., 2018, 2019; VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al., 2025).

- A teljes körű konszolidációt előkészítő további könyvelési teendők

A konszolidációba teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozások mérlegeiben és eredménykimutatásaiban a teljes körű konszolidációt előkészítő könyveléseket kell végrehajtani, amelyekbe beletartozik az előzőekben részletezett előkészítő feladatok végrehajtásával kapcsolatos könyvelési lépések, a teljes körű konszolidáció egyes lépéseinek végrehajthatóságát szolgáló rendező könyvelési tételek, valamint az eredményre gyakorolt hatások átvezetésével kapcsolatos rendező, zárlati

teendők (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020). Ezek bemutatásától eltekintek a dolgozatomban.

2.5.3. Összevonás

Az előkészítést követően kerülhet sor a teljeskörűen bevont vállalkozások adatainak összevonására, amelynek végeredményeként előáll egy olyan mérleg és eredménykimutatás, amely még tartalmazza a vállalatcsoport tagjai közötti, egymással szemben folytatott ügyletekből adódó halmozódásokat (SIMON, 2009a).

SIMON (2009b) szerint a cégcsoport tagjainak egyedi könyveiben jelentős nagyságrendet képviselhet az az eszköz- és forrásállomány, amelyek csak azért keletkeztek, hogy az anyavállalat nem a saját vállalkozásán belül, hanem önálló vállalkozásba „kiszervezve” hajt végre bizonyos tevékenységeket, ezért csoportszinten nem tekinthető „valós” vagyonnak.

A konszolidált éves beszámoló összeállításához az összevont adatokból szükséges a halmozódásokat kiszűrni, amelynek lépéseit az alábbiakban mutatom be.

2.5.4. Tőkekonszolidáció

A teljes körű bevonás tőkekonszolidációs részfeladata, hogy egymással szemben el kell hagyni a teljeskörűen bevont leányvállalatban (vagy közös vezetésű vállalkozásban) lévő, az anyavállalatot közvetlenül vagy közvetetten megillető részesedések könyv szerinti értékét a leányvállalat saját tőkéjéből az anyavállalatot tulajdoni hányada alapján megillető összeggel szemben (VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al., 2025). Amennyiben ez a két összeg nem egyezik meg egymással, tőkekonszolidációs különbözet keletkezik, amelyet előjeltől függően elkülönítetten fel kell venni a konszolidált mérleg eszköz vagy forrás oldalán. A tőkekonszolidációs különbözetet az első teljes körű bevonás során kell megállapítani és felvenni a konszolidált mérlegbe, a konszolidáció további éveiben pedig csak a bekövetkezett változásokat kell kezelni. A leányvállalat saját tőkéjéből a külső tulajdonosokat tulajdoni hányaduk alapján megillető összeget is elkülönítetten kell kimutatni (KOZMA, 2002; FRIDRICH et al., 2020).

Aktív tőkekonszolidációs különbözet keletkezik, ha az anyavállalatot megillető leányvállalati részesedés könyv szerinti értéke nagyobb, mint a leányvállalat saját tőkéjéből az anyavállalatot tulajdoni hányada alapján megillető összeg. Az aktív tőkekonszolidációs különbözetet a konszolidált mérlegben a befektetett pénzügyi eszközök között kell elkülönítetten kimutatni. Akkor fordul elő, ha az anyavállalat magasabb értéken vásárolta meg a részesedést, mint a részesedés értékére jutó arányos saját tőke összege. Ennek a magasabb vételárnak több oka is lehet, például rejtett tartalék vélelmezése, vagyonelemként meg nem jeleníthető többletérték (jó hírnév, vevőkör, piaci monopolhelyzet, bevezetett piaci márkanevek stb.) a leányvállalatban, esetleg csak rossz vétel, összefoglaló néven goodwill (Sztv. 124. § (8) a); KOZMA, 2002; FRIDRICH et al., 2020).

A bevonás első évében felvett aktív tőkekonszolidációs különbözet értékét a későbbi években le kell írni az Sztv-ben a pozitív üzleti vagy cégértékre vonatkozó előírások figyelembevételével. E szabályok alapján 5 és 10 év között kell leírni, illetve, ha megbecsülhető a hasznos élettartam, akkor az így meghatározott időtartam alatt. Ha a könyv szerinti érték tartósan és jelentősen meghaladja a várható megtérülésként meghatározott összeget, akkor terven felüli értékcsökkenés számolható el, amelynek visszairása nem lehetséges (Sztv. 124. § (9); FRIDRICH et al., 2020).

Passzív tőkekonszolidációs különbözetről akkor beszélünk, ha az anyavállalatot megillető leányvállalati részesedés könyv szerinti értéke kisebb, mint a leányvállalat saját tőkéjéből az anyavállalatot tulajdoni hányada alapján megillető összeg. A passzív tőkekonszolidációs különbözetet a konszolidált mérlegben a hátrasorolt kötelezettségek között elkülönítetten kell kimutatni. Az anyavállalat akkor vásárolja meg alacsonyabb értéken a részesedést, ha például rejtett terheket, a későbbiekben megjelenő potenciális veszteségeket, rossz minőségű termékeket – összefoglalóan badwillt – vélelmez a részesedés megszerzésével kapcsolatban. Természetesen előfordulhat egyszerűen csak jó vétel is (Sztv. 124. § (8) b); UJVÁRI 1996, 2004; SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b; FRIDRICH et al., 2020).

Több leányvállalat konszolidálásából keletkező, azonos jellegű (aktív vagy passzív) különbözetek összevonhatók, az eszközök és a források között megjelenő aktív és passzív tőkekonszolidációs különbözeteiket azonban nem szabad összevonni, egymással szemben elszámolni (Sztv. 124. § (8) c))

A rejtett tétel egy adott eszköz vagy forrás (kötelezettség) adott időpontban érvényes aktualizált (piaci) értékének és könyv szerinti értékének a különbözete, amely lehet rejtett tartalék és rejtett teher (FRIDRICH – SIMON, 2000a-b; SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al., 2025). A 3. táblázatban látható, hogy milyen esetekben keletkezik rejtett tétel.

3. táblázat: Rejtett tételek az Sztv. alapján

	Eszköz	Forrás
Rejtett tartalék	piaci érték > könyv szerinti érték	piaci érték < könyv szerinti érték
Rejtett teher	piaci érték < könyv szerinti érték	piaci érték > könyv szerinti érték

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Rejtett tartalék akkor keletkezik, ha a leányvállalat egyedi mérlegében az eszközöket alul-, illetve a kötelezettségeket felülértékelték. Rejtett teher a leányvállalat kötelezettségeinek alulértékeléséből (KOZMA, 2002), valamint eszközeinek felülértékeléséből ered. A rejtett tartalékok legfeljebb olyan mértékig tárhatóak fel, amilyen mértékig a részesedés értékében ténylegesen megfizetésre kerültek, azaz a rejtett terhekkel korrigált aktív tőkekonszolidációs különbözet összegéig. A rejtett tartalékok összegével az adott eszközök értékét kell növelni, és az adott források értékét kell csökkenteni. A rejtett terhek legfeljebb olyan mértékig vehetőek figyelembe, amilyen mértékig a részesedés értékében is ténylegesen figyelembevételre kerültek (nem kerültek megfizetésre), vagyis a rejtett tartalékokkal korrigált passzív tőkekonszolidációs különbözet összegének erejéig. A rejtett terhek összegével az adott források értékét kell növelni, és az adott eszközök értékét kell csökkenteni (FRIDRICH et al., 2020)

Az anyavállalatnak el kell dönteni, hogy a leányvállalat saját tőkéjének könyv szerinti vagy aktualizált – az eszközök és források piaci értékének különbségeként meghatározott saját tőke – értékéből indul ki, illetve azt is, hogy a leányvállalat első teljes körű bevonásának időpontjában vagy a részesedés megszerzésének időpontjában/időpontjaiban meglévő saját tőkét tekinti kiindulási alapnak. Továbbá tudni kell, hogy ha a tőkekonszolidáció során az egyes eszközökhöz és forrásokhoz hozzárendelhető rejtett tételek ismertek, akkor teljeskörűen vagy részlegesen tárandók-e fel és milyen összegben. Az Sztv. szerint ugyanis ha ismertek és feltárhatóak a rejtett tételek, akkor azokat kötelezően fel kell tárni és hozzárendelni a megfelelő eszközhöz vagy

forráshoz (UJVÁRI, 1996, 2004; SZTANÓ – VÖRÖS, 2001b; SIMON, 2009a). Ezek alapján az anyavállalatnak két módszer áll rendelkezésére a teljeskörűen bevont vállalkozások tőkekonszolidációjának végrehajtásához: a könyv szerinti érték módszer vagy az aktualizált értékek módszere (Sztv. 124. § (5)).

A könyv szerinti módszer esetében az anyavállalat a teljeskörűen bevont vállalkozás egyedi éves beszámolója mérlegében szereplő saját tőkét veszi alapul. Ezen módszer alkalmazása során a rejtett tételek összegét a tőkekonszolidációs különbözet tartalmazza. Ha a rejtett tételek összegei ismertek, pl. a leányvállalat által végrehajtott értékhelyesbítések vagy egyéb értékbecslések alapján, akkor ezeket fel kell tárni. A rejtett tételek összegéből csak az anyavállalatot tulajdoni hányada alapján megillető rész vehető fel a konszolidált mérlegbe, a külső tulajdonosokat tulajdoni hányaduk alapján megillető rész nem (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

Az aktualizált érték módszer lényege, hogy az anyavállalat a bevonás alapjául választott időpontban meglévő eszközök és források aktualizált (piaci) értéke alapján meghatározott saját tőkét veszi alapul, tehát ismerni kell az adott időpontban a bevonásra kerülő vállalkozások aktualizált eszköz és forrás adatait. Ez a módszer csak akkor alkalmazható, ha a tőkekonszolidációs különbözet aktív jellegű vagy éppen nulla, tehát ha az anyavállalatot tulajdoni hányada alapján megillető leányvállalati saját tőke részének értéke az aktualizált értékek meghatározását követően nem haladja meg ezen részesedés anyavállalatot megillető könyv szerinti értékét. Az aktualizált értékek módszere alkalmazása során a rejtett tartalékok és terhek összegét közvetlenül a megfelelő eszköz, illetve forrás értékéhez kell hozzárendelni, tehát a tőkekonszolidációs különbözet nem tartalmazza a rejtett tételek összegét. E módszernél a külső tulajdonosokat megillető leányvállalati saját tőke meghatározása során a kiindulási alapot az újraértékelt eszköz- és forrástételek alapján meghatározott saját tőke jelenti, ezért nemcsak az anyavállalatra, hanem a külső tulajdonosokra jutó rejtett tételek is felvételre kerülnek a konszolidált mérlegbe (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; SIMON, 2009a).

Mindkét módszer esetében az Sztv. alapján az anyavállalatnak választási lehetősége van a teljeskörűen bevonásra kerülő vállalkozás saját tőkéjének meghatározása során alapul szolgáló értékviszonyok (időpont/időpontok) vonatkozásában:

- fordulónapi értékviszonyok: az első teljes körű bevonás időpontjának értékviszonyai szerint meghatározott saját tőke képezi a számítások kiindulási alapját;
- megszerzési értékviszonyok: a részesedés tényleges megszerzésének időpontjában/időpontjaiban meglévő értékviszonyok szerinti saját tőke képezi a számítások alapját (Sztv. 124. § (7); SIMON, 2009a).

A választott módszer és az alkalmazott értékviszonyok időpontja hatással lehet a konszolidált mérlegben kimutatott eszközök és saját tőke értékére, ezáltal a vállalatcsoport vagyoni helyzetének megítélésére is. Véleményem szerint a konszolidált beszámolóban szereplő adatok értelmezése során a választott számviteli megoldások figyelembevétele is szükséges.

2.5.5. Adóssággkonszolidáció

Adóssággkonszolidáció végrehajtásával a csoport szintű mérlegben megjelenő egyes halmozódásokat szűrjük ki. A teljeskörűen bevont vállalkozások közötti ügyletekből származó követeléseket és kötelezettségeket, céltartalékokat és időbeli elhatárolásokat is törölni kell a konszolidált mérlegből (SIMON, 2009b; VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al., 2025).

Amennyiben az azonos jogcímen fennálló követelés és kötelezettség nem azonos összegben szerepel a konszolidációra előkészített mérlegekben, az eltérést adóssággkonszolidációs különbözetnek nevezzük. Az ilyen ügyletek kiszűrését úgy kell végrehajtani, hogy az eltérő összegek elhagyásra kerülnek, a különbözetet pedig – amely lehet eredményt növelő vagy csökkentő – a konszolidált eredménykimutatásban kell szerepeltetni elkülönítetten (Sztv. 125. §; KOZMA, 2002).

2.5.6. Közbenső eredmények kiszűrése

A teljes körű konszolidáció következő feladata a közbenső eredmények kiszűrése, amely azért fontos, mert a vállalatcsoporton belüli ügyletek során keletkező nyereség vagy veszteség gazdasági értelemben még nem tekinthető realizáltnak, amíg az adott eszköztétel vállalatcsoporton kívüli vevőhöz nem kerül.

A közbenső eredmények kiszűrése kiterjed minden olyan eszköztételre, amely a konszolidációba teljeskörűen bevont vállalkozástól származik, és a fordulónapon valamely

más, a konszolidációba szintén teljeskörűen bevont vállalkozás egyedi beszámolójában eszközként kerül kimutatásra, így a konszolidált mérlegben is szerepelne. Értékesítés során az eszköz értéke általában megváltozik, ugyanis az átadónál kimutatott könyv szerinti érték nem egyezik meg az átvévőnél kimutatott bekerülési értékkel. Ezek az értékváltozások az összevonások után a konszernen belül nem jelenhetnek meg, mert a vállalatcsoportot egyetlen vállalkozásként kell tekinteni (Sztv. 126. § (1); FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020; SIMON, 2009a).

Az eszköz konszernszintű értéke az az érték, amellyel akkor rendelkezne az eszköz, ha a vállalatcsoportra mint egyetlen vállalatra vonatkoznának az Sztv. eszközértékeléssel kapcsolatos szabályai. A közbenső eredmény az eszköz egyedi könyvekben szereplő könyv szerinti értékének és a konszernszintű értékének a különbsége. A számított közbenső eredmény (nyereség vagy veszteség) összegével helyesbíteni kell az adott eszköz könyv szerinti értékét, valamint azt az eredménykimutatás sort, amellyel kapcsolatban az eszköz értékváltozása (a közbenső eredmény) elszámolásra került (Sztv. 126. § (2); FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

2.5.7. Bevételek és ráfordítások konszolidációja

Bevételek és ráfordítások konszolidációja keretében a konszernszintű eredménykimutatásban megjelenő halmozódások kiszűrése történik, mivel az egyes tagvállalatok egymás közötti ügyletei kölcsönös bevétel és ráfordítás elszámolásokat eredményezhetnek az egyedi beszámolókból (SIMON, 2009a).

Amennyiben azonos összegben kerülnek elszámolásra a kölcsönösen kimutatott árbevételek, bevételek, valamint költségek, ráfordítások a vállalkozásoknál, akkor a halmozott eredménykimutatásból egymással szemben elhagyásra kerülnek az érintett tételek. Azonban adódhatnak eltérések az azonos ügylet kapcsán kimutatott eredményhatások terén (pl. deviza alapú ügyleteknél az eltérő átszámítási árfolyamok miatt), ilyenkor a kiszűrést csak a kisebb összegig lehet elvégezni (FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

Az Sztv. alapján az adóssághalmozódások végrehajtása, a közbenső eredmények kiszűrése, valamint a bevételek és ráfordítások konszolidációjának elvégzése alól – szemben a tőkehalmozódásokkal – az anyavállalat mentesülhet, ha az elhagyandó tételek a konszolidálásba bevont vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetére vonatkozó megbízható és

valós összkép szempontjából elhanyagolhatóak, illetve nem jelentősek (Sztv. 125. § (3), 126. § (3), 127. § (2)). Véleményem szerint ez a mentesség különösen a közbenső eredmények kiszűrése tekintetében jelent könnyebbiséget, tekintettel arra, hogy ez a konszolidációs folyamat egyik legbonyolultabb és legmunkaigényesebb feladata.

2.5.8. Egyéb konszolidációs feladatok végrehajtása

A teljeskörű konszolidáció részfeladatainak végrehajtását követően előállt egy vállalatcsoporton belüli halmozódásoktól mentes mérleg és eredménykimutatás, ez azonban még nem a végleges konszolidált mérleg és eredménykimutatás. A végleges, konszernszintű mérleg és eredménykimutatás elkészítéséhez szükséges az equity módszerrel bevont vállalkozások konszolidációjának végrehajtása, valamint a konszolidáció miatti számított társasági adó különbözet összegének meghatározása és elszámolása is (SIMON, 2009a).

Az equity módszer alá tartozó vállalkozások lehetnek társult vállalkozások, ha nem kerültek mentesítésre e módszer alól, valamint a teljes körű bevonás módszere alól mentesített leányvállalatok és a kvóta arányában történő teljes körű bevonás módszere alól mentesített közös vezetésű vállalatok is, ha nem kerültek továbbmentesítésre e módszer alól. Az equity módszerrel történő bevonás lényege, hogy az e módszerrel bevont vállalkozások egyedi mérlegeinek és eredménykimutatásainak adatai nem kerülnek összevonásra az anyavállalat adataival (VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al., 2025), ezért sem a részesedés értékét, sem a kapcsolódó saját tőke adatokat nem lehet elhagyni egymással szemben. Az e módszerrel bevont vállalkozásban lévő – és a konszolidált mérlegben szereplő – részesedés könyv szerinti értékét kell az Sztv-ben meghatározott korrekciós tételek figyelembevételével módosítani (GERGELY, 1994; UJVÁRI 1996, 2004; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

Az első equity módszerrel történő bevonás során ugyanazok a módszerek (könyv szerinti érték és aktualizált érték módszer), valamint ugyanazok az időpontok (megszerzési értékviszonyok, fordulónapi értékviszonyok) választhatóak, mint a teljes körű tőkekonszolidáció esetében (Sztv. 130. § (1), (4)). Az aktualizált érték módszer alkalmazása esetén a részesedés könyv szerinti értéke és a társult vállalkozás saját tőkéjéből a tulajdoni hányadra jutó összeg különbözetét – mint tőkekonszolidációs különbözetet – az eszközök között elkülönítetten kell kimutatni (Sztv. 130. § (3)), az

A/III/11. Tőkekonszolidációs különbözet társult vállalkozásokból mérlegsonon. A társult vállalkozás saját tőkéjéből a konszolidálásba bevont vállalkozás tulajdoni hányadára jutó összeg nem lehet magasabb, mint a konszolidálásba bevont vállalkozás könyveiben szereplő részesedés beszerzési értéke (Sztv. 130. § (1) b)), tehát passzív tőkekonszolidációs különbözetet nem lehet kimutatni. A könyv szerinti módszer választása esetén a tőkekonszolidációs különbözetet a társult vállalkozásban lévő részesedés értéke tartalmazza, amelyet a konszolidált kiegészítő mellékletben kell bemutatni (Sztv. 130. § (2)). A követő években a társult vállalkozásoknál kimutatott aktív tőkekonszolidációs különbözetre terv szerinti értékcsökkenést kell elszámolni, hasonló módon, mint a teljes körű bevonás tőkekonszolidációja során felvett aktív tőkekonszolidációs különbözet esetén (Sztv. 130. § (3)).

Az előzőekben bemutatott konszolidációs korrekciók hatással vannak a konszernszintű eredményre is, így a konszolidált eredménykimutatás adózás előtti eredménye eltérhet a vállalkozások egyedi beszámolóiban szereplő adózás előtti eredmények halmozott összegétől. A következő lépés, hogy meg kell határozni a konszernszintű adózás előtti eredmény társasági adó vonzatát. Ez nem jelent tényleges adófizetési kötelezettséget vagy visszaigénylési jogosultságot, tehát a konszolidáció miatti társasági adó különbözet ún. látens adónak tekinthető, amelyet konszolidálás miatti társasági adókülönbözetként határoz meg a számviteli törvény (Sztv. 132. §; UJVÁRI 1996; FRIDRICH et al., 2020).

A konszolidált mérleg és eredménykimutatás elkészítése után össze kell állítani a konszolidált kiegészítő mellékletet, amely a konszolidált mérlegben és eredménykimutatásban szereplő adatokat kiegészíti, részletezi, valamint a vállalatcsoport vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható, valós képet nyújt (Sztv. 120. § (4)). Az összevont (konszolidált) beszámolónak ugyan nem része, de azzal összhangban el kell készíteni az összevont (konszolidált) üzleti jelentést is, amely a konszolidálásba bevont vállalkozások együttesének helyzetét és üzletmenetét, a felmerülő főbb kockázatokat és bizonytalanságokat, valamint a vállalkozások előrelátható fejlődését tartalmazza (Sztv. 134. §; KOZMA, 2002; FRIDRICH et al., 2008, 2018, 2020).

2.5.9. A konszolidációt követő feladatok

A konszolidált éves beszámoló és a kapcsolódó üzleti jelentés adatainak összhangját, a valódiságukat és jogszabályszerűséget a könyvvizsgálat során kell ellenőrizni. Bejegyzett könyvvizsgálót, könyvvizsgálócéget az anyavállalat tulajdonosai választanak (155. § (8)). A könyvvizsgálói jelentés növelheti a beszámolóban szereplő információkba vetett bizalmat, és támogathatja a felhasználók gazdasági döntéseit (FÜREDI-FÜLÖP, 2017). A jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott összevont (konszolidált) éves beszámolót a könyvvizsgálati záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a konszolidált mérleg fordulónapját követő hatodik – tőzsdei cég esetén negyedik – hónap utolsó napjáig köteles letétbe helyezni és közzétenni az anyavállalat (Sztv. 153. § (2)-(3), 154. § (4)).

Az anyavállalat a letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének úgy tesz eleget, ha elektronikusan megküldi az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálatnak (Sztv. 154. § (7), 154/B. § (1)-(2)). Dolgozatomban eltekintek az egyéb konszolidációs, valamint a konszolidációt követő feladatok részletes bemutatásától.

2.6. Konszolidálás nemzetközi környezetben

Az IFRS-ek rendszerében a konszolidáció témakörével több standard is foglalkozik. Az egyes standardok konszolidációs feladattípusonként (teljeskörű konszolidáció, equity módszer) elkülönülnek, azonban az IFRS keretjellege miatt nem tekinthetők minden részletre kiterjedő szabályozásnak (RÓZSA, 2015). DE LUCA et al. (2024) szerint kétségek merülnek fel a határon átnyúló tőzsdei jelenléttel rendelkező vállalatok IFRS-alapú pénzügyi kimutatásainak összehasonlíthatóságával kapcsolatban az IFRS-ek alkalmazásában, átvételében és intézményi környezetében fennálló különbségek miatt. Ennek oka, hogy az IFRS-ek számos területen szakmai megítélést és becsléseket igényelnek, így a standardok gyakorlati alkalmazása és érvényesítése országonként eltérhet. Mivel az IFRS rendszer egy elvi szintű szabályozás, a standardok értelmezésében lehetnek eltérések (NÉMETH, 2014). Véleményem szerint a nemzetközi konszolidációs szabályok pontos megértése érdekében elkerülhetetlen olyan szakirodalom tanulmányozása, amely a standardokat nem sorrendjükben, hanem összefüggésükben tárgyalják.

Az IFRS-ek bevezetésével, az átállás problémáival, a standardok alkalmazásának gazdasági hatásaival és következményeivel számos külföldi és hazai tanulmány foglalkozik. Igaz, hogy az IFRS-ek szerint készített beszámolók nagy része konszolidált beszámoló (FENYVES et al., 2015), azonban az IFRS-ek szerinti konszolidáció témakörével, a konszolidált beszámoló összeállításának folyamatával és az adatok elemzésével kapcsolatban kevesebb szakirodalom található. Az IFRS-ek elterjedését követően ugyanis a konszolidációval kapcsolatos kutatások fókusza eltolódott a klasszikus technikai konszolidációs kérdésekről az IFRS-ek gyakorlati alkalmazásának következményei, valamint az eredménymenedzsment, a könyvvizsgálati minőség és az adóelkerülési mechanizmusok vizsgálata felé (DUTTA – BANSAL, 2025).

A hazai szakirodalomban találunk olyanokat, amelyek nemcsak a standardok rendelkezéseit mutatják be és magyarázzák, hanem áttekintik a magyar számviteli szabályokkal való hasonlóságokat és különbségeket is. A szerzők a standardok gyakorlatban való alkalmazásának ismerete révén esettanulmányokkal, példákkal és azok megoldásaival is segítik az IFRS-ek alapján történő konszolidációs feladatok megértését. Az alábbiakban bemutatom a nemzetközi szabályok szerinti konszolidálás folyamatát, majd összehasonlítom az IFRS és magyar konszolidációs szabályozást is.

Az IFRS-ek alkalmazása során a konszolidáció folyamatának első lépése a vállalatcsoporton belüli kontroll meghatározása, amelyet az IFRS 10 (Consolidated Financial Statements, Konszolidált pénzügyi kimutatások) nevű standard határoz meg. A befektető anyavállalatnak kell konszolidálnia valamennyi alárendelt, kontrollált egységet, és az egész csoportra vonatkozóan úgy kell elkészítenie a pénzügyi kimutatásokat, mintha az egyetlen gazdasági egység lenne (GLUZOVÁ, 2015b; DÉKÁN T-né, 2019). Az IFRS 10 standard szerint a konszolidált pénzügyi kimutatások egy csoport pénzügyi kimutatásai, amelyekben az anyavállalat és leányvállalatai eszközei, kötelezettségei, saját tőkéje, bevételei, ráfordításai és cash flow-i egyetlen gazdasági egység eszközeiként, kötelezettségeiként, saját tőkéjeként, bevételeiként, ráfordításaiként és cash flow-jaiként kerülnek bemutatásra (IFRS 10: Appendix A).

2.6.1. A kontroll megállapítása

Az IFRS 10 szerint a befektetőnek meg kell határoznia, hogy anyavállalat-e, és felmérni, hogy ellenőrzést gyakorol-e a befektetést befogadó felett. A befektető akkor ellenőrzi a

befektetést befogadót, ha az a befektetést befogadóban való részvételéből származóan változó hozamoknak van kitéve, vagy azokkal kapcsolatos jogokkal rendelkezik, és a befektetést befogadó feletti hatalma révén képes befolyásolni ezeket a hozamokat (IFRS 10: 5-6). A standard úgy rendelkezik, hogy a befektető akkor és csak akkor irányítja a befektetést befogadót, ha a befektető rendelkezik az alábbiak mindegyikével:

- Hatalom: A befektető akkor rendelkezik hatalommal a befektetést befogadó felett, ha a befektető olyan meglévő jogokkal rendelkezik, amelyek lehetővé teszik számára a releváns, azaz a befektetést befogadó hozamát jelentősen befolyásoló tevékenységek irányítását. Néha a hatalom értékelése egyszerű, például amikor a befektetést befogadó feletti hatalom közvetlenül és kizárólag a tőkeinstrumentumok, például részvények által biztosított szavazati jogokból származik, és az ezen részesedésekből származó szavazati jogok figyelembevételével értékelhető. Más esetekben az értékelés összetettebb lesz, és több tényezőt is figyelembe kell venni, például, ha a hatalom egy vagy több szerződéses megállapodásból származik.
- Hozamok: A befektető ki van téve a befektetést befogadóban való részvételéből származó változó hozamoknak, illetve jogosult a hozamok megszerzésére.
- Képesség: A befektető képes arra, hogy hatalmát felhasználja a befektetést befogadóban való részvételéből származó hozamának befolyásolására (IFRS 10: 7).

RÓZSA (2015) és LAKATOS et al. (2018) leírja, hogy a kontroll vizsgálatát folyamatosan el kell végezni, és ha a hatalom – hozadék – képesség hármas feltétel bármelyikében változás következik be, az ellenőrzés meglétét újra kell értékelni (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025). Elsősorban az ellenőrzés gyakorlásának a lehetőségét kell szem előtt tartani, nem pedig annak tényleges gyakorlását. Előfordulhat olyan helyzet, hogy egy többségi szavazati joggal rendelkező tulajdonos nem él rendszeresen a szavazati jogával, mégis kontrollal rendelkezik a leányvállalata fölött, mert rendelkezik azzal a képességgel, hogy szavazati jogával élve bármikor irányítsa a leányvállalat tevékenységeit. Az ellenőrzés ugyanakkor nem osztható meg, mert csak az egyik fél ellenőrizhet egy szervezetet, de más szervezetnek is joga van az érdekei védelmére (RÓZSA, 2015).

Mivel az IFRS-ekben a kontroll megléte a legfontosabb feltétel a csoporton belüli társaságok közötti kapcsolat meghatározásához (GLUZOVÁ, 2015a; SZEKERES – DIENES, 2024), az IFRS-ekre történő áttérés során bekerülhetnek olyan vállalatok is a konszolidációs körbe, amelyek a magyar rendszerben kimaradnak a konszolidálásból. Irányítást, kontrollt lehet

szerezni nemcsak azzal, ha az anyavállalat befektetése meghaladja az 50%-ot, hanem pl. szerződésen alapuló opciós joggal, vétőjoggal való rendelkezéssel, vagy más tulajdonosokkal kötött szerződésen alapuló plusz jogosultságok megszerzésével. Abban az esetben, ha a többi részesedés elaprózódott az anyavállalatéhoz képest, az IFRS-ek rendszerében szintén megvalósulhat az irányítás képessége és létrejöhet az anya-leány kapcsolat (DÉKÁN T-NÉ, 2019).

2.6.2. A konszolidációs kör megállapítása

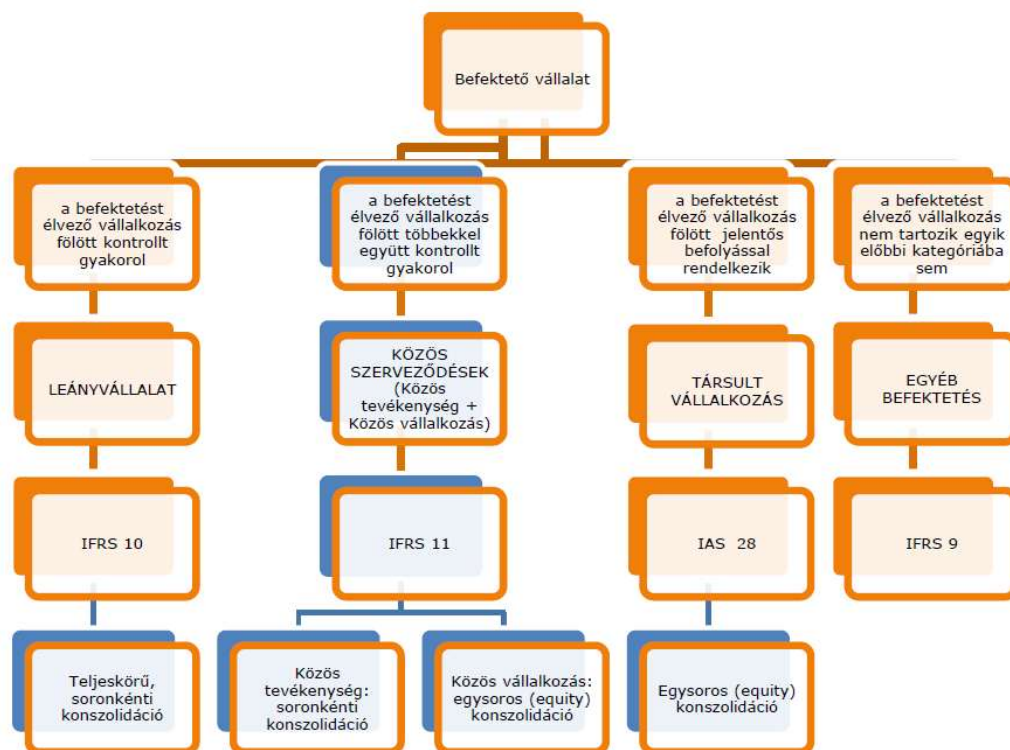
A konszolidáció szükségességének felmerülése esetén meg kell vizsgálni, hogy fennáll-e a konszolidált éves beszámoló készítésének a kötelezettsége, valamint mely vállalatokat kell a konszolidációs körbe bevonni (DÉKÁN T-NÉ, 2019). A befektetést befogadó konszolidációja attól az időponttól kezdődik, amikor a befektető megszerzi az irányítást a befektetést befogadó felett, és akkor fejeződik be, amikor a befektető elveszti az irányítást a befektetést befogadó felett (IFRS 10: 20).

Az anyavállalat mentesülhet a konszolidált pénzügyi kimutatás készítésének kötelezettsége alól, ha az alábbi kritériumok mindegyike teljesül:

- Egy másik gazdálkodó egység 100%-os vagy részleges tulajdonú leányvállalata, és minden más tulajdonosát – beleértve azokat is, akik egyébként nem jogosultak szavazni – tájékoztatták arról, hogy az anyavállalat nem nyújtja be a konszolidált pénzügyi kimutatásokat, és azok nem emeltek ez ellen kifogást.
- Hitelviszonyt megtestesítő vagy tőkeinstrumentumaival nem kereskednek nyilvános piacon és erre vonatkozó engedélykérés nincs folyamatban.
- Végso vagy más felette álló anyavállalata nyilvánosan hozzáférhető és az IFRS-eknek megfelelő konszolidált pénzügyi kimutatásokat készít (IFRS 10: 4; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

RÓZSA (2015) szerint ezek nem igazi mentességek, ugyanis az első esetben az anyavállalat tulajdonosai azért nem emeltek kifogást, mert ők készítik el a konszolidált beszámolót; a második esetben – ha nem pénzügyi intézet vagy biztosító – nem is kellene konszolidált beszámolót készítenie; a harmadik esetben pedig a fölérendelt anyavállalat készíti el a vállalkozás helyett.

Amennyiben az anyavállalat konszolidálja a leányvállalatát, teljeskörű, soronkénti konszolidációt kell végrehajtania. Egyéb esetekben is bekerülhet a befektetést élvező vállalkozás az anyavállalat konszolidált beszámolójába, amelyeket az 1. ábra mutat be.

1. ábra: Vállalati kapcsolatrendszer az IFRS-ek rendszerében

Forrás: LAKATOS et al., 2018; DÉKÁN T-NÉ, 2019

A fenti ábra nagyon jól összefoglalja, hogy egy befektető vállalat milyen típusú kapcsolatokkal rendelkezhet a befektetést élvező vállalkozásban, valamint milyen konszolidációt kell végrehajtania és melyik standard előírása alapján. A leányvállalatok, közös szerveződések és társult vállalkozások konszolidációjával és az ezekhez kapcsolódó standardokkal a későbbiekben foglalkozok a dolgozatomban, azonban az egyéb befektetések megjelenítési és értékelési szabályaira nem kívánok kitérni.

2.6.3. A konszolidáció keretei az IFRS-ek rendszerében

A konszolidált beszámoló elkészítését megelőzően a magyar rendszerhez hasonlóan nemzetközi környezetben is szükség van bizonyos előkészületek elvégzésére. Ilyen például a

konszolidációs számviteli politika kialakítása, szükség esetén közbülső beszámoló készítése, a beszámolók szerkezeti egységesítése és a devizaátszámítások elvégzése.

- Konszolidációs számviteli politika és egységes értékelés kialakítása

Az IFRS 10 standard úgy rendelkezik, hogy az anyavállalat az ugyanolyan ügyletek és a hasonló körülmények között bekövetkező egyéb események esetében egységes számviteli politikák alkalmazásával köteles a konszolidált pénzügyi kimutatásokat elkészíteni (IFRS 10: 19).

- Közbülső beszámoló készítése

A leányvállalatnak – eltérő mérlegfordulónap esetén – új egyedi beszámolót kell készíteni a konszolidált beszámoló dátumára vonatkozóan. Ettől akkor lehet eltekinteni, ha az új beszámoló készítése kivitelezhetetlen és a két fordulónap között eltelt idő kevesebb, mint három hónap. Ebben az esetben a leányvállalat beszámolóját módosítani kell azon jelentős ügyletek vagy események hatásaival, amelyek a két fordulónap között merültek fel (IFRS 10: B92-B93).

- Szerkezeti egységesítés

Az anyavállalat és a konszolidációba bevont vállalatok beszámolóit szerkezetileg is meg kell egyezzenek, hogy az egyes sorok egymással összevonhatóak legyenek (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

- Devizaátszámítás

Az eltérő pénznemben elkészített egyedi beszámolók beszámolási pénznemre történő átváltását általában a leányvállalatok adatszolgáltatása alapján az anyavállalat végzi az IAS 21 (The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, Az átváltási árfolyamok változásainak hatásai) standard alapján (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

Az IFRS-ben a gazdálkodó egység bármely pénznemben prezentálhatja a pénzügyi kimutatásait (IAS 21: 38). Az IAS 21 standard leírja, hogy a funkcionális pénznem annak az elsődleges gazdasági környezetnek a pénzneme, amelyben a gazdálkodó egység működik, a prezentálás pénzneme pedig az a pénznem, amelyben a gazdálkodó egység a pénzügyi kimutatásait prezentálja (IAS 21: 8). Amennyiben egy cégcsoporton belül eltérő funkcionális pénznemmel rendelkező gazdálkodó egységek vannak, azok egyedi pénzügyi kimutatásait egy közös pénznemben kell kifejezni, hogy a konszolidált pénzügyi kimutatások elkészíthetők legyenek (IAS 21: 38). A konszolidált pénzügyi kimutatások prezentálási pénzneme a gyakorlatban általában megegyezik az anyavállalat prezentálási pénznemével. Az IAS 21

standard által meghatározott devizaátszámítási szabályok alapján a szakirodalom két módszert különböztet meg: a záróárfolyam módszert és a temporál módszert. A záróárfolyam módszer szerint az eszközöket és kötelezettségeket a fordulónapon érvényes záróárfolyamon, az eredménykimutatás tételeit az egyes ügyletek időpontjában érvényes árfolyamon (vagy bizonyos esetekben átlagárfolyamon), a saját tőkét pedig ún. historikus árfolyamon kell átszámítani. Az átváltáskor átváltási különbözet keletkezhet, amelyet az egyéb átfogó eredményen keresztül a saját tőke részeként külön soron kell kimutatni (IAS 21: 39; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019; NOBES – PARKER, 2008). Temporál módszer esetén a monetáris tételeket a fordulónapi árfolyamon, míg a nem monetáris tételeket historikus árfolyamon kell átszámítani, és az árfolyamkülönbözet az eredménykimutatásban kerül elszámolásra (IAS 21: 23, 28; NOBES – PARKER, 2008).

2.6.4. Felvásárlási módszer

Az IFRS-ek rendszerében az IFRS 3 (Business Combinations, Üzleti kombinációk) nevű standard írja elő, hogy a felvásárlónak hogyan kell azonosítani és értékelnie a megszerzett eszközöket, kötelezettségeket, a nem kontrolláló érdekeltség értékét, valamint a goodwillt vagy kedvező vétel esetén az ebből származó nyereséget (negatív goodwill), illetve milyen információkat kell közzétenni a felvásárlás tényéről és hatásairól való megfelelő tájékoztatás érdekében (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

Az üzleti kombináció olyan tranzakció vagy egyéb esemény, amelynek során a felvásárló ellenőrzést szerez egy vagy több üzlet felett. A felvásárló többféle módon is megszerezheti az ellenőrzést a felvásárolt társaság felett, például készpénz, pénzeszköz-egyenértékesek vagy egyéb eszközök átruházásával, kötelezettségek vállalásával, tőkerészesedések kibocsátásával, ellenszolgáltatás nyújtásával, vagy ellenérték átadása nélkül, beleértve a kizárólag szerződéssel történő átruházást is (IFRS 3: 4-5; LAKATOS et al., 2018).

A standard úgy rendelkezik, hogy a gazdálkodó egységnek minden egyes üzleti kombinációt a felvásárlási módszer alkalmazásával kell elszámolnia (IFRS 3: 14). Ez a következő lépésekből áll:

1. A felvásárló – azaz a felvásárolt társaság feletti ellenőrzést megszerző gazdálkodó egység – azonosítása;

2. Az akvizíció időpontjának meghatározása, vagyis az a nap, amikor a felvásárolt felett ellenőrzést szerez a felvásárló (általában az az időpont, amikor kifizeti az ellenértéket, de például írásbeli megállapodással más időpontot is megállapíthatnak);
3. A megszerzett azonosítható eszközök, az átvállalt kötelezettségek és a felvásárolt társaságban lévő nem kontrolláló érdekeltség megjelenítése és értékelése;
4. A goodwill vagy a kedvező vételből származó nyereség (negatív goodwill) megjelenítése és értékelése (IFRS 3: 16; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

A felvásárlónak a megszerzett azonosítható eszközöket és a vállalt kötelezettségeket az akvizíció időpontjában érvényes valós értéken (fresh start accounting, FSA) kell értékelnie (IFRS 3: 18; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025). A felvásárlás során, a konszolidációban feltárt tételként a felvásárló olyan eszközöket és kötelezettségeket jeleníthet meg, amelyeket a felvásárolt korábban nem mutatott ki eszközként és kötelezettségként a saját egyedi pénzügyi kimutatásaiban. Például a felvásárló megjeleníti a megszerzett azonosítható immateriális javakat, ez lehet egy márkanév, szabadalom, ügyfélkapcsolat stb., amelyek a felvásároltnál saját előállítású immateriális eszközként nem jelentek meg a mérlegben, és a kapcsolódó költségeket ráfordításként számolta el (IFRS 3: 10-13, B31-B32).

A felvásárlónak az akvizíció időpontjában kell megjelenítenie az üzleti kombináció során átvállalt függő kötelezettséget, ha az egy múltbeli eseményekből származó jelenbeli kötelem, és valós értéke megbízhatóan mérhető, akkor is, ha nem valószínű, hogy a kötelem rendezéséhez gazdasági hasznokat megtestesítő erőforrások kiáramlására lesz szükség (IFRS 3: 23). Ez eltérést jelent az IAS 37 (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, Céltartalékok, függő kötelezettségek és függő követelések) standard általános szabályától, amely szerint kötelezettséget csak akkor kell kimutatni, ha a kiáramlás valószínű. Például ha a felvásárolt társaság ellen per van folyamatban, és a perrel kapcsolatban a társaságot jelenleg fennálló kötelezettség terheli, valamint a kötelem valós értéke megbízhatóan mérhető, akkor a felvásárlónak ezt a peres függő kötelezettséget az akvizíció időpontjában meg kell jelenítenie.

A felvásárlás során azonosított eszközök és kötelezettségek valós értékeléséből adódó halasztott adóköveteléseket és adókötelezettségeket is ki kell mutatni a konszolidált pénzügyi kimutatásban (IFRS 3: 24-25).

A standard rendelkezik továbbá a kártalanításra szánt eszközök felvételéről is. Az üzleti kombinációban az eladó szerződésben kártalaníthatja a felvásárlót egy adott eszköz vagy kötelezettség egészével vagy egy részével kapcsolatos függő vagy bizonytalan helyzet kimeneteléért. Például az eladó garantálja, hogy a felvásárló kötelezettsége egy meghatározott összeget nem fog meghaladni. Ennek eredményeként a felvásárló egy kártalanításra szánt eszközt szerez meg. A felvásárlónak a kártalanításra szánt eszközt a kártalanított tétel megjelenítésével egyidejűleg kell megjelenítenie, a kártalanított tétellel azonos alapon értékelve. Ezért, ha a kártalanítás olyan eszközhöz vagy kötelezettséghez kapcsolódik, amelyet az akvizíció időpontjában jelenítettek meg és az akvizíció időpontjában érvényes valós értéken értékelték, a felvásárlónak a kártalanításra szánt eszközt az akvizíció időpontjában kell megjelenítenie, az akvizíció időpontjában érvényes valós értéken értékelve (IFRS 3: 27).

A nem kontrolláló érdekeltség (Non-Controlling Interest, NKÉ) akkor keletkezik, ha az anyavállalat nem 100%-ban tulajdonos, például tulajdoni hányada 80%, akkor az NKÉ 20%-ot képvisel. Kétféle értékelése lehetséges a standard szerint:

- valós értéken történő értékelés (az akvizíció során keletkezett goodwill magában foglalja az NKÉ-re jutó részt is);
- a nettó eszközérték (a megszerzett azonosítható eszközök és kötelezettségek különbözete) tulajdoni hányaddal arányos része (a konszolidált kimutatásokban megjelenő goodwill csak az anyavállalatot illeti) (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

IHALAINEN (2023) tanulmányában a NKÉ-k számítását és az IFRS-ek szerinti szabályozását elemezte, valamint azt vizsgálta, hogy milyen tényezők okoznak problémát az NKÉ-k konszolidált pénzügyi kimutatásokban történő számítása során. A szerző megállapítja, hogy ezen számítás problémáinak jelentős része a manuális adatbevitelből és a tulajdoni arányok hibás kezeléséből ered, ezért a kontrollmechanizmusok és az automatizált konszolidációs folyamatok fejlesztése kiemelt jelentőségű.

A goodwill jövőbeni hasznokat testesít meg, önmagában nem azonosítható (nem rendelhető egy adott eszközhöz, arról nem választható le) és csak üzleti kombináció során keletkezhet, ezért konszolidált pénzügyi kimutatásban mutatható ki. Az akvizíció napjára kell megállapítani az értékét: az üzleti kombináció vételára csökkentve a felvásárolt nettó eszközeinek felvásárláskori – anyavállalatra jutó – valós értékével (IFRS 3: 32). Amortizációt

nem szabad elszámolni, hanem minden évben értékvesztés tesztet kell végezni rajta az IAS 36 (Impairment of Assets, Eszközök értékvesztése) standard előírásai alapján (IFRS 3: B63). SEMENOVA (2024) szerint a goodwill értékelése különösen összetett feladat, mivel számos olyan tényező befolyásolja, amely nem rendelkezik konkrét fizikai vagy jogi formával. Negatív goodwill esetén először felül kell vizsgálni, hogy az eszközök és kötelezettségek megfelelően lettek-e számításba véve és értékelve, és ha az ellenőrzés után is ez az eredmény, akkor kedvező vételről beszélünk (például, ha az eladó a valós értéknél alacsonyabb vételárat fogad el), amelynek az összegét azonnal el kell számolni az eredmény javára (IFRS 3: 34-36; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025). A negatív goodwillből keletkező eredményből az NKÉ nem részesedik (LAKATOS et al., 2018).

A goodwill meghatározása során különösen fontos a megszerzett nettó eszközök valós értéken történő értékelése, mivel bármilyen hiba jelentős hatással lehet a goodwill információtartalmára (ŽIVANOVIĆ, 2021).

A standard szerint az üzleti kombináció költsége a felvásárló által átadott eszközöknek, átvállalt kötelezettségeknek, valamint kibocsátott tőkeinstrumentumoknak az akvizíció időpontjában érvényes valós értéke (IFRS 3: 37; RÓZSA, 2015). MADARASINÉ SZIRMAI et al. (2019) felhívja a figyelmet, hogy a vételár, az ellenérték magában foglalhatja még a függő vételárat (IFRS 3: 39), valamint a halasztott fizetést is, amelyet szintén valós értéken – diszkontálás segítségével – kell meghatározni.

A felvásárlással kapcsolatos, a megszerzéshez közvetlenül kapcsolódó költségek – például közvetítői, jogi, számviteli, szaktanácsadói díjak – az anyavállalat egyedi beszámolójában általában a részesedés értékére ráaktiválásra kerülnek, a konszolidáció során viszont ráfordításként számolják el abban az időszakban, amikor a költségek felmerültek és a szolgáltatásokat megkapták (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2025).

2.6.5. Teljes körű konszolidáció az IFRS-ben

Az IFRS-ek rendszerében – hasonlóan a magyar szabályozáshoz – először a teljes körű konszolidáció lépéseit, valamint egyéb feladatokat kell végrehajtani, és ezután összeállítani a konszolidált pénzügyi kimutatást. Az első feladat az, hogy összevonásra kerülnek a csoport tagjainak az egyedi pénzügyi kimutatásai (soronkénti konszolidálás). Ehhez két feltételnek kell teljesülni:

- egyező fordulónap (IFRS 10: B92) és
- egységes számviteli politika a csoporttagokra nézve (IFRS 10: 19, B87).

Amennyiben az egyező fordulónap nem valósítható meg, akkor a legutolsó kimutatásokat kell használni, azzal, hogy

- korrigálni kell azokkal a tételekkel és tranzakciókkal, amelyek a nem egybeeső időszakban keletkeztek;
- a két fordulónap között maximum három hónap telhet el;
- a beszámolási időszak hossza és a beszámolási időszakok végei közötti eltérés időszakról időszakra egyezik (IFRS 10: B92-B93).

Az összevonás után a kimutatások halmozódásokat tartalmaznak, amelyeket ki kell szűrni. Ezek a következők:

- a részesedéseket a megszerzés kori saját tőkével szemben;
- az egymás közötti követeléseket, kötelezettségeket;
- az eszközökben felhalmozódott eredményt;
- az átfogó eredménykimutatásban a csoporton belüli hozamok és ráfordítások halmozódását;
- a csoporton belüli eredményt (LAKATOS et al., 2018).

A mérleg konszolidálásakor először azt kell elérni, hogy csak az anyavállalat jegyzett tőkéje és tartalékai szerepeljenek a konszolidált kimutatásban. A leányvállalat saját tőkéje, illetve a megszerzés előtti tartalékai nem lehetnek részei a konszolidált saját tőkének, tehát a megszerzés előtti tartalékokat is ki kell szűrni a befektetéssel szemben (RÓZSA, 2015; LAKATOS et al., 2018).

Ahogy az előzőekben már említettem, goodwill akkor keletkezik, ha a felvásárló nagyobb összeget fizet a befektetésért, mint a nettó eszközök valós értéke. A goodwillt immateriális eszközként kell kimutatni, amelyre értékvesztést lehet elszámolni. Előnyös vétel esetén beszélhetünk negatív goodwillről, amelyet elhalasztani nem szabad, azonnal el kell számolni az eredmény javára. Egyedi pénzügyi kimutatásban sem goodwill, sem negatív goodwill nem jelenik meg.

A következő feladat az, hogy a leányvállalati saját tőkét szétválasszuk anyavállalati részre és nem kontrolláló érdekeltségre (Non-Controlling Interest, NKÉ). Az NKÉ a mérlegben a saját tőkén belül egy összevont értékben szerepel (IFRS 10: 22). A tartalékok csak az anyavállalat tulajdonosait illető összegeket tartalmazzák.

Ki kell szűrni az egymással szembeni követeléseket és kötelezettségeket, valamint az egymás közti tranzakción keletkező eredményt is. Az eredmény nemcsak az eredménykimutatást érinti, hanem felhalmozódhat eszközben is. Ebben az esetben módosítani kell a csoport nettó eszközei között szereplő belső eredményt, valamint annak a gazdálkodónak az eredménytartalmát, amelynél ez jelentkezik. A belső eredmény jelentkezhet felfelé és lefelé irányuló tranzakció során. Lefelé irányuló tranzakció esetén az eredmény az anyavállalatnál jelentkezik, a felfelé irányuló tranzakciónál viszont a leányvállalatnál, így a kiszűrendő tétel az NKÉ-t is érinti. Előfordulhatnak olyan tranzakciók is csoporton belül, amelyeknek hatása nem szűrhető ki egyetlen lépésben (pl. csoporton belül értékesített értékcsökkenhető befektetett eszköz). A csoport szinten nem realizált belső eredményt tartalmazó eszközök kapcsán mindaddig követni kell a nem realizált eredményt, amíg az adott tételt ki nem vezették a könyvekből (LAKATOS et al., 2018).

Osztalékkal kapcsolatban az alábbiakat kell szem előtt tartani:

- a konszolidált kimutatások nem tartalmazhatják bevételként a vállalatcsoport tagjaitól kapott osztalékot;
- osztalékfizetésnek csoportszinten csak az anyavállalat tulajdonosai részére megállapított osztalékot tekintjük;
- az osztalékból származó, a csoporttagok között fennálló követeléseket és kötelezettségeket egymással szemben ki kell szűrni (DÉKÁN T-NÉ, 2019).

A konszolidált eredménykimutatás csak a megszerzés időpontjától tartalmazhatja a leányvállalat eredményét (RÓZSA, 2015), tehát az eredménykimutatás konszolidációja során a leányvállalat eredménytégeit a kontroll megszerzésétől a fordulónapig eltelt idővel arányosítani szükséges. Tulajdoni hányad miatt az eredmény sorokig nem kell arányosítani, de a megkapott eredményt a konszolidált átfogó eredménykimutatásban két részre kell bontani: az anyavállalat tulajdonosait, valamint az NKÉ-t megillető részre. (LAKATOS et al., 2018; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

Értékesítési-vásárlási tranzakcióknál – ahogy korábban már ismertettem – különbséget kell tenni lefelé vagy felfelé irányuló tranzakciók között. Csoporton belüli értékesítés-beszerzés esetén az árbevétel és a ráfordítás is halmozódik, ezért a teljes forgalmat eliminálni kell (LAKATOS et al., 2018). Amennyiben a belső eredmény realizálttá válik, vagyis a csoport bármely tagja külső fél részére értékesíti a csoporton belülről megszerzett eszközt, konszolidálási szempontból figyelmen kívül kell hagyni a tranzakciót (RÓZSA, 2015).

2.6.6. Konszolidált saját tőke változás és cash flow-kimutatás

Az IFRS-ek rendszerében a konszolidált saját tőke változás kimutatás a konszolidált pénzügyi kimutatás része. A saját tőke változásait és a tulajdonosokkal végzett tranzakciókat mutatja be, mintha a csoport egyetlen egység lenne. A saját tőke változás kimutatás elkészítése kötelező az egyedi pénzügyi kimutatások esetén is, amely hasonló a konszolidált saját tőke változás kimutatáshoz, de csoportszinten megjelenik az NKÉ értéke is. A tőkeelemek (pl. tőkeemelés és -leszállítás), valamint az osztalékok csak az anyavállalatra vonatkozó értékeket foglalják magukban a konszolidált saját tőke változás kimutatásban (LAKATOS et al., 2018), de az NKÉ értéke is szerepel külön oszlopban, így egyértelműen elválik az anyavállalatra jutó saját tőkétől.

A gazdálkodó szervezeteknél a teljesítménymérés hagyományos eredményszemlélete mellett egyre inkább megjelenik az igény a pénzügyi helyzet elemzésére is, amelynek legelterjedtebb módszere a cash flow-kimutatás (LÁSZLÓ, 2014b). A magyar szabályozás szerint a konszolidált cash flow-kimutatás a konszolidált kiegészítő melléklet része, az IFRS-ekben pedig a konszolidált pénzügyi kimutatás önálló részét képezi. Dolgozatomban nem térek ki a konszolidált saját tőke változás és cash flow-kimutatás összeállításának részletes bemutatására.

2.6.7. Társult vállalkozások és közös szerveződések az IFRS-ben

A magyar szabályozás egyéb konszolidációs feladatainál bemutatásra került az equity módszerrel bevont vállalkozások konszolidációjának végrehajtása. Az IFRS-ekben az IAS 28 (Investments in Associates and Joint Ventures, Társult vállalkozásokban és közös vállalkozásokban lévő befektetések) standard tartalmazza azokat a szabályokat, amelyeket a társult és közös vezetésű vállalkozások konszolidált pénzügyi kimutatásokban való

megjelenítése során kell alkalmazni. A standard kimondja, hogy a társult vállalkozás olyan gazdálkodó egység, amely felett a befektető jelentős befolyással rendelkezik.

Az IAS 28 szerint, ha egy gazdálkodó egység közvetlenül vagy közvetve (pl. leányvállalatokon keresztül) a befektetést befogadó szavazati jogának legalább 20 százalékaival rendelkezik, akkor vélelmezhető, hogy a gazdálkodó egység jelentős befolyással rendelkezik, kivéve, ha egyértelműen bizonyítható, hogy ez nem így van. Ezzel szemben, ha a gazdálkodó egység közvetlenül vagy közvetve (pl. leányvállalatokon keresztül) kevesebb, mint 20 százalékkal rendelkezik a befektetést befogadó szavazati jogában, akkor feltételezhető, hogy a gazdálkodó egység nem rendelkezik jelentős befolyással, kivéve, ha ez a befolyás egyértelműen bizonyítható. Egy másik befektető jelentős vagy többségi tulajdona nem feltétlenül zárja ki, hogy a gazdálkodó egység jelentős befolyással rendelkezzen (IAS 28: 5).

Az IAS 28 standard felsorol néhány esetet, amikor a gazdálkodó egység jelentős befolyással rendelkezik:

- képviselő a befektetést befogadó vállalat igazgatótanácsában vagy azzal egyenértékű irányító testületében;
- részvétel a politikai döntéshozatali folyamatokban, beleértve az osztalékra vagy egyéb kifizetésekre vonatkozó döntésekben való részvételt;
- a gazdálkodó egység és a befektetést befogadó közötti jelentős tranzakciók történnek;
- a vezető beosztású személyzet cseréje;
- nélkülözhetetlen technikai információk rendelkezésre bocsátása (IAS 28: 6)

A potenciális szavazati jogok létezését és hatását – beleértve a más gazdálkodó egységek által birtokolt potenciális szavazati jogokat is – figyelembe veszik annak megítélésakor, hogy a gazdálkodó egység rendelkezik-e jelentős befolyással (IAS 28: 7).

Hasonlóan a magyar szabályokhoz, az IFRS-ben sem történik meg a mérleg sorok összevonása és a részesedés törlése a tőkemódszer (equity módszer) alkalmazása során. A részesedés értékelése két lépésre bontható:

- első értékelés (a kezdeti érték meghatározása);
- követő értékelés (a követő időszakok értékelése) (IAS 28: 10).

Amennyiben a társult vállalkozásban lévő befektetést vagy a befektetés egy részét nem minősítik értékesítésre tartottnak az IFRS 5 (Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations, Értékesítésre tartott befektetett eszközök és megszűnt tevékenységek) standarddal összhangban, a befektetést vagy a befektetésben lévő, nem értékesítésre tartottnak minősített megtartott részesedést befektetett eszközként kell besorolni (IAS 28: 15).

Amikor a fizetett ellenérték nagyobb, mint a felvásárolt nettó eszközök valós értéke, akkor ez a többletfizetés nem minősül külön vagyoni elemnek, tehát a goodwill a társult vállalkozást megtestesítő részesedés értékéből nem választható le. Abban az esetben, ha a fizetett ellenérték kisebb, mint a felvásárolt nettó eszközök valós értéke, akkor a különbözetet azonnal el kell számolni az eredmény javára (IAS 28: 15; LAKATOS et al., 2018).

A későbbi időszakokban a társult vállalkozásokban lévő befektetésekből kimutatott részesedés értékét módosítani kell a tulajdonosra jutó eredményrészszel és a tulajdonosra jutó egyéb átfogó eredményrészszel a befektető kimutatásában. A megállapított osztalékot a befektető nem bevételként, hanem társult vállalkozásba történt befektetés csökkenéseként számolja el. A befektető az átfogó eredménykimutatásban a részesedést a társult vállalkozások eredményéből (share of profit in associate, SOPIA) egyetlen sorban jeleníti meg. A társult vállalkozás egyéb átfogó eredményéből számított részesedését is egy soron jeleníti meg saját egyéb átfogó eredménye részeként (IAS 28: 3, 10; LAKATOS et al., 2018).

Az IFRS 11 (Joint Arrangements, Közös szerveződések) standard rendelkezik a közös tevékenységről és közös vállalkozásról. A közös szerveződés (megállapodás) olyan megállapodás, amelyben két vagy több fél közös irányítást gyakorol. A közös tevékenység olyan közös megállapodás, amelyben a megállapodás felett közös ellenőrzést gyakorló feleknek jogai vannak és felelősséggel tartoznak a megállapodáshoz kapcsolódó eszközök és kötelezettségek kapcsán. A közös vállalkozás olyan közös megállapodás, amelyben a felek a megállapodás nettó eszközértéke felett jogosultak rendelkezni (IFRS 11: 4, 15, 16).

Közös tevékenység esetén a feleknek az alábbi tételeket hozzá kell adniuk az egyedi és konszolidált mérleg soraihoz a tulajdonrészek arányában:

- a közös tevékenység rendelkezésére bocsátott eszközöket és közösen birtokolt eszközöket;
- a közös tevékenységben vállalt kötelezettségeket és a közös tevékenység során keletkezett kötelezettségeket;

- a közös tevékenység rendelkezésére bocsátott eszközök által és a közös tevékenység által elért bevételt;
- a közös tevékenység rendelkezésére bocsátott eszközök és kötelezettségek használatához szükséges ráfordításokat és a közös tevékenység során felmerült ráfordításokat;
- a közös megállapodás során előállított termék/szolgáltatás ellenértékének hozamait (IFRS 11: 20; RÓZSA, 2015; MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

Közös vezetésű vállalkozás konszolidációja során a tökemódszert kell alkalmazni, azaz a társult vállalkozásokra érvényes módszer alapján konszolidáljuk. Az egyedi pénzügyi kimutatásokban a közös vállalkozás tagjai az eszközöket, kötelezettségeket és tranzakciókat soronként számítják be, a befektetés értékelésére pedig választási lehetőségük van: vagy bekerülési értéken értékelik vagy az IFRS 9 (Financial Instruments, Pénzügyi instrumentumok) standard szerint (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

2.7. A magyar és a nemzetközi konszolidációs technika összehasonlítása

A magyar számviteli szabályozás realizációs elvre épül és múltbeli értékelést tartalmaz, az IFRS-re azonban az időérték elv jellemző és a valós értékelést helyezi előtérbe (SIMON, 2022). Az IFRS rendszer – a magyar számviteli szabályoktól eltérő módon – inkább elvi megközelítést alkalmaz, semmint konkrét, speciális szabályokat az egyes esetekre (BOGÁTH, 2018). A magyar szabályozás elsősorban az egyedi beszámolókra fókuszál, a nemzetközi standardok pedig inkább a konszolidált pénzügyi kimutatásokhoz készültek (LAKATOS et al., 2018). A konszolidációs lépések gyakorlatilag megegyeznek a magyar és az IFRS rendszerében (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019), azonban a konszolidáció végrehajtásával kapcsolatban találunk különbségeket is a két szabályozás között. A 4. táblázatban összefoglalom a két rendszer szerinti konszolidálás főbb eltéréseit.

4. táblázat: A magyar és IFRS szabályozás szerinti konszolidálás eltérései

	Magyar szabályozás	IFRS szabályozás
Anyavállalati mentességek	• Mentésítés nagyságrend alapján (kivéve hitelintézet, biztosító intézet, pénzügyi vállalkozás, tőzsdei cég); • Mentésíthető anyavállalat mentesülése (főlérendelt anyavállalt készít konszolidált kimutatást az Sztv. vagy IFRS alapján); • Ha az anyavállalat minden leányvállalatot, közös vezetésű vállalkozást és társult vállalkozást mentesített.	Ha a 3 feltétel teljesül: • Tulajdonos beleegyezése szükséges; • Nem tőzsdei cég; • Főlérendelt anyavállalat készít konszolidált kimutatást.
Leányvállalati mentességek	• Az adatokat aránytalanul magas költségek mellett és késedelmesen tudja szolgáltatni (bevonás első évében); • Forgóeszközök között szerepel a részesedés; • Az anyavállalatot rendkívüli körülmények akadályozzák jogai gyakorlásában; • Előtársaság; • A konszolidált beszámoló megbízható és valós képet nyújt a leányvállalat bevonása nélkül is.	Nincs nevesítve.
Leányvállalati/társult vállalati státusz minősítése	Az aktuálisan gyakorolható szavazati jogokat kell számolni.	A potenciálisan gyakorolható szavazati jogokkal is számolni kell.
Számviteli politika, egységes értékelés	Törekedni kell az egységesítésre.	Kötelező az egységesítés.
Eltérő mérlegfordulónapok	A konszolidálásba bevont beszámoló fordulónapja a konszolidált beszámoló fordulónapját megelőző 3 hónapon belüli (ellenkező esetben közbülső beszámoló szükséges).	Kötelező közbülső beszámoló, kivéve, ha kivitelezhetetlen és a két fordulónap között kevesebb mint 3 hónap van.
Tőkekonszolidáció – időpont választás	• Fordulónapi értékviszonyok • Megszerzés kori értékviszonyok	• Megszerzés kori értékviszonyok

Tőkekonszolidáció módszere	• Könyv szerinti érték módszer • Aktualizált érték módszer	• Aktualizált érték módszer
Teljes körű konszolidáció lépései	Tőkekonszolidáció kötelező, de az adósság-, bevétel-ráfordítás konszolidáció és közbenső eredmény kiszűrése a lényegesség elve alapján elhagyható.	Minden lépés kötelező.
Vételár és nettó eszközérték különbsége	• Aktív tőkekonszolidációs különbözet (terv szerinti értékcsökkenés) • Passzív tőkekonszolidációs különbözet (hátrasorolt kötelezettség)	• Goodwill (értékvesztés teszt évente) • Negatív goodwill/badwill (eredmény javára azonnal elszámolni)
Társult vállalkozások bevonása	Aktív tőkekonszolidációs különbözet elkülönül a részesedés értékéből (aktualizált érték módszer esetében).	A részesedés értékéből nem választható le a goodwill.
Közös vezetésű vállalkozások bevonása	• Kvóta szerinti teljes körű konszolidáció • Tőke (equity) módszer szerint	• Tőke (equity) módszer szerint
Közös tevékenység	Sztv. nem szabályozza.	Minden mérleg és eredmény tétel adott tulajdonos beszámolójához hozzáadásra kerül (tulajdoni hányad alapján).

Forrás: Saját szerkesztés RÓZSA (2015); LAKATOS et al. (2018); MADARASINÉ SZIRMAI et al. (2019); SIMON (2022); MADARASINÉ SZIRMAI et al. (2025) és VÁRKONYINÉ JUHÁSZ et al. (2025) alapján

Egy anyavállalat mindkét rendszerben mentesülhet a konszolidált beszámoló készítésének kötelezettsége alól. Ennek feltételei között ugyan találunk hasonlóságot, azonban más a két szabályozás e tekintetben. Az Sztv. három, különböző jogcímen ad lehetőséget, hogy egy anyavállalat ne készítsen konszolidált beszámolót, a standard viszont csak egy esetben, ami három feltétel egyidejű teljesülését jelenti.

Az Sztv. úgy rendelkezik, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén bizonyos leányvállalatokat nem kötelező teljeskörűen bevonni a konszolidációba. Az IFRS-ekben ez nincs szabályozva.

Az IFRS-ek rendszerében a kontroll vagy a jelentős befolyás meglétének megítélésakor a befektető figyelembe veszi a saját, valamint a többi fél potenciális szavazati jogait is, ha azok lényegesek. Például ha átváltoztatható kötvénnyel vagy részvényvásárlási opcióval rendelkezik egy vállalat, akkor számolni kell azok potenciális beváltásával is (IFRS 10: B15; IAS 28: 7). A magyar rendszerben a potenciális szavazati jogokkal nem, csak az aktuálisan gyakorolható szavazati jogokkal lehet számolni (Sztv. 115. § (4)). Az IFRS-ek kontrollszemlélete esetlegesen eltérő vagy szélesebb konszolidációs kört eredményezhet, amely a hitelezők számára teljesebb képet nyújthat a vállalatcsoport tényleges kockázatairól és kötelezettségeiről, valamint befolyásolhatja a konszolidált beszámolóban kimutatott kamatozó idegen források szerkezetét is.

Az IFRS-ekben kötelező a konszolidáció során egységes értékelést alkalmazni, a magyar szabályozás azonban megengedőbb: az Sztv. szerint választható értékelési módszerek eltérését nem szükséges egységesíteni. Az IFRS-ek egységesebb értékelési rendszere növelheti a konszolidált beszámoló összehasonlíthatóságát és megbízhatóságát, amely csökkentheti a hitelezők információs bizonytalanságát.

Mindkét szabályrendszer rendelkezik arról, hogy mi a teendő, ha a konszolidálásba bevont vállalatok mérlegfordulónapja eltér a konszolidált beszámoló fordulónapjától. A magyar rendszerben a konszolidálásba bevont vállalkozás mérlegfordulónapja a konszolidált beszámoló fordulónapját megelőző három hónapon belüli lehet. Három hónapon túl közbülső beszámoló szükséges. Az IFRS rendszerében a leányvállalatnak – eltérő fordulónap esetén – új egyedi beszámolót kell készíteni a konszolidált beszámoló dátumára vonatkozóan, ettől csak meghatározott esetben lehet eltérni. Az IFRS-ek szigorúbb előírásokat fogalmaznak meg a konszolidálásba bevont vállalkozások beszámolóinak időbeli összehangolására, ami a hitelezők számára pontosabb információkat biztosíthat a vállalatcsoport egészéről. Az eltérő szabályozás a forrásszerkezetre is hatással lehet, mivel egyes finanszírozási események – például egy új hitel felvétele – különböző mérlegfordulónapok esetén eltérő mértékben jelenhetnek meg a konszolidáció alapjául szolgáló beszámolóokban.

Az Sztv. választási lehetőséget ad, hogy a teljeskörűen bevont leányvállalat mely időpontban (a részesedés megszerzése vagy az első bevonás időpontjában) meglévő saját tőkéjét tekintse kiindulási alapnak az anyavállalat, és melyik módszer alapján végezze el a tőkekonszolidációt (könyv szerinti érték vagy aktualizált érték módszer). Annak az anyavállalatnak, amely az IFRS-ek alapján készíti a konszolidált beszámolóját, nincs választási

lehetősége sem az említett időpont, sem a módszer vonatkozásában: kizárólag a megszerzési saját tőkét veheti alapul és az aktualizált érték módszert kell alkalmaznia. Az anyavállalat döntéseiből eredő eltérések kevésbé jelennek meg az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolóban, amely ezáltal a hitelezők számára összehasonlíthatóbb információkat nyújthat, és hozzájárulhat a kedvezőbb finanszírozási feltételek kialakulásához.

A tőkekonszolidációt mindkét rendszerben kötelező elvégezni, de a további lépések (adósság-, bevétel-ráfordítás konszolidáció, közbeső eredmény kiszűrése) az Sztv. rendelkezése szerint a lényegesség elve alapján elhagyhatóak. A nemzetközi szabályozás nem ad felmentést ezen lépések végrehajtása alól. Ez egyrészt hozzájárulhat ahhoz, hogy az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolók teljesebb és megbízhatóbb képet nyújtsanak a hitelezőknek a vállalatcsoport belső tranzakcióiról, másrészt a kamatozó idegen források koncentrációjában is eltéréseket eredményezhet.

Amennyiben az anyavállalat által a részesedés megszerzéséért kifizetett vételár nagyobb, mint a megszerzett, anyavállalatra jutó nettó eszközök értéke, akkor aktív tőkekonszolidációs különbözet – IFRS-ben goodwill – keletkezik. A magyar konszolidált mérlegben a befektetett pénzügyi eszközök között, az IFRS kimutatásban immateriális eszközként – de javasoltan külön soron – kell kimutatni. Az Sztv. terv szerinti értékcsökkenést ír elő, valamint ha indokolt, terven felüli értékcsökkenést is el kell rá számolni. A nemzetközi szabályozás ettől eltérő: a goodwillre nem szabad amortizációt elszámolni, hanem évente értékvesztés tesztet kell végezni, amely gyorsabban jelezheti egy befektetés értékének romlását, ezáltal korábbi figyelmeztetést adva a hitelezők számára a vállalatcsoport pénzügyi kockázatairól. Passzív tőkekonszolidációs különbözet – IFRS-ben negatív goodwill (badwill) – akkor keletkezik, ha a vételár kevesebb, mint az anyavállalatra jutó nettó eszközérték. A magyar konszolidált mérlegben a hátrasorolt kötelezettségek között elkülönítetten szerepel (el kell határolni), az IFRS-ben viszont azonnal el kell számolni az eredmény javára, tehát az akvizíció évében bevételként jelenik meg.

Társult vállalkozások esetén is keletkezhet aktív tőkekonszolidációs különbözet/goodwill. Az Sztv. rendelkezése szerint az aktív tőkekonszolidációs különbözet aktualizált érték módszer esetében elkülönül a részesedés értékéből, könyv szerinti módszer esetében a részesedés értéke tartalmazza, tehát nem különül el. Az IFRS-ben a társult vállalkozásoknál a goodwillt nem szabad a részesedés értékéből leválasztani. Passzív tőkekonszolidációs különbözet/negatív goodwill társult vállalkozás esetében nem jeleníthető

meg sem a magyar, sem a nemzetközi szabályozás szerint, az a részesedés értékében jelenik meg.

Közös vezetésű vállalkozások konszolidációba való bevonása az Sztv. szerint kvóta szerinti teljes körű konszolidációval vagy – ha e módszer alól mentesítve van – tőkemódszer szerint történhet, míg a nemzetközi szabályozás csak a tőkemódszert engedi. Az IFRS 11 standard a közös vezetésű vállalkozáson kívül egy másik típusú közös érdekeltségről, a közös tevékenységről is rendelkezik, az Sztv. viszont nem tér ki ezen vállalkozási forma számviteli szabályozására.

A magyar számviteli szabályozás és az IFRS-ek konszolidációs előírásai közötti eltérések több szempontból is hozzájárulhatnak a vállalatcsoportok eltérő hitelezői megítéléséhez. Véleményem szerint az eltérő anyavállalati és leányvállalati mentességek, valamint az IFRS-ek erősebb kontrollszemlélete szélesebb konszolidációs kört eredményezhet az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében. Ennek következtében a konszolidált beszámoló a vállalatcsoport eszközeiről, kötelezettségeiről és kockázatairól teljesebb képet nyújthat a hitelezők számára.

Az IFRS-ek emellett szigorúbb előírásokat fogalmaznak meg az értékelési elvek összehangolására, valamint a konszolidálásba bevont vállalkozások beszámolóinak időbeli összehangjára vonatkozóan. Az IFRS-ek több területen kizárják azokat a választási lehetőségeket, amelyeket az Sztv. megenged, így csökken az anyavállalat döntéseiből eredő eltérések lehetősége a konszolidált beszámoló összeállítása során. Az IFRS-ek által előírt goodwillre vonatkozó éves értékvesztési teszt a befektetések értékének csökkenését az Sztv. alapján elszámolt terv szerinti értékcsökkenésnél gyorsabban tükrözheti a konszolidált beszámolóknak, ezáltal időszerűbb információt nyújthat a beszámoló felhasználói számára. Mindez növelheti az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolók megbízhatóságát, átláthatóságát és összehasonlíthatóságát, ami a hitelezők számára pontosabb információkat biztosíthat a vállalatcsoport pénzügyi helyzetének és kockázatainak megítéléséhez. Ebből következően feltételezhető, hogy az IFRS-ek alkalmazása kedvezőbb hitelezői megítéléssel jár együtt.

A konszolidációs szabályok közötti eltérések ugyanakkor nemcsak a beszámolók információtartalmát, hanem a konszolidált mérlegben kimutatott kamatozó idegen források szerkezetét is befolyásolhatják. Különösen a konszolidációs kör meghatározására vonatkozó eltérések, valamint a közös vezetésű vállalkozások és közös tevékenységek eltérő kezelése

módosíthatják, hogy mely kamatozó idegen források jelennek meg a konszolidált beszámolóban. Ennek következtében az IFRS-ek és az Sztv. alapján készített konszolidált beszámolók között különbség mutatkozhat a kamatozó idegen források koncentrációjában is.

Az előzőekben a konszolidált beszámolókkal, a magyar és az IFRS-ek alapján történő konszolidálással foglalkoztam. A szakirodalmi áttekintés utolsó részében a vállalatok finanszírozási lehetőségeit mutatom be.

2.8. A vállalatok finanszírozása

A doktori disszertációm 4. Vizsgálati eredmények és azok értékelése fejezetében bemutatom a megfogalmazott hipotézisek igazolása érdekében végzett számítások és elemzések eredményeit. A kutatásom a magyar szabályozás és az IFRS-ek szerint konszolidáló vállalatok hitelezői megítélésére, a kamatfizetési kötelezettséggel járó forrásokra, illetve az ezek után fizetendő kamatokra irányul, ezért a hazai és a nemzetközi konszolidációs jellegzetességek bemutatásán túl fontosnak tartom a vállalatfinanszírozásról, a vállalati tőkestruktúráról és a finanszírozási források kínálatára ható tényezőkről is szót ejteni a dolgozatomban.

2.8.1. A vállalatfinanszírozás típusai

A vállalatnak azon tevékenységét, amely a pénzügyi források megteremtéséhez, illetve felhasználásához kapcsolódik, a vállalkozás finanszírozásának nevezzük (SZENTESI et al., 2023). A vállalkozásfinanszírozás egy összetett, komplex fogalom, amely magában foglalja a forrásigény felmérését, a finanszírozással kapcsolatos döntések megalapozását, meghozatalát és végrehajtását, valamint a hatásuk utólagos visszamérését (ILLÉS I-NÉ et al., 2013).

A vállalatfinanszírozásban belső finanszírozásról beszélhetünk, amikor a vállalkozás a működéséből megtermelt és visszaforgatott forrásokat használ fel. Minden egyéb forrásból származó finanszírozást külső finanszírozásnak nevezzük (SZABÓ, 2020). A belső források használatát önfinanszírozásnak nevezzük. A belső források tehát olyan források, amelyek a vállalat működése során keletkeztek, míg a külső forrás a befektetők tőkejuttatását jelenti (ILLÉS I-NÉ et al., 2013; ULBERT et al., 2018).

Belső finanszírozás forma a visszaforgatott nyereség, az amortizáció (mivel az a tárgyi eszközökbe és immateriális javakba befektetett tőke fokozatos megtérülését biztosítja), a vagyon átrendezése (egy eszköz eladásából befolyó bevételből egy másik eszköz beszerzése történik), valamint a csökkenő forgótőkeigény (ILLÉS I-NÉ et al., 2013; BECSKY-NAGY, 2023).

A külső finanszírozási források a külső szereplők által biztosított források. Idegen finanszírozásról beszélünk, ha bankhitel, kötvény, kereskedelmi hitel által jut forráshoz a vállalkozás. Ebben az esetben a hitelezők (hitelintézetek, lízingcégek, szállítók, kötvényvásárlás esetén a lakosság stb.) az általuk biztosított források után kamatra tartanak igényt. Másik külső finanszírozási forma a részesedés-finanszírozás, amikor a tulajdonosok a pénzüket vagy az eszközeiket a vállalkozás rendelkezésére bocsátják – így a saját tőke állománya megnő – annak érdekében, hogy részesedjenek a vállalkozás jövedelméből. Ide sorolható a kockázati tőke is. A pénzügyi innovációk hatására az idegen és részesedés-finanszírozás jegyeinek egyfajta keveredése révén a külső finanszírozás átmeneti formái is kialakultak és bekerültek a hazai gyakorlatba, pl. tagi kölcsön, osztalékelsőbbbségi részvény (ILLÉS I-NÉ et al., 2013; BECSKY-NAGY, 2023).

A gazdálkodási folyamat pénzeszközöket igényel, egyrészt a folyamatos működéshez, másrészt a tevékenység bővítéséhez. A pénzügyi források jelentős része a működés során keletkezik, de a vállalatok igénybe vesznek külső forrásokat is (FAZAKAS et al., 2007; PÁLINKÓ – SZABÓ, 2008), amelyek tekintetében az országok között jelentős eltérés mutatkozik.

ZYSMAN (1983) három finanszírozási formát különböztet meg. Egyik az elsősorban bankokon keresztül, hitelekkel történő finanszírozás, amely főleg Németországra és Ausztriára jellemző. A leginkább állami kölcsönökkel történő finanszírozás Franciaországban és Japánban elterjedt, míg az USA, Egyesült Királyság és Hollandia gazdaságára a tőzsdén keresztül történő finanszírozás jellemző. NOBES – PARKER (2008) ezt a csoportosítást leegyszerűsíti: bizonyos országokban az erős részvénytőkepiac jellemző (Ausztrália, USA, Egyesült Királyság), ellentétben a gyengébb részvénytőkepiacú országokkal, ahol a bankok által biztosított hitel van túlsúlyban (Franciaország, Németország, Olaszország). A jogrendszer és a tőzsdei finanszírozás intenzitása között összefüggés van: a precedensjogra épülő országok (elsősorban az angolszász országok tartoznak ide: Egyesült Királyság, USA, Kanada, Ausztrália és Új-Zéland) általában nagyobb mértékben támaszkodnak a tőzsdére, mint más finanszírozási formára (JAGGI – LOW,

2000; LAKATOS, 2009; 2014). Az angolszász államokban tehát tőkepiaci környezetben működő vállalatfinanszírozás érvényesül, a vállalkozások a forrásaikat döntő mértékben a tőzsdén, befektetőktől szerzik (PAXIÁN – ZSIRAY, 2015; ANDOR, 2018). A kontinentális finanszírozási gyakorlatban a hitelekkel, kölcsönökkel történő finanszírozás a legelterjedtebb (ZAX, 2015; BECSKY-NAGY, 2023). Magyarországon a vállalkozások eszközeinek jelentős részét bankhitelek finanszírozzák, ezért a magyar vállalkozások forrásainak viszonylag kis hányada származik közvetlenül a tőkepiacokról (ILLÉS I-NÉ et al., 2013).

2.8.2. A vállalati tőkestruktúra

A tőkeszerkezeten a vállalat hosszú élettartamú, tartós befektetéseit finanszírozó saját és idegen források összetételét értjük. Azokat a vállalatokat, amelyek nemcsak saját forrással, hanem idegen forrással is finanszírozzák az eszközeiket, tőkeáttételes vállalatoknak nevezzük, míg azok a vállalatok, amelyek idegen tőke nélkül, kizárólag saját tőkével működnek, nem tőkeáttételes vállalatoknak nevezzük (ILLÉS I-NÉ, 2009).

A vállalatokat folyamatos mozgásra, megújulásra kényszeríti az őket körülvevő hazai és nemzetközi környezet rohamos változása. Az ehhez való alkalmazkodási képességet nagymértékben befolyásolja a vállalatok pénzügyi- és tőkeszerkezete (TÓTH, 2020). A tőkeszerkezetet a vállalatok rendszerint szabadon alakíthatják ki, tetszőlegesen megválaszthatják (ANDOR, 2018). A tulajdonosi célok elérése – rövid távon a profitmaximalizálás, hosszú távon a vállalati érték növelése – szoros összefüggésbe hozható a vállalati tőkeszerkezettel, vagyis a tartósan rendelkezésre álló saját és idegen források arányának meghatározásával (PATAKI – GYURCSIK, 2017).

MODIGLIANI – MILLER (1958) leírták, hogy egy olyan ideális világban, ahol nincsenek adók és tranzakciós költségek, a befektetők várakozásai homogének és az információk korlátlanul rendelkezésükre állnak, a tőkestruktúra nem befolyásolja a vállalat piaci értékét. Később felismerték, hogy a hitelek után fizetett kamatok költségként történő elszámolása, így az ebből adódó adómegtakarítás miatt a tőkeáttételes vállalat piaci értéke nagyobb a hitel nélkül működő cég piaci értékétől (MODIGLIANI – MILLER, 1963)

A vállalkozás dönthet úgy, hogy a befektetéseit kizárólag saját tőkével finanszírozza, ebben az esetben az eszközök által termelt jövedelem teljes egészében a tulajdonosoké. A vállalkozások azonban az eszközeik finanszírozásába legtöbbször a hitelezők pénzét is

bevonják, ekkor az eszközök által termelt jövedelmet is meg kell osztani a hitelezők és a tulajdonosok között. A jövedelem egy része a tulajdonosokat illeti meg (osztalék formájában kifizetésre kerül vagy a vállalkozásban visszaforgatják), a másik részét viszont a hitelezők kapják meg kamat formájában (ILLÉS I-NÉ, 2002). A pénzügyi tőkeáttétel alkalmazása előnyös lehet a tulajdonosok számára, akkor, ha a vállalat üzemi eredménye, így az eszközök jövedelmezősége is magas. Hátránya viszont, hogy megnöveli a részvényesek jövedelmének változékonyságát, azaz kockázatosságát. A pénzügyi tőkeáttétel hatással van a vállalat adófizetési kötelezettségére is, ugyanis a hitelek után fizetendő kamatok elszámolhatók költségként, így csökkentik a társasági adó alapját. A társasági adókulcs mértékétől függően az adósság típusú forrásoknak kisebb-nagyobb adómegettakarító hatása lehet (ILLÉS I-NÉ, 2009). Az adósságfinanszírozás adókedvezményének megléte azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy a vállalatoknak mindenkor törekedniük kell arra, hogy a lehető legtöbb adósságot kihasználják tőkestruktúrájukban (MODIGLIANI – MILLER, 1963). A túlzott hitelfelvétel miatt növekszik a vállalat fizetési kötelezettsége, így nagyobb lesz a pénzügyi nehézségek és a csőd valószínűsége (BREALEY – MYERS, 2005; ILLÉS I-NÉ, 2009). BECSKY-NAGY (2023) szerint azonban nem racionális az, ha egy vállalkozás az idegen tőke minimalizálására törekszik, ugyanis a tőkeelemek közül jellemzően az idegen tőke olcsóbbnak tekinthető, mint a saját tőke.

A saját tőke jellegű finanszírozás egyrészt előnyös a csődkockázat szempontjából, ugyanakkor az adósság típusú finanszírozáshoz képest drágának mondható. A likvidációs sorrendben a saját tőke az utolsó helyen áll, és sikertelen működés esetén a saját tőke biztosítói viselik a csőd kockázatát. Ezen többletkockázat miatt a tulajdonosok többlethozamot várnak el, ezért a saját tőke költsége magas (ILLÉS I-NÉ, 2002; SZERB, 2006; BECSKY-NAGY, 2023).

Az idegen tőke a saját tőke jellegű finanszírozáshoz képest egy relatíve olcsóbb forrás. A hitelezők kisebb hozamot várnak el, amelynek egyrészt a likvidációs sorrend az oka, másrészt az, hogy a pénzáramlások – a tőke törlesztése, a kamatok és egyéb járulékos költségek – előre jelezhetőek (ILLÉS I-NÉ, 2009; BECSKY-NAGY, 2023).

A saját tőke és az idegen tőke arányának optimális szerkezete tudatos pénzügyi tervezést igényel, így a vállalatvezetőknek szem előtt kell tartani, hogy az tekinthető optimális tőkeszerkezetnek, amely mellett a vállalat a leghatékonyabban használja fel a saját és az idegen forrásokat. Ez akkor valósul meg, ha a piaci alapú hitelek bevonása megfelelően támogatja a dinamikus fejlődést, azonban nem teszi ki felesleges hitelkockázatnak a vállalatot (TÓTH,

2020). Addig érdemes a vállalatnak idegen tőkét bevonnia finanszírozási forrásai közé, amíg az adómegettarítás és a hozamnövekedés ellensúlyozni képes a pénzügyi nehézségekből adódó költségeket és kockázt növekedést (KATONA, 2019).

A pénzügyek egyik leggyakrabban kutatott témája a vállalatok finanszírozási forrásainak aránya, az ún. tőkestruktúrának a magyarázata (SZERB, 2006). Ezen elméletek ismertetésétől, valamint a tőkeszerkezettel kapcsolatos döntések elemzésétől eltekintek a dolgozatomban, mivel a konszolidált beszámolót készítő vállalkozások hitelezői megítélésére, különösen a külső finanszírozási források kínálatára ható tényezőkre koncentrálok.

2.8.3. A finanszírozási források kínálatára ható tényezők

A vállalati hitelszerkezet alakítása nem csak belső döntés kérdése. A hitel- és tőkepiacok számos esetben korlátokat állítanak a forrást kereső cégek elé (ÁBEL – ÖCSI, 1999). Több elmélet született arra, hogy a hitelpiac különböző sajátosságai miként térítik el a kínálatot a kereslettől. Az egyik az ún. hiteladagolás elmélete, amelynek a lényege, hogy a hitelpiacon olyan kamatláb mellett áll be valamiféle egyensúly, amelynél a kereslet meghaladja a kínálatot (ÁBEL – ÖCSI, 1999; ERDŐS – MÉRŐ, 2016; BETHLENDI – VÉRTESY, 2018). STIGLITZ – WEISS (1981) az elsők között írták le tanulmányukban, hogy a hitelpiacot egyensúlyban jellemezheti a hiteladagolás, ami azt jelenti, hogy egyes ügyfelek még akkor sem tudnak hitelt felvenni, ha hajlandók lennének többet fizetni, mint a piaci kamatláb. A hitelnyújtó bankok a hitelért kapott kamatot és a hitel kockázatosságát tartják szem előtt. A szerzők hangsúlyozzák, hogy ha a kamatláb befolyásolja az ügylet jellegét, nem biztos, hogy a piacot is tisztázza. Magasabb kamatlábbal a bankok kockázatosabb ügyfeleket finanszíroznának (kontraszelekció) vagy nagyobb kockázatvállalásra ösztönöznék a vállalkozásokat (erkölcsi kockázat), ezért a bankok – kockázati megfontolások miatt – a kamatlábakat nem emelik bizonyos szint fölé (SÓVÁGÓ, 2011).

A prociklikussági elmélet valamely hitelpiaci sajátosságból kiindulva vizsgálja, hogy a hitelkínálat milyen mértékben ingadozik a hitelkereslet körül, és ezáltal mennyire erősödik a gazdaság ciklikussága (BETHLENDI – VÉRTESY, 2018). „A bankszektor prociklikus viselkedése alatt azt értjük, hogy a bankok hitelezési tevékenysége, hitelbírálatának szigorúsága, céltartalékolási magatartása, illetve jövedelmezőségének alakulása együtt mozog a gazdaság rövid távú konjunktúraciklusaival (HORVÁTH et al., 2002: p. 5)”. BORIO et al. (2001) szerint a pénzügyi rendszer prociklikusságának általános magyarázata a hitelfelvevők

és a hitelezők közötti információs aszimmetriákban gyökerezik. Amikor a gazdasági feltételek nyomottak és a biztosítékok értéke alacsony, az információs aszimmetriák azt jelenthetik, hogy még a nyereséges projektekkel rendelkező hitelfelvevők is nehezen jutnak finanszírozáshoz. Amikor a gazdasági feltételek javulnak és a biztosítéki értékek emelkednek, ezek a cégek külső finanszírozáshoz tudnak jutni, és ez hozzájárul a gazdaság ösztönzéséhez. BIKKER – METZEMAKERS (2002) tanulmányukban vizsgálják, hogy a banki céltartalékképzési magatartás hogyan kapcsolódik az üzleti ciklushoz. A gazdasági fellendülés és a növekvő jövedelmek a cégek feltételeinek javulását jelzik, és csökkentik a hitelek bedőlésének valószínűségét, míg a recesszió ellenkező hatást vált ki. Ez a bankok döntéseiben várhatóan tükröződni fog azáltal, hogy gazdasági fellendülés idején csökkentik a céltartalékokat, visszaesés esetén pedig növelik.

A pénzforrás kínálója a finanszírozási döntések meghozatala során a hozamot és a kockázatot mérlegeli. A befektető célja a hasznosság maximalizálása, tehát a befektetés hasznossága érdekli. Az elvárt hozam pozitív, a kockázat pedig negatív irányban befolyásolja a hasznosságot, ezért a magasabb kockázatú befektetések után a befektető magasabb hasznot vár el (SZERB, 2006; ANDOR, 2018). A befektetés kockázatának felmérése a legfontosabb feladat, azonban az ehhez szükséges információkat többségében azok nyújtják, akiknek a cégébe befektetnek. A cégtulajdonosok és menedzserek alapvető érdeke, hogy a befektetés kockázatosságáról a valóságosnál kedvezőbb képet fessenek. A pénzforrás kínálója így olyan megoldásokat kénytelen alkalmazni, amelyek megemelik a forrás költségét. Bizonyos fedezeteket, garanciákat kérhetnek, ha megítélésük szerint a jövőbeli hozamok nem elég biztonságosak. A hitelintézmények gyakran alkalmaznak olyan hitelbírálati rendszert, amelynek során az ügyfeleket finanszírozható és nem finanszírozható kategóriába sorolják. A magas kockázatúnak minősített vállalatok részére csak magas fedezettel biztosított esetben nyújtanak hitelt, azaz a kockázatnak van egy vállalható maximális szintje (SZERB, 2006).

A hitelezők kevésbé kockázatosnak tekintik a hitelt akkor, ha a vállalat tőkeszerkezetében alacsony az adósság aránya (ILLÉS I-NÉ, 2002). A hitelek arányának növekedésével megnő a hitelezők kockázata, mert nagyobb lesz az esélye annak, hogy a vállalat nem tudja a kamatok kifizetéséhez vagy a kölcsön törlesztéséhez szükséges jövedelmet kitermelni. A bankok az erősen eladósodott vállalatoknak nem, vagy csak magasabb kamatláb és nagyobb fedezet mellett hajlandók hitelt nyújtani (ILLÉS I-NÉ, 2009; GÁL, 2011). Az idegen tőke részarányát azért sem lehet korlátlanul növelni a saját tőke rovására, mert a hitelt nyújtó bankok a hitelek kihelyezése előtt kiköthetnek valamennyi sajáterő-igényt (SÓVÁGÓ, 2007). Egy vállalkozás

helyzete annál kedvezőbb, minél magasabb a saját tőke arány mutatója. A mutatók értékelésekor azonban figyelembe kell venni a vállalkozás éppen aktuális piaci helyzetét is (PAÁR et al., 2021).

Fontosnak tartottam, hogy a szakirodalmi áttekintésben foglalkozzak a vállalatfinanszírozás és a tőkestruktúra kérdéseivel is, mert a kutatásom középpontjában a kamatfizetési kötelezettséggel járó források és a hitelezői megítélés áll. A konszolidált beszámolóknak megjelenő adósságállomány és kamatráfordítás értelmezése nemcsak számviteli, hanem finanszírozási kérdés is. A vállalati finanszírozás főbb formáinak és a forráskínálatot meghatározó tényezőknek az ismertetése hozzájárul annak megértéséhez, hogy a magyar számviteli szabályozás és az IFRS-ek szerinti konszolidációból eredő eltérések miként befolyásolhatják a vállalatok pénzügyi helyzetéről kialakuló képet. A hitelezői megítélés ugyanis közvetlen hatással van a finanszírozási döntésekre, valamint az adósságállomány és a kamatterhek alakulására, ezáltal megalapozza a következő fejezetben bemutatott számítások és elemzések értelmezését.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. A kutatáshoz felhasznált adatok bemutatása

Doktori kutatásomat adatfeldolgozás és -elemzés előzte meg, amelyben a különböző ágazatokban tevékenykedő, magyar és nemzetközi szabályozás alapján konszolidált beszámolót készítő anyavállalatokat vizsgáltam. Az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat (Céginformációs Szolgálat) 2020-ban rendelkezésemre bocsátotta, hogy 2018-ban hány anyavállalat tett közzé konszolidált éves beszámolót a számviteli törvény alapján és hányan az IFRS-ek szerint. Az adatközlés csak a főtevékenység szerinti TEÁOR számokat tartalmazta, ez alapján csoportosítottam és összesítettem az adatokat, valamint azonosítottam az ágazatokat. Az elemzés során láthatóvá vált, hogy mely ágazatokban tevékenykedik a legtöbb anyavállalat, illetve mely ágazatokban nem találunk IFRS konszolidált beszámolót, azaz hol nem tért még át egy anyavállalat sem a standardokra. A következő adatkérésem már a 2017-2019 közötti évekre irányult, ugyanis a konszolidált beszámolót készítő anyavállalatok számának változására ki kívántam térni a kutatásom során. A Központi Statisztikai Hivatalhoz (továbbiakban: KSH) is adatkéréssel fordultam, megkaptam külön a magyar és külön az IFRS konszolidált beszámolók darabszámát a 2017-2019 közötti évekre gazdasági ágazatonkénti bontásban.

Kutatásom során interjúk és kérdőíves felmérések segítségével szerettem volna primer adatokat gyűjteni az anyavállalatoktól az alkalmazott számviteli szabályrendszer megválasztására, az esetleges áttérésre, a konszolidációs gyakorlatokra, valamint az idegen források bevonására vonatkozóan. A primer kutatási módszerek szélesebb körű alkalmazására azonban nem nyílt lehetőség, egyrészt a vizsgált minta nagy elemszáma, másrészt a konszolidációs folyamatokat is érintő, érzékeny gazdálkodási információk hozzáférhetőségének korlátai miatt.

A magyar és IFRS konszolidált beszámolók számának alakulását, valamint az ágazatonkénti megoszlását a további években is vizsgáltam. Ehhez a Központi Statisztikai Hivaltól megkaptam a 2020-2022 közötti évekre vonatkozó adatokat. Célul tűztem ki továbbá a konszolidált mérleg és eredménykimutatások adataiból számszaki vizsgálatok végzését, ezért az Opten Kft-t is adatkéréssel kerestem meg. Rendelkezésemre bocsátották minden olyan konszolidált beszámoló mérleg és eredménykimutatás sorait, amelyet 2013-2022 közötti

években hoztak nyilvánosságra. A mérleg- és eredménykimutatás sorokon kívül az anyavállalatok alapadatai (adószám, cégnév, székhely, főtevékenység szerinti TEÁOR szám) és a beszámolók adatai (magyar vagy IFRS, pénznem, pénzegység, beszámolási időszak kezdete és vége) is megtalálhatóak az adatbázisban. Szeretném megjegyezni, hogy az adatkérés még a TEÁOR'25 új osztályozási rendszer bevezetése előtt történt, így az adatbázisomban szereplő vállalatok főtevékenysége a TEÁOR'08 osztályozási rendszer alapján van meghatározva. Tíz év vonatkozásában (2013-2022) 760 anyavállalat tett közzé konszolidált beszámolót. A teljes adatállomány azonban olyan vállalatcsoportokat is tartalmazott, amelyek működése a vizsgált időszakon belül megszűnt, illetve nem álltak rendelkezésre folyamatos adatok minden évre vonatkozóan. Ebből adódóan a vizsgálati mintát a 2019–2022 közötti időszakra szűkítettem le. A célom egyrészt az volt, hogy az elemzés a lehető legfrissebb pénzügyi információk alapján történjen, másrészt a vizsgálat megbízhatósága érdekében olyan időkeretet kellett választanom, amelyben a vállalatcsoportok folyamatos működése és az adatok rendelkezésre állása biztosított. Mindezek alapján az elemzésekhez azon cégek adatait használtam fel, amelyek

- 2022-ben már négy éve folyamatosan működtek és 2019-2022 között minden évben konszolidált beszámolót tettek közzé;
- nem pénzügyi szolgáltatók és nem biztosítók (pénzügyi beszámolót nem készítő);
- nem volt nullás eszközállományuk.

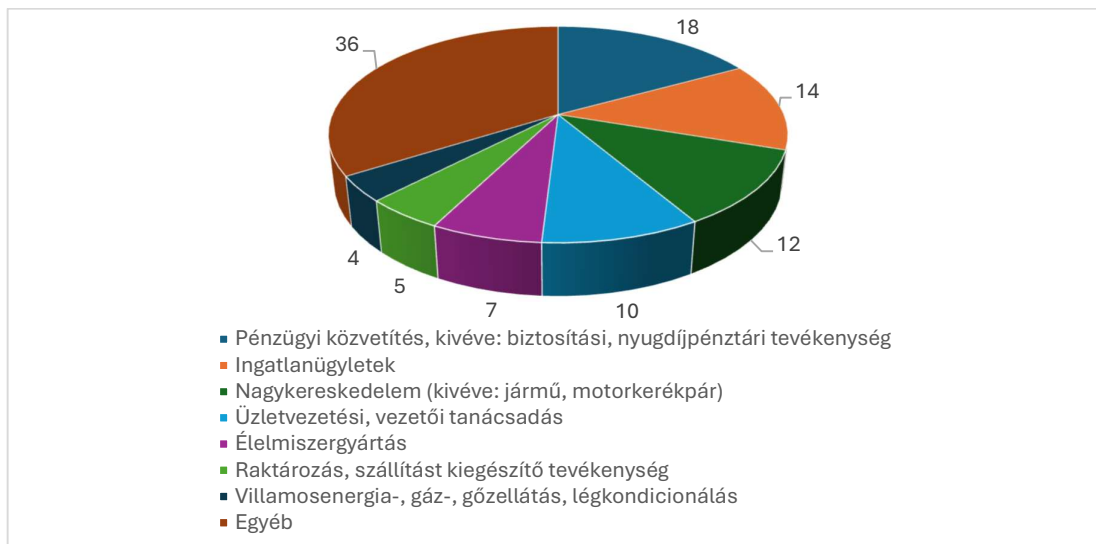
Összesen 169 anyavállalat felelt meg ezen feltételeknek, közülük 106 cég magyar, 63 pedig IFRS szabályozás alapján készít konszolidált beszámolót. A doktori disszertációmban elvégzett elemzések alapjául tehát a 169 anyavállalat 2019-2022 közötti évekre készített konszolidált beszámolója szolgált. Ezen cégek a négy vizsgált évben nem tértek át anyavállalati szinten egyik számviteli rendszerről a másikra, azaz az ugyanazon céghez tartozó négy konszolidált beszámoló egyforma szabályozás alapján készült. A vizsgálatok során megállapítottam, hogy az ugyanazon évhez tartozó, de különböző forrásból (Céginformációs Szolgálat, KSH, Opten Kft.) beszerzett adatok a darabszámok vonatkozásában nem egyeznek meg. Ezen ellentmondás feloldása érdekében utánajártam a problémának, és az érintett adatszolgáltatóknál való érdeklődésemre azt a tájékoztatást kaptam, hogy a vállalatok a közzétett beszámolóikat utólag módosíthatják, visszavonhatják vagy újra benyújthatják, amelynek következtében az adatbázisok tartalma időben változik. Ennek megfelelően az ugyanazon lekérdezési feltételek mellett, de eltérő időpontban végzett adatlekérdezések esetében az elemszámok eltérhetnek. Az elemzés megbízhatóságát azzal biztosítottam, hogy a

kutatáshoz az Opten adatbázisából származó, egyszeri lekérdezéssel rögzített mintát használtam fel.

A célkitűzések és hipotézisek megfogalmazásakor felmerült bennem, hogy érdemes lenne-e a konszolidált beszámolót készítő anyavállalatokat főtevékenységük szerint csoportosítani, és a különböző ágazatokban működő vállalatok kamatrátáját, kamatfedezetét, valamint hitelállományának összetételét elemezni. A konszolidált beszámoló viszont nemcsak az anyavállalatok adatait, hanem a csoporthoz tartozó, konszolidálásba bevont valamennyi vállalat adatait tartalmazza. Egy vállalatcsoporton belül a csoporttagok főtevékenysége számos esetben nem egyezik meg az anyavállalatéval, és egymástól különböző ágazatokban tevékenykednek, ezért pusztán az anyavállalat főtevékenysége alapján történő csoportosítás nem lenne megfelelő a vállalatcsoportok ágazati összehasonlításából levonható következtetések megállapítására. Az adatgyűjtésem és a kutatásom során nem tértem ki a konszolidálásba teljeskörűen bevont leányvállalatok és közös vezetésű vállalatok főtevékenységeinek megismerésére és vizsgálatára, azonban az adatbázisomban szereplő Sztv. és IFRS-ek szerint konszolidált beszámolót készítő anyavállalatokat a TEÁOR szám szerinti főtevékenységük alapján csoportosítottam, hogy megtudjam, mely ágazatokban tevékenykednek az anyavállalatok.

A 2019-2022 közötti években a vizsgált 169 anyavállalat 63%-a (106 cég) az Sztv. alapján, 37%-a (63 cég) az IFRS-ek szerint konszolidált. A magyar szabályozás alapján konszolidáló 106 anyavállalat összesen 31 ágazatban tevékenykedik, az IFRS-ek szerint konszolidált beszámolót készítő 63 anyavállalat pedig 21 ágazatban. A legtöbben – mind a magyar, mind az IFRS beszámolót készítő anyavállalatok – a pénzügyi közvetítés, a nagykereskedelem, az ingatlanügyletek és az üzletvezetési, vezetői tanácsadás ágazathoz tartoznak, ezekbe lehet besorolni a vizsgált anyavállalatok 50%-ának a főtevékenységét.

A 2. ábrán láthatjuk azokat az ágazatokat, amelyekhez a magyar szabályozás alapján konszolidáló cégek tartoznak.

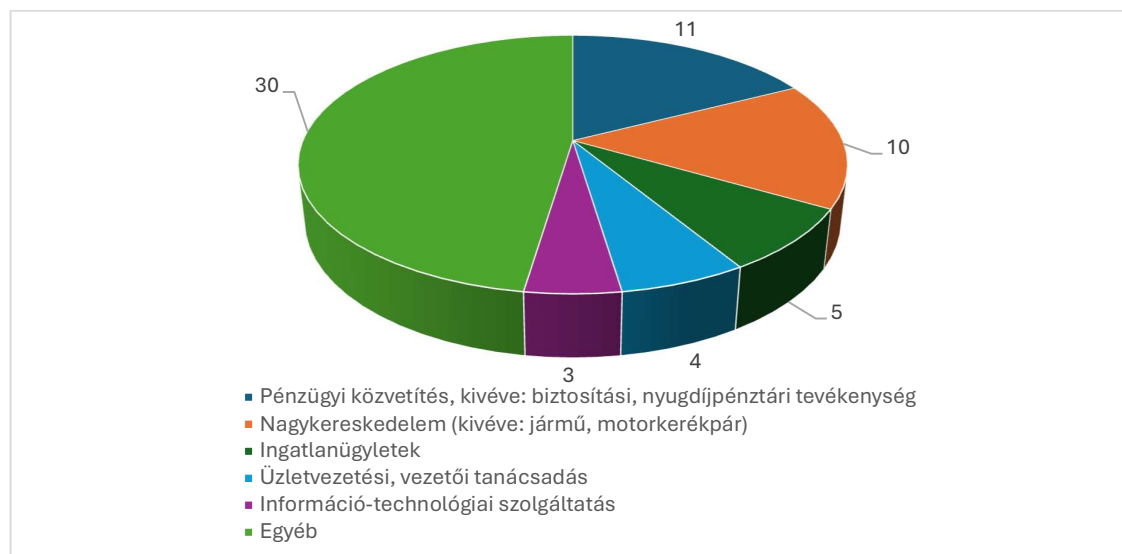

2. ábra: Ágazati megoszlás az Sztv. alapján konszolidáló anyavállalatok főtevékenysége alapján (mértékegység: anyavállalatok száma)

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A fenti ábrán külön kategóriákat képviselnek azok az ágazatok, amelyekhez legalább négy anyavállalat tartozik. Az egyéb kategóriába olyan ágazatok tartoznak, amelyekben csupán 1-3 anyavállalat tevékenykedik.

A 3. ábra azt mutatja be, hogy az IFRS-ek szerint konszolidáló cégek mely ágazatokban tevékenykednek.

3. ábra: Ágazati megoszlás IFRS-ek alapján konszolidáló anyavállalatok főtevékenysége alapján (mértékegység: anyavállalatok száma)

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Hasonlóan az előző ábrához, a 3. ábrán is külön kategóriát képviselnek azok az ágazatok, amelyekhez a legtöbb anyavállalat tartozik. Az egyéb kategóriába azokat az ágazatokat vontam össze, amelyekben egy vagy két anyavállalat tevékenykedik.

Az élelmiszergyártás nyolc anyavállalat főtevékenysége, ebből hét a magyar rendszer alapján, egy pedig az IFRS-ek szerint konszolidál. Raktározás, szállítást kiegészítő tevékenység területén hat anyavállalat működik, ebből szintén csak egy választotta a nemzetközi konszolidálást. A villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás szintén hat anyavállalat főtevékenysége, ebben az ágazatban ketten már áttértek az IFRS-ekre konszolidációs szinten. Több ágazatban – pl. információ-technológiai szolgáltatás, szárazföldi, csővezetékes szállítás, valamint kölcsönzés, operatív lízing – megfigyelhető, hogy többségében vannak a standardok szerint konszolidáló anyavállalatok.

Az „egyéb” kategóriába sorolt vállalatok magas aránya, valamint több ágazat alacsony elemszáma nem tette lehetővé az ágazati sajátosságokra épülő részletesebb összehasonlító vizsgálatok elvégzését.

A konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségeinek meghatározásához az EMIS (Emerging Markets Information Service) adatbázisból a 2019-2022 közötti évekre leszűrtem az 1000 legnagyobb árbevételű magyarországi céget. Ezen cégek közül azon vállalatok egyedi beszámolóit használtam fel, amelyek

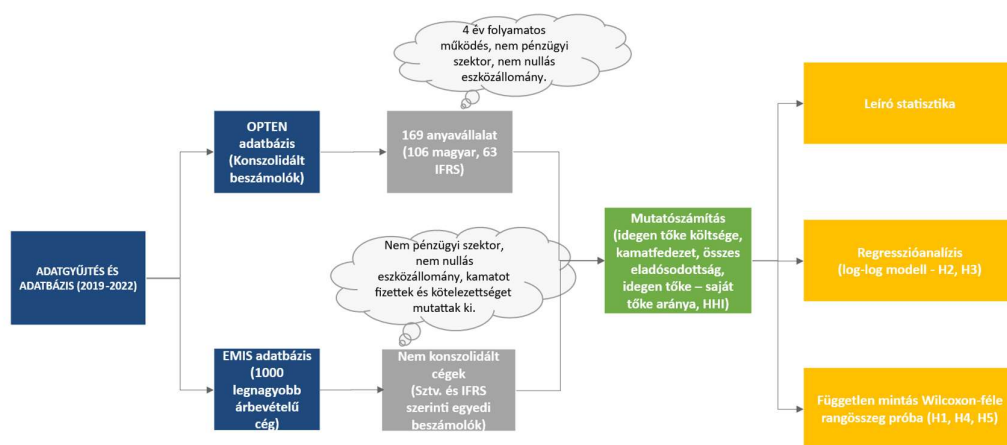
- nem pénzügyi szolgáltatók és nem biztosítók (pénzügyi beszámolót nem készítő);
- nem volt nullás eszközállományuk;
- kötelezettséget mutattak ki;
- kamatot fizettek.

2019-ben 822, 2020-ban 670, 2021-ben 767, 2022-ben 778 vállalat került bele az adatbázisomba. A vállalatok döntő többsége a magyar számviteli szabályozás szerint készítette egyedi beszámolóját: 2019-ben 783, 2020-ban 635, 2021-ben 729, 2022-ben pedig 737 vállalat tartozott ebbe a körbe. Az IFRS-ek alapján készített egyedi beszámolók száma rendre 39, 35, 38 és 41 volt. Ezen nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségének, valamint kamatfedezettségének és összes eladósodottságának meghatározása a H2 és H3 hipotézisek igazolásához szükséges.

A megfogalmazott célkitűzések teljesítéséhez, illetve a felállított hipotézisek elfogadásának vagy elvetésének megállapításához szükséges statisztikai vizsgálatokat a Microsoft Excel táblázatkezelő program és az SPSS statisztikai program segítségével végeztem el.

3.2. A módszertan bemutatása

Az adatgyűjtés forrásait, a vállalatok, vállalatcsoportok kiválasztásának szempontjait, a számított mutatókat, valamint az alkalmazott módszereket a 4. ábra szemlélteti.

4

4. ábra: A kutatás módszertanának folyamatábrája

Ahogy az ábrán is látható, az elemzés során meghatároztam az idegen tőke költségét, a kamatfedezeti mutatót, az összes eladósodottságot, az idegen tőke – saját tőke arányát, valamint a Herfindahl-Hirschman indexet (HHI). A leíró statisztikai elemzések után a hipotézisek igazolása érdekében regresszióanalízist és független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát végeztem.

3.2.1. Idegen tőke költsége, kamatfedezeti mutató és összes eladósodottság számítása

A H1, H2, H3 hipotéziseim bizonyításához a számításaim során először a konszolidált vállalatcsoportok csoportszintű idegen tőke átlagos költségeit határoztam meg a 2019-2022 közötti évekre, amely nem lehet negatív előjelű. A H2 és H3 hipotézisek igazolásához a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke átlagos költségeit is meghatároztam szintén a 2019-2022 közötti évekre. Idegen tőke átlagos költségén az év végén fennálló kamatozó források összegéhez viszonyított, az adott év alatt fizetett (fizetendő) kamatokat értem. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az évközben kifizetett hitelek, kölcsönök összegét

a kiegészítő mellékletek többnyire nem tartalmazzák, ezért a számított idegen tőke átlagos költsége csak megközelíti a valós értéket. Ez a torzítás minden vizsgált vállalati csoportnál fennállt, így az átlagos kamatráták összehasonlítását nem befolyásolja jelentősen. Ugyanakkor megvizsgáltam a vállalatcsoportok előző évi és adott évi hitelállományának átlagát is, és megállapítottam, hogy azok nem térnek el jelentősen az adott évi állománytól.

A H2, H3 és H4 hipotéziseim igazolásához szintén a 2019-2022 közötti évekre meghatároztam a konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatóit a csoportszintű üzemi (üzleti) tevékenység eredménye és a csoportszintű kamatráfordítások hányadosaként, azaz, hogy az eredmény hányszorosan nyújt fedezetet a kamatfizetési kötelezettségre, a kamatfizetési kötelezettséget hányszorosan fedezi a működési nyereség. A H2 és H3 hipotézisek bizonyításához a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok kamatfedezeti mutatóit is meghatároztam szintén a 2019-2022 közötti évekre. A külföldi gyakorlatban a számlálóban nyereségként a kamatfizetés és adózás előtti nyereséget (Earnings before interest and taxes, továbbiakban EBIT) szerepeltetik, de előfordul, hogy az EBIT-hez hozzászámítják a költségként levonásra kerülő, de a pénzáramlásra negatívan nem ható értékcsökkenést is (Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization, továbbiakban EBITDA). Az EBIT mutató tartalma a magyar számviteli törvény szerinti üzemi (üzleti) tevékenység eredményének felel meg (ZÉMAN – BÉHM, 2019). A kamatfedezeti mutató alkalmas a finanszírozási kockázat mérésére (ZÉMAN – BÉHM, 2017), ugyanis minél magasabb a kamatfedezeti mutató értéke, annál nagyobb biztonsággal tud a társaság eleget tenni kamatfizetési kötelezettségeinek. A mutató több időszakon keresztül tartósan magas értéke azt is jelzi, hogy a vállalatnak nagy biztonsággal lehet hitelezni (ECONOM, 2010). A kamatfedezeti mutató megmutatja, hogy milyen stabilan képes fedezni a vállalkozás kamatkiadások nélküli eredménye a kamatkiadásokat (BECSKY-NAGY, 2023). Ha a kamatfedezeti mutató eredménye 1-nél magasabb, akkor a vállalkozás képes az idegen források kamatainak fedezetére az adózás és kamatfizetés előtti eredményéből, ellenkező esetben viszont nem (PAÁR et al., 2021). Negatív üzleti eredmény esetén a kamatfedezeti mutató negatív előjelű, de ezeket nullának tekintettem a számítások során, mivel hitelképesség szempontjából érdemi különbség nem értelmezhető a nulla és a negatív értékek között.

A H4 hipotézis vizsgálata során a magyar számviteli törvény és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatóit hasonlítom össze. A mutató értékét befolyásolhatja a vállalat tőkeszerkezete is, ezért a kamatfedezeti mutatók közötti eltérésekre

vagy az eltérések hiányára részben magyarázatot adhat a vállalatcsoportok idegen tőke – saját tőke arányának alakulása, amelyet szintén vizsgálók a dolgozatomban.

A H2 és H3 hipotézisek igazolásához a konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok összes eladósodottságát az összes kötelezettség és összes eszköz hányadosaként határoztam meg a 2019-2022 közötti évekre vonatkozóan.

3.2.2. Az idegen források koncentrációjának mérése

Kutatásom során célul tűztem ki annak megismerését, hogy a vállalatok által felhasznált kamatfizetési kötelezettséggel járó idegen forrástípusok milyen arányban vannak jelen a cégcsoportok gazdálkodásában. A beruházási és fejlesztési hitelek, a hosszú és rövid lejáratú hitelek, kölcsönök, valamint a kötvénykibocsátásból származó tartozások megoszlását vizsgálom az Sztv. és az IFRS-ek alapján konszolidált vállalatcsoportoknál is a 2019-2022 közötti évekre vonatkozóan. A H5 hipotézisem igazolásához összehasonlítom a két különböző számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen forrásainak koncentrációját.

A koncentráció mérésére gyakran alkalmazott statisztikai mérőszám a Herfindahl-Hirschman index (továbbiakban: HHI). Eredetileg a piaci koncentráció mérésére használt mutató, amely elsősorban az iparágakban esetlegesen kialakuló magas koncentráció versenytorzító hatására hívja fel a figyelmet (RHOADES, 1993; MATSUMOTO et al., 2011; BREZINA et al., 2016). IBRAHIM – FALKENBACH (2024) és DEMIRCI et al. (2020) a HHI segítségével vizsgálták a vállalati diverzifikációnak a hitelezők kockázatára, ezáltal az adósságköltségekre gyakorolt hatását.

Egy iparág HHI értéke az iparágban működő vállalatok piaci részesedéseinek négyzetes összegeként állapítható meg az alábbi összefüggés alapján:

$$HHI = \sum_{i=1}^n s_i^2$$

ahol s_i : az i vállalat piaci részesedése ($i = 1, 2, \dots, n$), n : a vizsgált vállalatok száma (MATSUMOTO et al., 2011; BREZINA et al., 2016).

A normalizált HHI értéke 0 és 1 között van ($0 < HHI \leq 1$), míg ha a piaci részesedéseket százalékban fejezzük, akkor a HHI értéke 0 és 10000 ($= 100^2$) közé eshet ($0 < HHI \leq 10000$)

(NALDI – FLAMINI, 2014). A HHI tökéletes versenyben közel áll a nullához, míg tiszta monopólium esetén 1 (10000), mert egyetlen cég adja az iparág termelésének 100 százalékát (SAMUELSON – NORDHAUS, 2016; FERTŐ – MIZIK, 2017).

Ahhoz, hogy a két különböző számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen forrásainak koncentrációját össze tudjam hasonlítani, a számításaim során meghatároztam minden cégcsoport HHI-jét. A HHI nemcsak az idegen forrástípusok számát tükrözi, hanem az egyes forrástípusoknak a teljes adóssághoz viszonyított százalékos arányát is. A HHI érték maximuma azt jelenti, hogy az adósságelemek teljes mértékben koncentráltak, vagyis az adott vállalat egy féle külső forrást vesz igénybe. Egy vállalat HHI értéke ugyan megmutatja az adósságállományának koncentrációját, azonban nem ad információt az egyes forrástípusokon belül a hitelezők számáról, illetve koncentrációjáról (LI et al., 2021).

3.2.3. Leíró statisztika

A rendelkezésemre álló adatokból számított átlagos kamatráták, kamatfedezeti mutatók, az idegen tőke – saját tőke arányának elemzését, valamint az idegen források megoszlásának vizsgálatát leíró statisztikai elemzéssel kezdtem. A leíró statisztika az információk összegyűjtését, összegzését, tömör, számszerű jellemzésére szolgáló módszereket foglalja magában (CSIPKÉS, 2024). Kutatásom során különböző statisztikai mutatókat számoltam: átlag, medián, szórás, minimum, maximum és kvartilisek. A kvartilisek a nagyság szerint rendezett adatokat négy egyenlő részre osztják, így minden negyedben az adatok 25-25%-a található. A kvartilisek (Q1, Q2, Q3) tehát sorrendben az adatok 25, 50 és 75%-át jelölik. A Q2 kvartilis egyben a medián, azaz a középső érték is (HUZSVAI, 2012). A Q1 kvartilist alsó kvartilisnek, a Q3-at pedig felső kvartilisnek szokás nevezni (HUNYADI – VITA, 2019a). Az interkvartilis terjedelem (interquartile range, IQR) a felső kvartilis és az alsó kvartilis értékeinek különbsége (Q3-Q1), vagyis az a tartomány, ahol az adatsor értékeinek középső fele található (HUZSVAI, 2012; HUNYADI – VITA, 2019a; KSH, 2024). Az adatok eloszlását boxplot diagramok segítségével mutatom be, amely alkalmas az adatsorok terjedelmének (legnagyobb és legkisebb érték különbségének), illetve interkvartilis terjedelmének szemléletes ábrázolására (KSH, 2024). Számítottam dinamikus (összehasonlító) viszonyszámokat az időbeli változások vizsgálata miatt, valamint a rész és egész egymáshoz viszonyított nagyságát kifejező megoszlási viszonyszámokat is (HUNYADI – VITA, 2019a).

A leíró statisztikai elemzés során megállapítottam, hogy az adatsorok számos kiugró értéket tartalmaznak. A kiugró értékek (outlierek) szélsőséges vagy atipikus értékek, amelyek csökkenthetik és torzíthatják az információt egy adathalmazban (WADA, 2020). HUZSVAI (2012) szerint a kiugró értékek kiszűrésének többféle módja van. Elemzésem során kiugró értékek tekintetében az interkvartilis terjedelem háromszorosát meghaladó értékeket (TÖMÖRI et al., 2023), amelyek csak indokolt esetben kerültek kiszűrésre az adatbázisból. CSEREHÁTI (2004) szerint amennyiben a kicsi értékeknek csekély a jelentőségük, akkor csak a kiugróan nagy értékek érdekesek. Ebben az esetben ezekre szűkíthetjük le az outlier fogalmát. A feldolgozandó adatokkal kapcsolatban ezt alkalmaztam, így csak a kiugróan nagy értékeket szűrtem ki. A kiugró értékek kiszűrése nélkül is kiszámoltam az adatsorok átlagát, amelyet összehasonlítottam a kiszűrés utáni átlagokkal, rávilágítva a kiugró értékek torzító hatására.

3.2.4. Regresszióelemzés

A H2 és H3 hipotézisek igazolásához a konszolidált vállalatcsoportok és az EMIS adatbázisból nyert, konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok adataira regresszióanalízist futtattam le minden vizsgált évre vonatkozóan. A regresszióanalízis egy statisztikai eszköz a változók közötti kapcsolatok vizsgálatára (SYKES, 1993). A regresszióelmélet kialakulása Francis Galton és Carl Friedrich Gauss nevéhez fűződik. A regresszió annak a vizsgálatára, hogy az eredményváltozó milyen módon függ az ún. magyarázó változók alakulásától (BICSÁK, 2019). A változók közötti kapcsolatok vizsgálatának egyik legtöbbször alkalmazott és leghasznosabb megközelítése a regresszióelemzés, amelyben egy függő változó (vagyis a magyarázandó változó) és egy vagy több független változó van (GHAURI – GRØNHAUG, 2016). A regresszióelemzés során azt a függvényt szeretnénk meghatározni, amelyik leírja a magyarázó változó(k) és az eredményváltozó kapcsolatát. Értelmezzük továbbá a függvény paramétereit és egyéb jellemzőit, elemezzük az egyes befolyásoló tényezők hatását, a kapcsolat szorosságát, valamint az előrejelzés lehetőségeit (HUNYADI – VITA, 2019b). A regresszióelemzés alkalmazható:

- annak meghatározására, hogy a független változók hatással vannak-e a függő változóra: van-e összefüggés;
- annak meghatározására, hogy a független változók milyen mértékben magyarázzák a függő változó ingadozását: a kapcsolat erősségét;

- a kapcsolat formájának, struktúrájának meghatározására: a függő és független változók közötti matematikai egyenlőségek felállítása;
- a függő változó értékének előrejelzésére;
- más független változók hatásának kontrollálására, amikor adott változók, illetve változócsoporthatását vizsgáljuk (NARESH, 2017).

A nem lineáris kapcsolatok esetén mind a függő, mind a magyarázó változókat transzformálhatjuk. A függő és a magyarázó változók együttes transzformálására legtöbbször a logaritmus transzformációt alkalmazzuk (MUNDRUCZÓ, 1981; DUSEK – KOTOSZ, 2017), mivel ez a transzformáció a nem lineáris, különösen multiplikatív kapcsolatokat lineáris formába tudja önteni, valamint megkönnyíti az értelmezést. A változók természetes alapú logaritmusának alkalmazását többek között MUNDRUCZÓ (1981), RAMANATHAN (2003) és WOOLDRIDGE (2008, 2013) is javasolja a kiugró értékek és a multiplikatív hatások kezelésére, a variancia stabilizálására, valamint a nem normális eloszlásból fakadó torzítások elkerülésére.

A változók közötti összefüggések feltárásához kettős logaritmikus (log-log) regressziós modellt illesztettem az adatokra. Ennek megfelelően a függő és a magyarázó változók értékeit egyaránt természetes alapú logaritmus (ln) segítségével transzformáltam. A konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok adataira lefuttatott regressziós modell függő változója a vállalat vagy vállalatcsoport által fizetett kamatláb természetes alapú logaritmusa, míg a magyarázó változók az ugyanazon vállalatok megelőző évi kamatfedezeti mutatóinak természetes alapú logaritmusa, az ugyanazon vállalatok megelőző évi összes eladósodottságának természetes alapú logaritmusa, valamint két bináris (dummy) változó, amely a magyar és IFRS szabályrendszert alkalmazó vállalatokat, illetve az egyedi és a konszolidált beszámolót készítő vállalatokat különbözteti meg a H2 és H3 hipotézisek vizsgálata során. A dummy változók esetében a transzformáció nem értelmezhető, így azok bináris formában maradtak a modellben. A dummy (0 – 1) változók koefficiensei – a függő változó logaritmikus formája miatt – alapul szolgálnak a magyar és az IFRS szabályrendszert alkalmazó vállalatok, valamint az egyedi és a konszolidált beszámolót készítő vállalatok közötti átlagos százalékos különbség meghatározásához. A regressziós modellben a beszámoló típusa a vizsgálat fő magyarázó változója, míg a számviteli szabályrendszert jelölő dummy változó, a kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság természetes alapú logaritmusa kontrollváltozóként szerepelnek annak érdekében, hogy a vállalati pénzügyi

kockázatból és finanszírozási struktúrából eredő hatások ne torzítsák a beszámolótípus és a kamatláb közötti kapcsolat becslését. A modell az alábbi egyenlettel írható le:

$$\ln(r_i) = \beta_0 + \beta_1 D_{1i} + \beta_2 \ln(ICR_i + 1) + \beta_3 \ln(DEBT_i + 1) + \beta_4 D_{2i} + \varepsilon_i$$

ahol $\ln(r_i)$ az i -edik vállalat vagy vállalatcsoport kamatlábának természetes alapú logaritmusát jelöli, $\ln(ICR_i + 1)$ a kamatfedezeti mutató logaritmusát, míg $\ln(DEBT_i + 1)$ az összes eladósodottság logaritmusát fejezi ki. A D_{1i} bináris változó értéke 1, amennyiben a vállalat konszolidált beszámolót készít, és 0, ha egyedi beszámolót. A D_{2i} bináris változó értéke 1, amennyiben a vállalat IFRS szerint készíti beszámolóját, és 0, ha a magyar számviteli szabályozást alkalmazza. A β_0 a regressziós egyenlet konstans tagja (tengelymetszete), amely a kamatláb logaritmusának becsült értékét adja meg a magyar számviteli szabályozást alkalmazó, egyedi beszámolót készítő vállalatok esetében, amikor a kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság értéke nulla. Az $\exp(\beta_0)$ ennek megfelelően a magyar számviteli szabályozást alkalmazó, egyedi beszámolót készítő vállalatok becsült kamatrátáját fejezi ki a magyarázó változók nulla értékei mellett. A $\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4$ paraméterek a magyarázó változók hatását mérik. A β_2 és β_3 együtthatók (rugalmassági mutatók) azt mutatják meg, hogy a kontrollváltozók 1%-os változása hány százalékkal módosítja a kamatláb alakulását, egyéb tényezők változatlansága mellett (*ceteris paribus*). A β_1 együttható a konszolidált és az egyedi beszámolót készítő vállalatok közötti kamatlábkülönbséget fejezi ki, egyéb tényezők kontrollálása mellett. A β_4 együttható a számviteli szabályrendszer hatását fejezi ki, vagyis azt mutatja meg, hogy mekkora különbség figyelhető meg az IFRS és a magyar számviteli szabályozást alkalmazó vállalatok kamatlába között, a többi magyarázó változó hatásának kontrollálása mellett.

Egy vállalat pénzügyi stabilitását és kockázatát leíró mutatók – így különösen a kamatfedezeti mutató – hatással vannak az idegen tőke költségére, mivel a hitelezők a kamatlábakat a vállalat törlesztőképességének függvényében határozzák meg (PITTMAN – FORTIN, 2004; FRANCIS et al., 2005; BHARATH et al., 2008; GREENWALD, 2019; TANIN et al., 2024). A kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság zéró értékeket is felvesz, ezért az $\ln(ICR_i + 1)$ és az $\ln(DEBT_i + 1)$ transzformációt alkalmaztam annak érdekében, hogy a teljes mintát megőrizsem (WOOLDRIDGE, 2010; CAMERON – TRIVEDI, 2005). A kamatláb nem tartalmaz nulla értékeket, ezért tiszta logaritmikus formában szerepel a modellben.

A regressziós modell egyik alapfeltevése, hogy a magyarázó változók lineárisan függetlenek egymástól. A feltétel sérülése esetén multikollinearitásról beszélünk (DUSEK – KOTOSZ, 2017). A regressziós modellek becslését megelőzően a magyarázó változók közötti multikollinearitást a varianciainflációs faktor (Variance Inflation Factor, VIF) segítségével vizsgáltam. A VIF mutató azt fejezi ki, hogy a magyarázó változók közötti korreláció milyen mértékben növeli a regressziós együtthatók becslésének varianciáját (WOOLDRIDGE, 2013). Az 5 feletti VIF értékek a multikollinearitás lehetséges jelenlétére utalhatnak (HAIR et al., 2019).

3.2.5. Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba

A magyar számviteli törvény és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok átlagos kamatrátái, kamatfedezeti mutatói, az idegen tőke – saját tőke arányok, valamint a Herfindahl-Hirschman indexek nem minősülnek összefüggő mintának. A Kolmogorov–Smirnov-próbával elvégzett normalitásvizsgálat minden esetben azt mutatta, hogy a minták nem normál eloszlásúak. A H1, H4 és H5 hipotéziseim igazolására olyan statisztikai modellt választottam, amely alkalmas két független csoport közötti különbség vizsgálatára és nem feltételezi az adatok normál eloszlását. A függetlenség nemcsak azt jelenti, hogy a megfigyelési egységek függetlenek egymástól, hanem azt is, hogy egy megfigyelési egység kizárólag egy csoportba tartozhat, tehát egy adott csoport tagja nem lehet hatással a másik csoport tagjaira (MOLNÁR, 2024).

A nem parametrikus kétmintás (független mintás) Wilcoxon-féle rangösszeg próba (a szakirodalomban Wilcoxon-Mann-Whitney tesztként és Mann-Whitney U teszt néven is említik) sztochasztikus dominanciát tesztl, amely megfelelő feltételek mellett a mediánok egyenlőségét mutathatja meg. Az adatokhoz rangsorokat rendelünk 1-től n-ig, a legkisebbtől a legnagyobbig, ahol holtverseny esetén a rangszámok átlagát kapják (IMAN, 1976; KIRÁLY, 2007; HARRIS – HARDIN, 2013). Az X és Y a két független minta, amelyekben az elemszámoknak nem szükséges azonosnak lenni. A két független minta egyesítésével nyert új mintát rendezve, az eredeti X és Y mintára visszavetített rangszámok átlagai hasonlóak. Amennyiben az egyik minta nagyobb eredeti mintaértékekkel szerepel, akkor az egyesített rangsorban is nagyobb rangszámokkal rendelkezik, ami azt jelenti, hogy a mediánja is nagyobb (KIRÁLY, 2007). Minden teszt esetében a nullhipotézis a kapcsolat hiányára utal (kapcsolat = 0). A p-érték alapján a nullhipotézis elutasítására vagy megtartására

következtethetünk: ha $p < 0,05$, a két vizsgált csoport szignifikánsan különbözik egymástól, és a nullhipotézist elutasítjuk; ha $p \geq 0,05$, nincs szignifikáns eltérés (BERGMANN et al., 2000).

Az előzőekben bemutattam a kutatásom során elvégzett elemzések alapjául szolgáló adatokat, valamint a kitűzött célok megvalósításához és a felállított hipotézisek igazolásához alkalmazott módszereket. A következő fejezetben a vizsgálati eredményeket ismertetem.

4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

Ebben a fejezetben bemutatom a megfogalmazott hipotézisek igazolása érdekében végzett számítások és elemzések eredményeit.

4.1. A konszolidált adatok leíró statisztikai elemzése és az eltérések vizsgálata

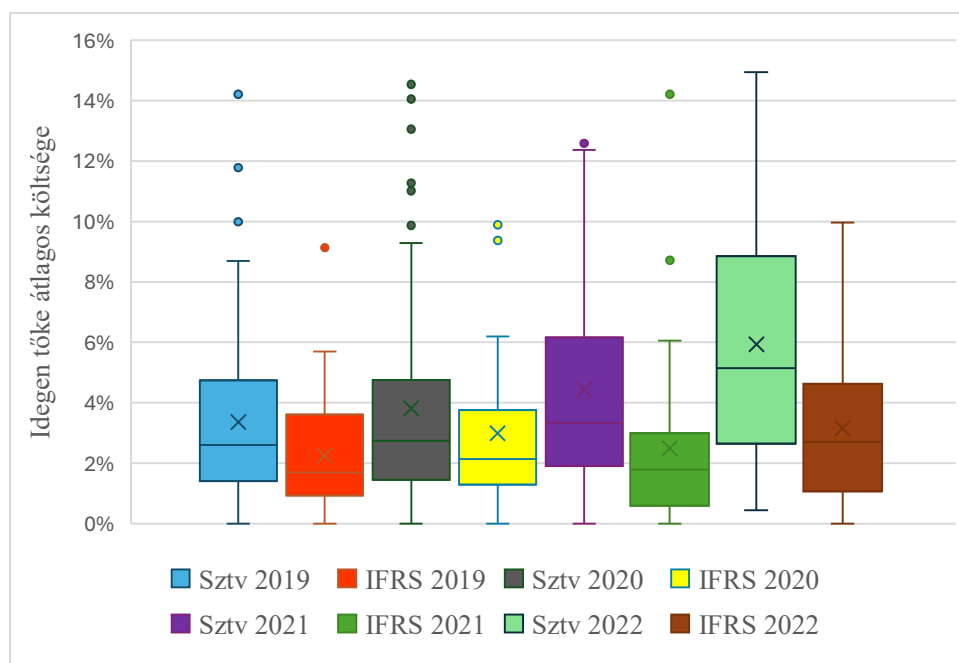
A kutatómunkám célkitűzései között szerepel, hogy a vállalatcsoportok idegen tőke költségeit, kamatfedezettségét és idegen forrás koncentrációját vizsgáljam. A célkitűzések megvalósítása és a hipotézisekre adható válaszok érdekében bemutatom a vállalatcsoportok konszolidált éves beszámolóiból számított átlagos kamatráták, kamatfedezeti mutatók, valamint az idegen forrástípusok és -koncentrációk leíró statisztikai elemzését. Ismertetem a H1, H4 és H5 hipotézisek igazolásához alkalmazott független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbák eredményeit is.

4.1.1. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok idegen tőke költségének leíró statisztikai elemzése és eltéréseinek vizsgálata

A számítások során először azt elemeztem, hogy a vállalatok ténylegesen mennyi kamatot fizetnek átlagosan a felvett hitelekért, kölcsönökért. Az idegen tőke átlagos költségét, azaz az adott évben fizetett kamatok és az év végén fennálló kamatozó források összegének hányadosát százalékos értékben vizsgáltam a 2019-2022 közötti években. Több konszolidált kimutatásban ugyan szerepel valamilyen kamatozó forrás, de az adott évben nem volt kamatfizetés, így a számított hányados nulla értéket vett fel, amelynek okára a konszolidált kiegészítő mellékletekben az anyavállalatok jellemzően már nem tértek ki. A számítások során nem vettem figyelembe az adatbázisom azon sorait, ahol az adott évben a cégcsoport nem rendelkezett idegen tőkével, így az idegen tőke költségének meghatározása esetén a nevezőben zérus lett volna. Ezt az összes cégnél megvizsgáltam minden évben, és volt olyan vállalat, amely csak abban az évben került bele az elemzésbe, amelyikben volt idegen tőkéje. Kiszűrésre kerültek a kiugró adatok, vagyis elhagyásra kerültek az interkvartilis terjedelem háromszorosát meghaladó értékek, mert nagymértékben torzítanák a statisztikai mutatókat. A szélső értékek kiszűrése nélkül, az összes vállalatcsoport adatait tartalmazó átlagos kamatfizetés 2019-ben 200% fölött van, 2022-ben pedig 2000%-nál is magasabb. Ez utóbbi oka, hogy az egyik vállalatcsoport kamatráfordítása az előző évekhez képest nagymértékben megemelkedett,

ugyanakkor szinte minden hitelét visszafizette a mérlegfordulónapra. 2020-ban és 2021-ben 7% és 13%, amely már megközelíti a 3-5%-os kiugró értékek nélküli átlagokat. A kiszűrések után a magyar szabályok alapján konszolidált cégcsoportok száma 2019-ben és 2020-ban 80, 2021-ben 78, míg 2022-ben 66, az IFRS konszolidálást választó vállalatcsoportok száma pedig 2019-ben 39, 2020-ban 41, míg 2021-ben és 2022-ben 42 volt.

Az 5. ábrán található boxplot diagramon az idegen tőke átlagos költségének eloszlása látható a magyar és nemzetközi konszolidált beszámolót készítő vállalatcsoportoknál.

5. ábra: Idegen tőke átlagos költségének eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Az Sztv. szerinti konszolidált éves beszámolót választó vállalatoknál 2019-ben, 2020-ban és 2022-ben a magasabb maximum értékek miatt nagyobb az adatok terjedelme, mint a másik csoportban. Az Sztv. szerint konszolidált, legalacsonyabb kamatokat fizető vállalatok körében a legmagasabb kamat (az első kvartilis értéke) 2019-ben 1,41% volt, a második évben is szinte ugyanennyi. A harmadik vizsgált évben közel 2% lett, majd 2022-ben 1% körüli értéket látunk. Ugyanebben a csoportban a legmagasabb kamatokat fizető vállalatok körében a legkisebb kamat (a harmadik kvartilis értéke) 2019-ben 4,75% volt, a következő évben is szinte ugyanennyi. A harmadik és negyedik évben már emelkedés figyelhető meg: 6,17% és 8,85% volt ez az érték. Az IFRS-ek rendszerét választó, legalacsonyabb kamatot fizető vállalatok körében 2021-ben 0,6%, a többi évben 1% körüli volt a legmagasabb kamat. Hasonlóan, az

IFRS csoportban a legmagasabb kamatot fizető vállalatok körében a minimális kamat az első három évben 3-4% között volt, majd 2022-ben ez az érték megemelkedett 4,63%-ra.

Az Sztv. alapján konszolidált vállalatoknál az utolsó két vizsgált évben a harmadik kvartilis emelkedése azt mutatja, hogy a vállalatok legdrágábban finanszírozott negyedénél jelentősebben nőtt a kamatláb, mint az átlagos cégeknél, tehát a felső szegmens drágulása széles körűvé vált. Ennek oka valószínűleg, hogy a bankok kockázatérzékenyebbek lettek – pl. a gazdasági bizonytalanság miatt –, így a gyengébb minősítésű cégeknek plusz kockázati felárat is fizetniük kellett. Az ábráról leolvasható, hogy mindkét csoportnál az utolsó vizsgált évben a teljes eloszlás felső része feljebb tolódott és a magasabb kamatszintek már a hitelek felső sávjában általánosan is megjelentek.

Az 5. táblázatban láthatóak az idegen tőke átlagos költségének statisztikai mutatószámai a 2019-2022 közötti években.

5. táblázat: Idegen tőke átlagos költségének statisztikai mutatószámai

	Átlag		Medián		Szórás		Minimum		Maximum	
	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS
2019	3,37%	2,25%	2,61%	1,70%	2,71%	1,91%	0,00%	0,00%	14,21%	9,14%
2020	3,82%	2,99%	2,74%	2,14%	3,43%	2,62%	0,00%	0,00%	14,54%	9,97%
2021	4,43%	2,50%	3,33%	1,79%	3,32%	2,78%	0,00%	0,00%	12,79%	14,21%
2022	5,93%	3,16%	5,14%	2,71%	3,91%	2,82%	0,45%	0,00%	14,94%	9,96%

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A két csoport átlagát megfigyelve elmondható, hogy az Sztv. alapján konszolidált cégek kamatfizetése évről évre emelkedik és minden évben magasabb kamatot fizetnek, mint az IFRS konszolidált beszámolót készítő vállalatok. Az IFRS csoport kamatfizetésében is látunk emelkedést az évek során, azonban 2021-ben kismértékű csökkenés figyelhető meg az előző évhez viszonyítva. A 2019-es adatokhoz képest az utolsó vizsgált évben a magyar rendszerben konszolidált cégek kamatfizetése 2,56 százalékponttal, míg az IFRS-t választó vállalatoké 0,91 százalékponttal emelkedett.

Az idegen tőke átlagos költségének mediánja is alacsonyabb az IFRS-ek rendszerében konszolidált vállalatcsoportok esetében. Az Sztv. csoport mediánja évről évre emelkedik, és a negyedik évi medián majdnem kétszerese az első évinek. Az IFRS csoport esetében ingadozás

látható a medián tekintetében. Az átlag és medián közötti eltérés a magyar szabályozást választóknál minden évben nagyobb, mint az IFRS csoportban.

A szórás értéke minden évben nagyobb az Sztv. csoportban az IFRS-t választó cégcsoportokhoz képest. A magyar rendszert választó vállalatcsoportoknál nem folyamatos az emelkedés, de az utolsó vizsgált évben a 2019-es adatokhoz képest 1,2 százalékponttal nagyobb a szórás értéke. Az IFRS csoportnál évről évre egy mérsékeltebb emelkedést figyelhetünk meg, az utolsó évben 0,91 százalékponttal nagyobb a szórás az 2019-es évihez képest.

Az idegen tőke átlagos költségének legkisebb értéke minden évben mindkét csoportban 0%. Ez azért fordulhat elő, mert volt olyan cégcsoport, amelyek az adott évben nem fizettek kamatot. A maximum érték a 2019-ben, 2020-ban és 2022-ben hasonlóan alakul mind a magyar, mind a nemzetközi szabályok alapján konszolidált cégeknél: 14-15%, illetve 9-10 % között mozog. A 2021-es év eltér a többitől, a magyar szabályozást választók esetében a legnagyobb érték 13% alatt, míg az IFRS csoportban 14% fölött van. Ennek oka valószínűleg egy cég megemelkedett kockázati profilja, amely a 2021-es év maximumát jelentősen megemelte az IFRS-eket választóknál. Azaz, a 2021-es év kivételével az idegen tőke átlagos költségének maximum értékei az Sztv-t választó cégcsoportok esetében nagyobbak, mint az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportoknál.

A megfogalmazott H1 hipotézis vizsgálatához a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam, amelynek eredménye a 6. táblázatban látható.

6. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba az idegen tőke átlagos költségeinek összehasonlítására

Év	Csoport	Elemszám	Medián	Z-érték	p-érték
2019	Sztv	80	2,61%	-2,248	0,0246
	IFRS	39	1,70%		
2020	Sztv	80	2,74%	-1,276	0,2020
	IFRS	41	2,14%		
2021	Sztv	78	3,33%	-3,876	0,0001
	IFRS	42	1,79%		
2022	Sztv	66	5,14%	-3,882	0,0001
	IFRS	42	2,71%		

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

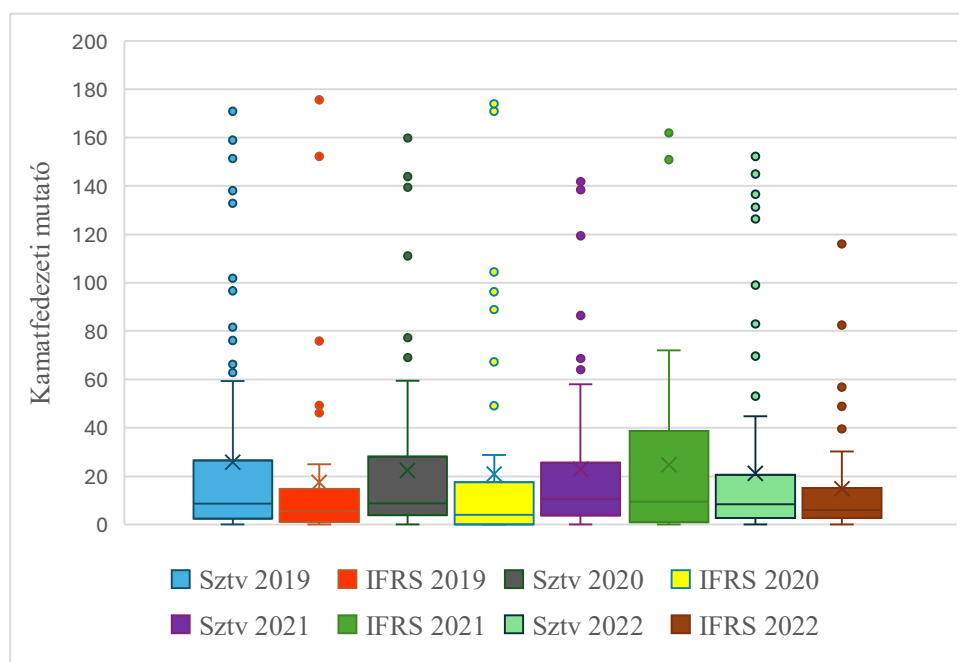
A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei a magyar számviteli törvény szerint és az IFRS-ek alapján konszolidált vállalatcsoportok között több éven keresztül szignifikáns különbségeket tárnak fel az idegen tőke költségében. Konkrétan 2019-ben statisztikailag szignifikáns különbség mutatkozik a két csoport között ($Z = -2,248$, $p = 0,0246$), az Sztv. csoportnál magasabb a hiteltőke medián költsége (2,61%), mint az IFRS csoportnál (1,70%). 2020-ban azonban nem figyelhető meg szignifikáns különbség a két csoport között ($Z = -1,276$, $p = 0,202$), mivel az Sztv. szerint konszolidált cégcsoportoknál az idegen tőke medián költsége 2,74%, míg az IFRS-t választóknál 2,14%. Ezzel szemben a 2021-es és 2022-es eredmények igen jelentős eltéréseket jeleznek. 2021-ben az Sztv. csoport idegen tőke medián költsége lényegesen magasabb (3,33%), mint az IFRS-ek szerint konszolidált cégeké (1,79%), a különbség statisztikailag szignifikáns ($Z = -3,876$, $p = 0,0001$). Hasonlóan, 2022-ben az Sztv. csoport idegen tőke költsége ($Me = 5,14\%$) szignifikánsan magasabb, mint az IFRS csoporté ($Me = 2,71\%$), statisztikailag szignifikáns teszteredménnyel ($Z = -3,882$, $p = 0,0001$).

Ezek a megállapítások nagyrészt alátámasztják azt a hipotézist, hogy az idegen tőke költsége különbözik az eltérő számviteli szabályozás alapján konszolidált cégcsoportok között, és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében alacsonyabb. Míg 2019-ben, 2021-ben és 2022-ben szignifikáns különbségek voltak kimutathatók, 2020-ban ilyen eltérés nem jelentkezett. A vizsgált évek többségében kapott eredmények alapján (figyelembe véve a COVID-19 világjárvány által érintett, rendhagyó 2020-as évet) a H1 hipotézist elfogadom.

4.1.2. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok kamatfedezeti mutatójának leíró statisztikai elemzése és eltéréseinek vizsgálata

A kamatfedezeti mutatót az adott év üzemi (üzleti) eredménye és az év során fizetett kamat hányadosaként határoztam meg. Ahogy már említettem, a csoporttagok egymásnak adott kölcsönei után fizetendő kamatok az egyedi beszámolókból kimutatásra kerülnek, amelyeket eliminálni kell a konszolidáció során. Az adatbázisomban voltak olyan cégcsoportok, amelyek a vizsgált évek valamelyikében konszolidált szinten nem fizettek kamatot. A számításokba ezen évek adatai nem kerültek bele, mert az üzleti eredmény és a fizetett kamat hányadosának nevezőjében nulla lett volna. A negatív üzleti eredmény negatív kamatfedezeti mutatót eredményez, ezért ezekben az esetekben nullának tekintettem a kamatfedezeti mutatót, mivel hitelképesség szempontjából a nulla és a negatív értékek között érdemi különbség nem értelmezhető. Kiszűrésre kerültek továbbá a kiugró adatok, vagyis elhagyásra kerültek az

interkvartilis terjedelem háromszorosát meghaladó értékek. A szélső értékek torzító hatását leginkább a kamatfedezeti mutatóknál tapasztaltam a számításaim során. A szélső értékek kiszűrése nélkül, a magyar és az IFRS szabályozás alapján konszolidált cégeket együttesen tartalmazó mintában az átlagos kamatfedezeti mutató minden évben sokszorosa a szélső értékeket nem tartalmazó, 19-23 közötti átlagnak. A kiszűrések után a magyar szabályok alapján konszolidált cégcsoportok száma 2019-ben 84, 2020-ban 78, 2021-ben 77, 2022-ben 88, míg az IFRS konszolidált beszámolót készítő vállalatcsoportok száma 2019-ben 43, 2020-ban 47, 2021-ben 40, 2022-ben pedig 43 volt. A 6. ábrán található boxplot diagramon a tényleges kamatfedezeti mutatók eloszlása látható az Sztv. és IFRS szabályozás alapján konszolidált vállalatcsoportoknál.

6. ábra: Kamatfedezeti mutatók eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Mindkét csoport vállalatainál minden évben magas az adatok terjedelme, ugyanis a kamatfedezeti mutató minimum értéke mindenhol 0, a maximuma pedig – az IFRS csoport utolsó évének kivételével – 140 fölött volt. Az átlag és medián közötti eltérés minden évben jelentősnek mondható mindkét csoportnál, valamint az adatok szórása is magas. A legalacsonyabb kamatfedezeti mutatókkal rendelkező cégek körében a maximális kamatfedezet (az első kvartilis értéke) az első három évben a magyar szabályozást választóknál nagyobb, míg 2022-ben megegyezik a két csoportban. 2020-ban az IFRS-t választó cégek közül 14-nél nulla

a kamatfedezeti mutató, így ennek az adatsornak az első kvartilis értéke is nulla. A legmagasabb kamatfedezettel rendelkező vállalatok körében a legalacsonyabb mutató (a harmadik kvartilis értéke) minden vizsgált évben jelentősen eltér a két csoportnál, de míg 2019-ben, 2020-ban és 2022-ben az Sztv-t választóknál nagyobb a harmadik kvartilis, 2021-ben épp fordítva, az IFRS-ek szerint konszolidált cégeknél nagyobb ez az érték.

Összességében tehát az IFRS csoport szinte minden évben alacsonyabb alsó és felső kvartilissel rendelkezett, mint az Sztv. szerint konszolidált cégcsoportok, jelezve az általánosan gyengébb fedezettséget és homogénebb eloszlást. A 2021-es évben azonban a harmadik kvartilis megemelkedett az IFRS-ek alapján konszolidáltak körében. Ez arra utal, hogy az IFRS csoport felső negyedében átmenetileg jóval magasabb kamatfedezeti mutatók jelentek meg, ami a doboz szélesedéséhez vezetett.

A 7. táblázatban látható a kamatfedezeti mutatók statisztikai mutatószámai a 2019-2022 közötti években.

7. táblázat: A kamatfedezeti mutatók statisztikai mutatószámai

	Átlag		Medián		Szórás		Minimum		Maximum	
	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS
2019	25,78	17,45	8,68	5,45	40,05	36,05	0,00	0,00	170,87	175,58
2020	22,35	20,98	8,73	3,98	33,23	41,05	0,00	0,00	159,80	174,08
2021	22,83	24,72	10,64	9,49	31,31	37,03	0,00	0,00	141,85	161,91
2022	21,16	14,83	8,33	6,02	34,28	23,26	0,00	0,00	152,23	116,06

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Az átlagokat tekintve ingadozás látszik mind a magyar, mind a nemzetközi szabályozás alapján konszolidált vállalatcsoportok esetében. A 2021-es év kivételével az IFRS-t választó cégcsoportoknál alacsonyabb az átlagos kamatfedezeti mutató. 2020-ban és 2021-ben 20% körüli volt a növekedés, majd az utolsó vizsgált évben nagymértékű csökkenés következett. Az Sztv-t választó vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatójának átlaga az első vizsgált évben volt a legmagasabb, ehhez képest az utolsó évben majdnem 20%-os csökkenés látható. Az IFRS csoport átlaga először folyamatosan növekszik, majd az utolsó évben a 2019-es érték alá esik.

A kamatfedezeti mutató mediánja mindkét csoportban 2021-ben volt a legmagasabb. Az első kettő, valamint a negyedik vizsgált évben a magyar rendszert választóknál hasonlóan

alakult a középső érték, míg a nemzetközi csoportban kissé ingadozott. A táblázatból látható, hogy a magyar rendszert választóknál minden évben nagyobb a kamatfedezeti mutató mediánja a másik csoport mediánjától.

A szórás értékek mindkét csoportnál szinte a vizsgálat minden évében 30-40 körül volt, az IFRS-t választóknál az utolsó évben csökkent 23-ra. Összehasonlítva a magyar és a nemzetközi rendszert választó cégcsoportokat, láthatjuk, hogy 2019-ben és 2022-ben a Sztv-t, 2020-ban és 2021-ben az IFRS-eket választóknál volt magasabb az értékek szórása.

A kamatfedezeti mutató legkisebb értéke minden évben mindkét csoportban nulla. Ez azért fordulhat elő, mert volt olyan cégcsoport, amely az adott évben nem tudott pozitív üzemi eredményt kimutatni, így már a működése is veszteséges volt. Ahogy már említettem, a negatív üzleti eredmény miatti negatív kamatfedezeti mutatót is nullának tekintettem. A maximum érték az első három évben az IFRS-eket választóknál nagyobb volt, mint a magyar csoportban, de az utolsó évben ennek az ellenkezője figyelhető meg. Évről évre csökken mindkét csoportban a kamatfedezeti mutató maximum értéke, kivéve a 2022-es évet, amikor egy kisebb emelkedés történt a magyar rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportoknál. A megfogalmazott H4 hipotézis vizsgálatához a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam, amelynek eredménye a 8. táblázatban található.

8. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba a kamatfedezeti mutatók összehasonlítására

Év	Csoport	Elemzés	Medián	Z-érték	p-érték
2019	Sztv	84	8,68	-1,438	0,1505
	IFRS	43	5,45		
2020	Sztv	78	8,73	-2,066	0,0389
	IFRS	47	3,98		
2021	Sztv	77	10,64	-0,463	0,6433
	IFRS	40	9,49		
2022	Sztv	88	8,33	-0,968	0,3328
	IFRS	43	6,02		

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei részben alátámasztják azt a hipotézist, hogy a magyar számviteli törvény és a IFRS-ek szerint konszolidált

cégcsoportok kamatfedezeti mutatója eltérő, viszont a feltételezésemnek az ellenkezőjét látjuk, miszerint az IFRS csoport vállalatai alacsonyabb kamatfedezetet mutatnak. Az eredmények azonban nem minden évben következetesek. 2019-ben nem figyelhető meg szignifikáns különbség a két csoport között ($Z = -1,438$, $p = 0,1505$), bár az Sztv-t választó cégcsoportok magasabb kamatfedezetűek ($Me = 8,68$), mint az IFRS-ek szerint konszolidáltak ($Me = 5,45$). Hasonlóan, 2021-ben ($Z = -0,463$, $p = 0,6433$) és 2022-ben ($Z = -0,968$, $p = 0,3328$) nem tapasztalható szignifikáns különbség, annak ellenére, hogy az Sztv-t választó cégcsoportoknak folyamatosan magasabb a kamatfedezeti mutató mediánja. Ezzel szemben 2020-ban statisztikailag szignifikáns eltérést látunk a két számviteli rendszer között ($Z = -2,066$, $p = 0,0389$), az Sztv. csoport 8,73, míg az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportok lényegesen alacsonyabb, 3,98-as mediánértékkel rendelkeznek. Ez arra utal, hogy ebben az évben az IFRS-eket alkalmazó vállalatcsoportok lényegesen alacsonyabb kamatfedezeti képességet tapasztaltak, mint az Sztv. csoport tagjai.

Összességében ezek az eredmények azt mutatják, hogy míg az IFRS csoportban általában alacsonyabb kamatfedezeti mutatóról számolnak be, a különbség statisztikailag csak egyetlen évben következetesen szignifikáns. Az eredmények alapján a H4 hipotézis nem nyert megerősítést.

4.1.3. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok idegen tőke – saját tőke arányának vizsgálata

Az előzőekben bemutatott vizsgálatok nem támasztják alá azokat a feltételezéseket, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok magasabb kamatfedezeti mutatóval rendelkeznének, mint a magyar számviteli törvény alapján konszolidált cégcsoportok. A kamatfedezeti mutató alakulása nemcsak az átlagos kamatlábtól függ, hanem az üzemi (üzleti) tevékenység eredménye, valamint a kamatozó források nagysága is befolyásolja. A H1 és H4 hipotézisek vizsgálata során láthatóvá vált, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportok ugyan többnyire alacsonyabb kamatrátával jutnak hitelhez, azonban ez nem jelent magasabb kamatfedezettséget. Mivel egy vállalat tőkestruktúrája hatással lehet a kamatráfordításra, ezért a pontosabb következtetések levonása érdekében megvizsgáltam a vállalatcsoportok csoportszintű idegen tőke – saját tőke arányát a 2019-2022 közötti években. Leíró statisztikai elemzést végeztem, valamint független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam a két csoport közötti esetleges szignifikáns eltérések feltárása érdekében. Az idegen tőke – saját

tőke arány ugyanazon vállalatcsoportoknál került meghatározásra, amelyeknek a kamatfedezeti mutatóit vizsgáltam a H4 hipotézis igazolása érdekében. A 9. táblázatban látható az idegen tőke – saját tőke arányának statisztikai mutatószámai a 2019-2022 közötti években.

9. táblázat: Az idegen tőke – saját tőke arányának statisztikai mutatószámai

	Átlag		Medián		Szórás		Minimum		Maximum	
	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS
2019	0,44	1,13	0,26	0,37	0,60	2,41	0,00	0,00	4,12	13,02
2020	0,46	1,06	0,28	0,31	0,61	2,98	0,00	0,00	4,17	19,84
2021	0,41	1,27	0,21	0,38	0,58	4,44	0,00	0,00	3,76	28,31
2022	0,36	0,95	0,21	0,44	0,47	2,28	0,00	0,00	2,75	14,78

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

Egyik csoportban sincs jelentős ingadozás az átlagok tekintetében. Az IFRS-t választó cégcsoportoknál magasabb az arányszám átlagos értéke minden évben, mint az Szvtv. csoportban. A magyar számviteli rendszert választó cégcsoportok átlaga 0,5 alatt marad, míg az IFRS csoportnál többnyire 1 fölötti. A mutató mediánja a két csoportnál nem tér el jelentősen egyik évben sem. A magyar rendszert választóknál 0,2-0,3 körül van a középső érték, míg a nemzetközi csoportban 0,3-0,4. Az átlag és medián közötti eltérés az IFRS csoportnál minden évben jelentősnek mondható. A szórás értékek között jelentős eltérés van a csoportok között minden évben, különösen 2021-ben. Az IFRS-t választóknál 2 és 3 közötti, 2021-ben 4 fölötti a szórás értéke, míg az Szvtv-t választóknál minden évben 1 alatt marad.

A minimum érték minden évben mindkét csoportban 0, amely azért fordulhat elő, mert volt olyan cégcsoport, amely az adott évben nem rendelkezett kamatozó forrással. Az Szvtv. csoportban jóval kisebb az adatok terjedelme, ugyanis a maximum 2,75 és 4,17 között mozog. Az IFRS csoport vállalatainál minden évben magas az adatok terjedelme, mivel a maximum érték 13,02 és 28,31 közötti. Ezek a maximum értékek ugyanazon vállalatcsoporthoz tartoznak minden évben, azonban megállapítottam, hogy ezen cégcsoportot figyelmen kívül hagyva is mindig elmarad az Szvtv. csoport legnagyobb értéke az IFRS csoportban előforduló legnagyobb értéktől. A 10. táblázatban foglalom össze a két különböző számviteli rendszer alapján

konszolidált vállalatcsoportok idegen tőke – saját tőke arányainak összehasonlítására alkalmazott független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményét.

10. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba az idegen tőke – saját tőke arányának összehasonlítására

Év	Csoport	Elemszám	Medián	Z-érték	p-érték
2019	Sztv	84	0,26	-0,939	0,348
	IFRS	43	0,37		
2020	Sztv	78	0,28	-0,319	0,750
	IFRS	47	0,31		
2021	Sztv	77	0,21	-1,680	0,093
	IFRS	40	0,38		
2022	Sztv	88	0,21	-2,567	0,010
	IFRS	43	0,44		

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

2019-ben nem figyelhető meg szignifikáns különbség a két csoport idegen tőke – saját tőke arányai között ($Z = -0,939$, $p = 0,348$), bár az Sztv. csoport cégei kevésbé eladósodottak ($Me = 0,26$), mint az IFRS cégek ($Me = 0,37$). Hasonlóan, 2020-ban ($Z = -0,319$, $p = 0,750$) és 2021-ben ($Z = -1,680$, $p = 0,093$) nem tapasztalható szignifikáns különbség, annak ellenére, hogy az Sztv-t választó cégcsoportoknak folyamatosan alacsonyabb az arányszám mediánja (2020-ban 0,28, 2021-ben 0,21), mint az IFRS csoportban (2020-ban 0,31, 2021-ben 0,38). Ezzel szemben 2022-ben statisztikailag szignifikáns eltérést látunk a két számviteli rendszer között ($Z = -2,567$, $p = 0,010$), az Sztv. csoportnál 0,21, míg az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportok magasabb, 0,44-es mediánértékkel rendelkeznek. Ez arra utal, hogy ebben az évben az IFRS-eket alkalmazó vállalatcsoportok lényegesen nagyobb összegű kamatozó forrással rendelkeztek a saját tőkéhez viszonyítva.

Összességében ezek az eredmények azt mutatják, hogy míg az IFRS csoportban általában magasabb az idegen tőke aránya a saját tőkéhez képest, a különbség statisztikailag csak egyetlen évben következetesen szignifikáns.

A kamatfedezeti mutató értéke tehát nemcsak a kamatlábtól és a kamatozó források összegétől függ, hanem az adott évre vonatkozó üzemi (üzleti) tevékenység eredményétől is. Az alábbiakban bemutatom a két számviteli rendszer azon eltérő előírásait, amelyek hatással

lehetnek az üzemi (üzleti) tevékenység eredményére. Amennyiben az anyavállalat IFRS-ek szerint konszolidál, de a csoporttagok más, például magyar számviteli rendszer szerint készítik az egyedi beszámolóikat, a konszolidációs korrekciók végrehajtása miatt az IFRS konszolidált beszámolóban – így a konszolidált üzemi (üzleti) eredményben is – mindenképpen megjelennek a standardok előírásai.

A két számviteli rendszer eredménykimutatásra vonatkozó szabályozásával kapcsolatban kijelenthető, hogy az IAS 1 (Pénzügyi kimutatások prezentálása) standard nem határoz meg konkrét előírást az átfogó eredménykimutatás formájára vonatkozóan és az egyes eredménycsoportok tartalma sincs konkrétan meghatározva – ellentétben a magyar számviteli törvénnyel –, azonban az adott évi eredményt levezető rész tulajdonképpen megegyezik az Sztv. által előírt tartalommal.

2020 előtt a két számviteli rendszerben jelentős eltérések voltak az árbevétel elszámolása tekintetében. 2020. január 1-től azonban módosult a magyar számviteli törvény az árbevétel számviteli elszámolása kapcsán, a jogalkotók ugyanis az IFRS 15 (Vevői szerződésekből származó bevétel) standard projektszámvitelre vonatkozó előírásait emelték át a törvénybe az összemérés elvének biztosítása érdekében. A 2020. január 1. után kötött szerződések tekintetében az Sztv. szerint a standardhoz hasonlóan árbevétel elszámolására a teljesítési fok alapján, a felmerült költségekkel arányosan van lehetőség, a kiszámlázott összegtől függetlenül. 2019-ben még a régi szabályozás miatt a két számviteli rendszerben konszolidált vállalatcsoportok a többéves projektekből származó árbevételeket eltérő módon mutatták ki. A különbségek azonban a következő években is fennállhatnak, mivel a 2020. január 1. előtt kötött szerződésekre nem kell alkalmazni az Sztv. ezen előírását. Az Sztv. csoport 2020. évi magasabb kamatfedezeti mutatóját az árbevétel elszámolásával kapcsolatos jogszabályváltozás vélhetően nem okozhatta, ugyanis ha a vállalkozások szerződéseire vonatkozik is az új előírás már ebben az évben, a 2020. évi üzemi (üzleti) eredményre csökkentően hat az árbevétel teljesítés arányában történő elszámolása. Úgy gondolom, hogy a későbbiekben több évre is el kellene végezni a vizsgálatot, amikor az Sztv. – az IFRS-ektől jelentősen eltérő – régebbi előírásai már nem lesznek hatással az árbevétel elszámolására.

A két különböző számviteli rendszerben az üzemi (üzleti) eredményre ható értékcsökkenési leírás elszámolásában is vannak eltérések. Az IAS 16 (Ingatlanok, gépek, berendezések) standard rendelkezése alapján a vállalkozások választhatnak, hogy a magyar szabályozáshoz hasonló bekerülési érték modellt vagy az átértékelési modellt választják az

értékelés során. Az átértékelési modell alkalmazása esetén az eszköz könyv szerinti értéke és az értékcsökkenési leírás összege is változhat, amely hatással van az eredményre, mert az átértékelt eszközérték az alapja az értékcsökkenés elszámolásának. Az IFRS-ek rendszerében amennyiben a befektetési célú ingatlanokra az IAS 40 (Befektetési célú ingatlanok) standard alapján a valós érték modellt alkalmazza a vállalat, akkor értékcsökkenési leírás nem számolható el ezen ingatlanokra. Az IFRS 5 (Értékesítésre tartottnak minősített befektetett eszközök) standard szerint terv szerinti értékcsökkenés nem számolható el az eszközre, ha azt értékesítésre tartottnak minősítik. Az Sztv. nem rendelkezik ezen eszközökről, tehát a két számviteli rendszer szerint kimutatott üzemi (üzleti) eredményt az IFRS 5 standard előírásai is befolyásolhatják.

Az IAS 36 (Értékvesztés) standard rendelkezik az értékvesztés elszámolásáról, amely lényegét tekintve az Sztv. szerint a terven felüli értékcsökkenésnek feleltethető meg. Az Sztv. szerint az immateriális javak és a tárgyi eszközök terven felüli értékcsökkenése az egyéb ráfordítást, míg a visszaírás az egyéb bevételt érinti. Az IAS 36 standard nem rendelkezik arról, hogy az értékvesztés miatti ráfordítást melyik eredménykategóriában kell megjeleníteni, sokszor külön, önálló soron szerepeltetik. A standard számos lehetőséget biztosít a vállalatoknak külső és belső jelzések észlelése esetén a megtérülő érték kalkulációjára, az értékvesztés megállapítására és a könyv szerinti érték csökkentésére.

Az IAS 38 (Immateriális javak) standard alapján az alapítás-átszervezés költségeit nem lehet aktiválni, szemben az Sztv. előírásaival. A saját előállítású immateriális javakkal kapcsolatban a standard úgy rendelkezik, hogy a fejlesztési szakaszban felmerült költségeket bizonyos feltételek esetén aktiválni kell, a magyar szabályozás szerint azonban nem kötelező. A standard szerint csak hasznos élettartam meghatározása esetén lehet értékcsökkenést elszámolni. Amennyiben a hasznos élettartam nem határozható meg (pl. goodwill), értékcsökkenés nem számolható el, de értékvesztés tesztet az IAS 36 alapján minden fordulónapon végezni kell. A magyar szabályok szerint az alapítás-átszervezés aktivált értékét és a kísérleti fejlesztés aktivált értékét maximum öt év alatt, az üzleti vagy cégértéket pedig öt-tíz év alatt lehet leírni, a standard viszont nem ír elő konkrét időtartamot az IFRS-ek szerint kimutatható tételek esetében sem. Látható tehát, hogy ezen előírások is hatással vannak a magyar és a nemzetközi szabályozás szerint meghatározott üzemi (üzleti) eredmények közötti eltérésre.

Az adósság-, bevétel-ráfordítás konszolidáció és a közbenső eredmény kiszűrése az Sztv. rendelkezése szerint a lényegesség elve alapján elhagyhatóak. A nemzetközi szabályozás nem ad felmentést ezen lépések végrehajtása alól. Ez a különbség a magyar és IFRS-ek szerinti konszolidált beszámoló üzemi (üzleti) eredményében eltérést okozhat.

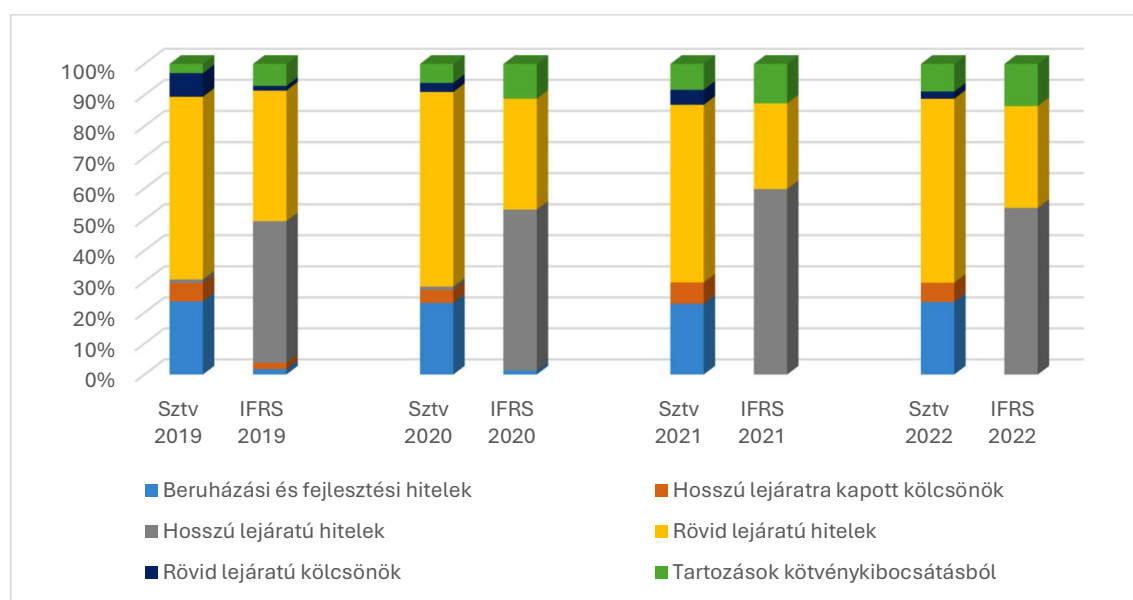
A közös vezetésű vállalkozások konszolidációba való bevonása az Sztv. szerint kvóta szerinti teljes körű konszolidációval vagy – ha e módszer alól mentesítve van – tőkemódszer szerint történhet, míg a nemzetközi szabályozás csak a tőkemódszert engedi. A kvóta szerinti konszolidáció során az üzemi (üzleti) eredménybe bekerül a bevételek és költségek arányos része, míg a tőkemódszer esetében nem kerül be az árbevétel vagy üzemi eredmény szintjére semmi.

A fentiekben azon üzemi (üzleti) eredményre ható tételeket vettem számba, amelyek a két különböző számviteli rendszerben eltérően vannak szabályozva, így a két vizsgált csoport kamatfedezeti mutatóinak alakulására is magyarázatot adhatnak. Az általam számított kamatfedezeti mutató nagysága tehát az üzemi (üzleti) tevékenység eredményétől és a kamatráfordítástól függ, így alacsonyabb idegen tőke költség mellett magasabb kamatfedezeti mutatóra számítunk. A H1 hipotézis vizsgálatának eredménye szerint az IFRS-ek alapján konszolidált vállalatok általában alacsonyabb kamatláb mellett jutnak hitelhez, mint az Sztv. szerint konszolidált cégek, viszont a kamatfedezeti mutatók nem a várakozásnak megfelelően alakultak, azaz az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok kamatfizetési kötelezettségét nem fedezi nagyobb mértékben az eredmény, mint az Sztv-t választó cégcsoportok esetében. Ennek oka egyrészt az üzemi (üzleti) eredmény eltérő szintje lehet, ugyanis az arra ható gazdasági események elszámolása tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak a két számviteli rendszerben. Elképzelhetőnek tartom tehát, hogy a mutató számítása során a mutatóban megjelenő üzemi (üzleti) eredmény pusztán az IFRS standardok alkalmazása miatt mutat alacsonyabb szintet.

4.1.4. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok által felhasznált idegen források típusai és koncentrációjának vizsgálata

Az anyavállalatok a cégcsoportjaikhoz tartozó vállalkozások által felhasznált idegen forrásokat is úgy jelenítik meg a konszolidált beszámolóban, mintha azok egyetlen vállalat idegen forrásai lennének. A konszolidálási szabályok szerint a saját vállalatcsoporton belül adott vagy kapott hiteleket, kölcsönöket nem tartalmazza a konszolidált beszámoló. A

számításaim során meghatároztam, hogy a kamatvonzattal járó kötelezettségek, azaz a beruházási és fejlesztési hitelek, a hosszú és rövid lejáratú hitelek, kölcsönök, valamint a kötvénytartozások külön-külön hány százalékát teszik ki a konszolidált beszámolóban kimutatott összes idegen forrásnak. Az összes cégcsoport adatait megvizsgáltam a 2019-2022 közötti években. Minden évben voltak olyan vállalatcsoportok, amelyek konszolidációs szinten nem rendelkeztek idegen forrással. Ezek kiszűrése után a magyar konszolidálást választóknál 2019-ben és 2020-ban 85, 2021-ben 83, míg 2022-ben 81 cégcsoport adatait tudtam vizsgálni. Miután a nemzetközi csoportból is minden évben kiszűrtem az idegen forrással nem rendelkező cégcsoportokat, 2019-ben 43, 2020-ban 47, 2021-ben 46, 2022-ben 49 konszolidált beszámoló adatait sikerült elemezni. A 7. ábrán látható a cégcsoportok által felhasznált kamatozó idegen források típusai és azok megoszlása.

7. ábra: Kamatozó idegen források típusai

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A diagramon évenkénti bontásban, külön oszlopban láthatók a kétféle konszolidált beszámolóból nyert átlagos értékek. A számításokat úgy végeztem, hogy minden cégcsoportnál kiszámoltam az adott év mérlegfordulónapján fennálló különböző idegen források arányát. Az így kapott értékeket minden forrástípusnál átlagoltam, külön a magyar és külön az IFRS szabályozás alapján konszolidáltak csoportjában.

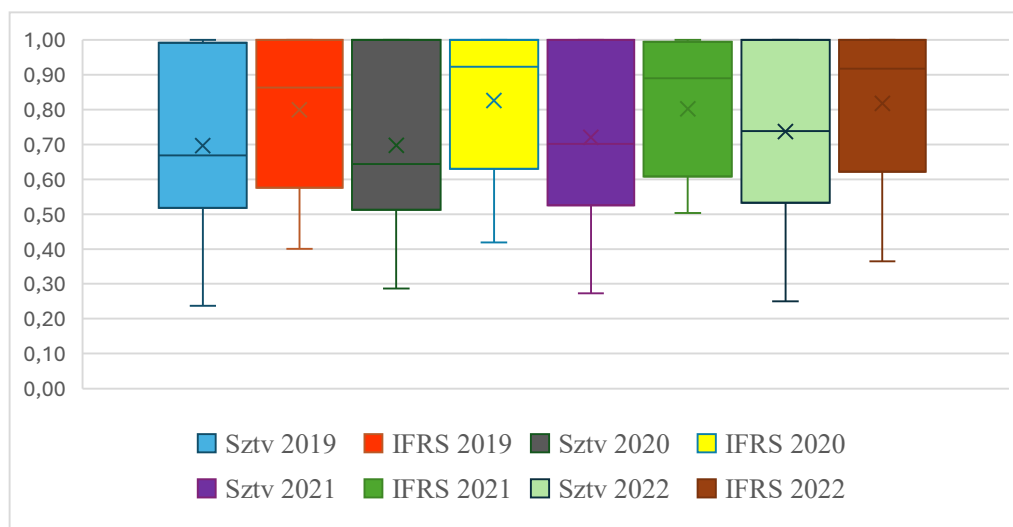
A magyar konszolidált beszámolót benyújtó vállalatcsoportoknál hasonlóan alakulnak az átlagok minden évben. 50% fölött (57-63%) van a rövid lejáratú hitelek aránya, míg a

beruházási és fejlesztési hitelek 23-24%-át teszik ki az összes kamatozó idegen forrásnak. Ezen két finanszírozási forma összesen tehát 80-86%-ot jelent a kamatozó források között. A hosszú és rövid lejáratra kapott kölcsönök, illetve a kötvénykibocsátásból származó tartozások 10% alatt maradnak. A hosszú lejáratú hitelek az első két évben is csak nagyon alacsony arányt, 1%-ot tesznek ki, az utolsó két évben viszont egyáltalán nem szerepelnek a finanszírozási típusok között.

Az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportoknál a hosszú lejáratú hitelek 2019-ben még 50% alatt van, de a következő években 52-60%-ra emelkedik. A rövid lejáratú hitelek 28-42% közötti aránya látható, tehát 86-88%-ban ezen két típusú forrásból finanszírozzák a működésüket a vállalatok. A kötvénykibocsátásból származó tartozások ebben a csoportban 2019-ben csak 7%, a további években ugyan kissé emelkedik, de így is 15% alatt marad. A beruházási és fejlesztési hitelek, valamint a hosszú és rövid lejáratra kapott kölcsönök az első évben is csak 1-2%-ot tesznek ki, a későbbiekben pedig teljes mértékben ezen források nélkül működnek a vállalatok. Feltételezhető, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatoknál belső, vállalatcsoporton belüli finanszírozás keretében valósulnak meg a fejlesztések, amely a konszolidáció során kiszűrésre kerül.

A H5 hipotézisem igazolásához, azaz, hogy ki tudjam mutatni a két különböző szabályozás alapján konszolidált vállalatcsoportok külső forrásainak koncentrációja közötti eltérést, kiszámoltam minden cégcsoport Herfindahl-Hirschman indexét. A 8. ábrán található

boxplot diagramon a Herfindahl-Hirschman index eloszlása látható az Sztv. és IFRS szabályozás alapján konszolidált vállalatoknál.

8. ábra: A Herfindahl-Hirschman index eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A két különböző szabályozás szerint konszolidált vállalatcsoportok HHI értékei között eltérést látunk a terjedelem tekintetében, amely az Sztv. csoportnál mindig nagyobb.

A legalacsonyabb negyedbe tartozó idegen forrás koncentrációval rendelkező cégek körében a maximális HHI (az első kvartilis értéke) minden évben a magyar szabályozást választóknál kisebb: 0,5 körül mozog, szemben az IFRS csoport 0,6 körüli értékével. A legmagasabb negyedbe tartozó HHI-vel rendelkező vállalatok körében a legalacsonyabb mutató (a harmadik kvartilis értéke) egyik vizsgált évben sem tér el jelentősen a két csoportnál. 2019-ben és 2020-ban az IFRS-eket választóknál jelentős számú vállalatcsoportra jellemző a teljes koncentráció, így a harmadik kvartilis értéke is 1 ezekben az években. 2021-ben és 2022-ben pedig ugyanez elmondható az Sztv. csoportról, ugyanis számos vállalatcsoport csupán egyféle

idegen forrással rendelkezett, így a felső kvartilis értéke szintén 1 ebben a két évben. A 11. táblázatban láthatjuk a HHI statisztikai mutatószámait a 2019-2022 közötti években.

11. táblázat: A Herfindahl-Hirschman index statisztikai mutatószámai

	Átlag		Medián		Szórás		Minimum		Maximum	
	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS	Szvtv	IFRS
2019	0,6964	0,7996	0,6686	0,8636	0,2239	0,2021	0,2371	0,4001	1	1
2020	0,6976	0,8252	0,6436	0,9229	0,2237	0,2007	0,2867	0,4195	1	1
2021	0,7200	0,8019	0,7012	0,8896	0,2221	0,1939	0,2738	0,5039	1	1
2022	0,7369	0,8175	0,7383	0,9174	0,2209	0,2008	0,2508	0,3647	1	1

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A HHI értékek átlaga minden évben nagyobb az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportoknál, mint a magyar szabályozás alapján konszolidáltaknál. Az IFRS csoportnál a második évben a legmagasabb, de túl nagy ingadozást nem látunk. Az Szvtv. csoport HHI átlaga az első két vizsgált évben hasonló, majd minden évben emelkedik.

A mediánra is elmondható, hogy az IFRS csoportnál – ahol maximum közeli értékeket látunk – minden évben magasabb, mint az Szvtv. szerint konszolidált cégcsoportoknál. Az eltérés 2020-ban kimondottan jelentősnek mondható. Az átlag és medián közötti különbség egyik évben sem jelentős egyik csoportnál sem.

A szórás kis mértékben nagyobb az Szvtv. szerint konszolidált vállalatcsoportoknál minden vizsgált évben, azonban az évenkénti változása egyik csoportban sem jelentős.

A HHI lehetséges legkisebb értéke az idegen forrásfajták számától függ – jelen esetben 0,1667, de egyik csoportnál sem találjuk meg ezt a minimum értéket. Az Szvtv. csoportnál 0,2371 és 0,2867 között mozog a minimum érték, az IFRS csoportnál pedig 0,3647 és 0,5039 között, tehát nincs olyan vállalatcsoport, amelyre a koncentráció teljes hiánya, azaz a teljes koncentrálatlanság lenne jellemző az igénybe vett idegen források tekintetében. Az idegen forrás koncentrációjának maximum értéke mindkét csoportnál minden évben 1, tehát van olyan vállalatcsoport, amely kizárólag egyféle idegen forrással rendelkezik. Ez a magas koncentráció nem csupán elszórt szélsőérték, hanem a vállalatok felső 25%-ában is jellemző. A

megfogalmazott H5 hipotézis vizsgálatához a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam, amelynek eredménye a 12. táblázatban található.

12. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba a Herfindahl-Hirschman index összehasonlítására

Év	Csoport	Elemszám	Medián	Z-érték	p-érték
2019	Sztv	85	0,6686	-2,164	0,0304
	IFRS	43	0,8636		
2020	Sztv	85	0,6436	2,879	0,0040
	IFRS	47	0,9229		
2021	Sztv	83	0,7012	1,501	0,1333
	IFRS	46	0,8896		
2022	Sztv	81	0,7383	1,897	0,0578
	IFRS	49	0,9174		

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei nem igazolják azt a hipotézist, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportok idegen forrásainak koncentrációja alacsonyabb, mint a magyar számviteli törvény szerint konszolidáltak esetében. 2019-ben szignifikáns különbség figyelhető meg a két csoport között ($Z = -2,164$, $p = 0,0304$), azonban a feltételezésem ellenére az Sztv. csoport alacsonyabb koncentrációját mutatja ($Me = 0,6686$) az IFRS csoporttal szemben ($Me = 0,8636$). Hasonlóan, 2020-ban ($Z = 2,879$, $p = 0,0040$) szintén tapasztalható szignifikáns különbség, az Sztv-t választó cégcsoportoknak ebben az évben is alacsonyabb a HHI mediánja (0,6436), mint az IFRS-ek szerint konszolidáltaké (0,9229). Ezzel szemben 2021-ben ($Z = 1,501$, $p = 0,1333$) és 2022-ben ($Z = 1,897$, $p = 0,0578$), nem látunk statisztikailag szignifikáns eltérést a két számviteli rendszer között, pedig az Sztv. csoport mediánértéke folyamatosan alacsonyabb, mint az IFRS csoporté.

Míg 2019-ben és 2020-ban jelentős különbségek voltak megfigyelhetők a két csoport idegen forrás koncentrációja között, 2021-ben és 2022-ben nem mutatkozott statisztikailag szignifikáns eltérés. A szignifikáns különbséget mutató években az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen forrás koncentrációja magasabb volt, mint a magyar szabályozás szerint konszolidált cégcsoportoké. A különbség azonban nem jelent meg következetesen a teljes vizsgált időszakban. Ez arra utalhat, hogy az idegen források koncentrációjának

alakulását a konszolidáció során alkalmazott számviteli szabályrendszeren kívül egyéb tényezők is befolyásolhatják. Ennek alapján a H5 hipotézis nem nyert megerősítést.

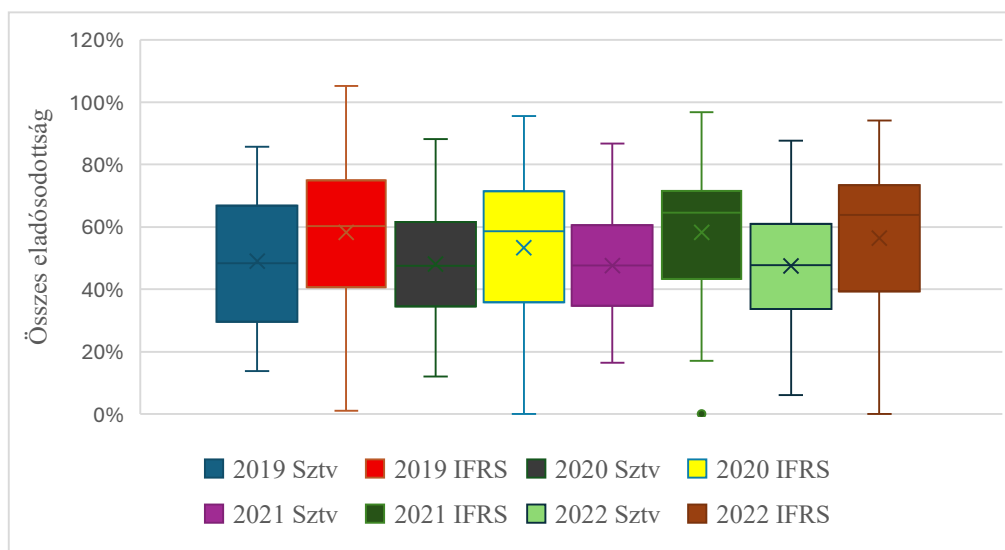
Az előzőekben a H1, H4 és H5 hipotézisekkel kapcsolatos vizsgálatok eredményét mutattam be. A 4.1.5., 4.2. (azon belül a 4.2.1., 4.2.2.) fejezetekben ismertetem a H2 és H3 hipotézisekhez kapcsolódó elemzéseket.

4.1.5. A két különböző számviteli rendszerben konszolidált vállalatokcsoportok összes eladósodottságának leíró statisztikai elemzése

A dolgozatom korábbi fejezeteiben (4.1.1., 4.1.2.) bemutattam a konszolidált vállalatcsoportok átlagos kamatlábát és kamatfedezeti mutatóját. A megfogalmazott H2 és H3 hipotézisek igazolásához szükség van a 2019-2022 közötti időszakra vonatkozóan az összes eladósodottság meghatározására is, amelyet az összes kötelezettség és összes eszköz hányadosaként határoztam meg.

Az összes eladósodottság leíró statisztikai elemzéséhez a szélső értékek kiszűrését nem tartottam szükségesnek, ugyanis az interkvartilis terjedelem háromszorosát meghaladó értékek nem torzítják nagy mértékben a statisztikai mutatókat. 2020-ban nincs kiugró érték, de a többi évben is 1% körüli a különbség a kiszűrés előtti és utáni átlag között. A kiugró értékek kiszűrése nélkül a magyar szabályok alapján konszolidált cégcsoportok száma 2019-ben és 2020-ban 83, 2021-ben 82, 2022-ben pedig 81, míg az IFRS konszolidálást választó vállalatcsoportok száma 2019-ben 40, 2020-ban 44, 2021-ben 41, 2022-ben pedig 44 volt.

A 9. ábrán található boxplot diagramon az összes eladósodottság eloszlása látható az Sztv. és IFRS szabályozás alapján konszolidált vállalatcsoportoknál.

9. ábra: Összes eladósodottság eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A boxplotok alapján minden vizsgált évben megfigyelhető, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok eladósodottsága magasabb szinten helyezkedik el, mint az Sztv. alapján konszolidált cégcsoportoké, vagyis az IFRS csoport jellemzően nagyobb arányban támaszkodik idegen forrásokra. Az Sztv. csoportban a legalacsonyabb eladósodottságú vállalatok körében a legmagasabb eladósodottságot jelző érték (az első kvartilis) 2019-ben 31,75%, 2020-ban 34,84%, 2021-ben 35,62%, míg 2022-ben 35,07% volt. Ez azt mutatja, hogy az alsó negyedbe tartozó vállalatcsoportok eladósodottsága az időszak során nem tolódott el jelentősen, összességében stabil maradt. Ugyanebben a csoportban a legmagasabb eladósodottságú vállalatok körében a legalacsonyabb eladósodottságot jelző érték (a harmadik kvartilis) 2019-ben 66,41%, 2020-ban 61,47%, 2021-ben 60,07%, 2022-ben pedig 60,42% volt. Ez alapján a felső negyedben elhelyezkedő vállalatcsoportok eladósodottsága kissé mérséklődött, vagyis az Sztv. szerinti konszolidált beszámolót készítők között a magasabban eladósodott vállalatok súlya kevésbé nőtt, inkább enyhe csökkenés látszik.

Az IFRS csoportban az első kvartilis (Q1) 2019-ben 41,62%, 2020-ban 36,29%, 2021-ben 43,39%, 2022-ben pedig 39,74% volt. Ez azt jelzi, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok alsó negyede is magasabb eladósodottság mellett működik, ugyanakkor az alsó szegmensben évről évre ingadozás figyelhető meg. A harmadik kvartilis (Q3) 2019-ben

74,49%, 2020-ban 71,41%, 2021-ben 70,54%, 2022-ben pedig 73,36%. Ez azt mutatja, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok legmagasabban eladósodott negyedében az eladósodottság tartósan magas szinten marad, és 2022-ben a felső sáv ismét kissé feljebb tolódott, vagyis a leginkább eladósodott vállalatok körében az IFRS csoportnál továbbra is jellemzően magas kötelezettségarány figyelhető meg.

A minimum–maximum értékek alapján a teljes terjedelem mindkét csoportban nagy, ugyanakkor az IFRS-ek szerint konszolidálók esetében több évben is előfordul 0%-os minimum, ami arra utal, hogy néhány vállalatcsoportnál az adott évben nem jelentkezett kötelezettség. Emellett az IFRS csoportban 2019-ben megjelenik egy 100% feletti maximum érték, ami extrém eladósodottságot jelez.

Összességében a boxplotok alapján megállapítható, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok eladósodottsága jellemzően magasabb, a felső kvartilisek pedig több évben is azt jelzik, hogy a leginkább eladósodott vállalatok köre ebben a csoportban tartósan magas kötelezettségarányt mutat, amely magasabb pénzügyi kockázatvállalásra utalhat. Ezzel szemben az Sztv. csoportban az eladósodottság eloszlása kiegyensúlyozottabb, a magas eladósodottságú vállalatok felső negyedének értékei pedig az időszak második felében inkább mérséklődést jeleznek. A 13. táblázatban látható az összes eladósodottság statisztikai mutatószámai a 2019-2022 közötti években.

13. táblázat: Az összes eladósodottság statisztikai mutatószámai

	Átlag		Medián		Szórás		Minimum		Maximum	
	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS	Sztv	IFRS
2019	48,95%	58,23%	48,43%	60,28%	19,49%	24,33%	13,78%	1,07%	85,70%	105,24%
2020	48,13%	53,34%	47,57%	58,67%	18,80%	24,49%	12,06%	0,00%	88,12%	95,58%
2021	47,59%	58,25%	47,64%	64,65%	18,05%	21,45%	16,52%	0,00%	86,68%	96,83%
2022	47,41%	56,46%	47,70%	63,82%	18,59%	22,78%	6,08%	0,00%	87,69%	94,14%

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A két csoport átlagát megfigyelve elmondható, hogy az IFRS-ek alapján konszolidált cégek eladósodottsága minden vizsgált évben magasabb, mint az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportoké. Az Sztv. csoport átlaga 2019 és 2022 között kismértékben csökken (48,95%-ról 47,41%-ra), míg az IFRS csoportban 2019 és 2022 között szintén csökkenés figyelhető meg (58,23%-ról 56,46%-ra). Az IFRS csoport átlaga a vizsgált időszak során 2020-

ban visszaesik (53,34%), majd 2021-ben újra emelkedik (58,25%), végül 2022-ben ismét csökken (56,46%). Összességében tehát a vizsgált időszak végére az Sztv. csoport 1,54 százalékponttal alacsonyabb, míg az IFRS csoport 1,77 százalékponttal alacsonyabb átlagos eladósodottságot mutat 2019-hez képest.

Az összes eladósodottság mediánja szintén azt mutatja, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében a középérték minden évben magasabb, mint az Sztv. szerint konszolidált csoportoknál. Az Sztv. csoport mediánja a teljes időszakban nagyon stabil, enyhe ingadozások mellett. Ezzel szemben az IFRS csoport mediánja összességében emelkedő tendenciát jelez. Az átlag és medián közötti eltérés alapján az Sztv. csoportnál az átlag és a medián minden évben közel van egymáshoz, ami arra utal, hogy az eloszlás kevésbé torzul. Az IFRS csoportban több évben is a medián meghaladja az átlagot, ami arra utal, hogy az eloszlásban előfordulhatnak alacsonyabb eladósodottsági értékek, amelyek lefelé torzítják az átlagot, miközben a medián alapján a vállalatcsoportok eladósodottsága összességében magasabb szinten helyezkedik el.

A szórás értékei alapján az összes eladósodottság szóródása mindkét csoportban jelentős, ugyanakkor az IFRS csoportban minden évben nagyobb a szórás, mint az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében. 2019 és 2022 között összességében enyhe csökkenés figyelhető meg az Sztv. csoport szórásánál, bár 2021-ben látjuk a legalacsonyabb értéket. Az IFRS csoport szórása 2021-re jelentősen csökkent, ezt követően pedig 2022-ben ismét emelkedett, tehát a 2019-es értékhez képest az IFRS csoportban 2022-re kismértékű csökkenés látható (24,33%-ról 22,78%-ra). A szórások alapján az IFRS csoport értékei összességében heterogénebbek, míg az Sztv. csoport esetében a vállalatcsoportok eladósodottsági szintje kiegyensúlyozottabb képet mutat.

A minimum értékek tekintetében az IFRS csoportban 2020-tól kezdve minden évben megjelenik a 0%, tehát volt olyan vállalatcsoport, amely az adott évben nullás eladósodottsági értéket mutatott. 2019-ben a minimum még 1,07%, ami arra utal, hogy ebben az évben nem volt teljesen kötelezettségmentes vállalatcsoport. Az Sztv. szerint konszolidálók között a minimum értékek minden évben pozitívak: az első három vizsgált évben 12% és 17% között mozognak, míg 2022-ben egy kifejezetten alacsony minimum érték jelenik meg (6,08%). Ez azt jelzi, hogy az Sztv. csoportban ugyan előfordulhat nagyon alacsony eladósodottságú vállalatcsoport, azonban a nullához közeli értékek elsősorban az IFRS csoportban jelennek meg.

A maximum értékek jól mutatják a szélső eladósodottsági értékek jelenlétét. Az Sztv. csoportban a legmagasabb értékek 2019 és 2022 között 85,70% és 88,12% között alakulnak, tehát minden évben megfigyelhetők magas eladósodottsági szintek. Az IFRS csoportban a maximumok szintén magasak: 2019-ben kifejezetten kiugró maximum jelenik meg (105,24%), míg a többi évben 94% és 97% közötti a maximum érték. Ez arra utal, hogy az IFRS csoportban a szélsőségesen magas eladósodottsági értékek előfordulása markánsabb.

A fentiek alapján az látható, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok összes eladósodottsága (összes kötelezettség és összes eszköz aránya) átlagosan és medián alapján is magasabb, mint az Sztv. szerinti beszámolót készítőké. A két csoport eladósodottsága ugyanakkor a vizsgált időszak végére mindkét esetben csökkenést mutat 2019-hez képest, ami arra utal, hogy a vállalatcsoportok finanszírozási szerkezete összességében mérsékeltebb kötelezettségarány felé mozdulhatott el. Emellett az IFRS csoportban magasabb szórások és szélső értékek figyelhetők meg, ami arra utal, hogy az eladósodottság mértéke ebben a körben változatosabb és szélsőségesebb, míg az Sztv. szerinti konszolidált vállalatcsoportoknál az értékek stabilabb eloszlást mutatnak. Mindez arra enged következtetni, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok a vizsgált időszakban – a csökkenő tendencia ellenére is – magasabb kötelezettség szint mellett működtek, ami a finanszírozás terén nagyobb kockázattűrésre utalhat az Sztv. szerint konszolidált cégcsoportokhoz képest.

4.2. A konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása

A H2 és H3 hipotézisek vizsgálata során többváltozós lineáris regressziós elemzést alkalmaztam annak feltárására, hogy milyen tényezők befolyásolják a vállalatok által fizetett kamatlábat, valamint, hogy a cégcsoporthoz tartozás szignifikáns különbséget eredményez-e a finanszírozási költségekben. SPSS program segítségével regresszióanalízist futtattam le külön-külön a 2019-2022 közötti évek adatain.

4.2.1. A magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása

A H2 hipotézis vizsgálata során alkalmazott regressziós modell függő változóját a vállalat, illetve vállalatcsoport által fizetett kamatláb természetes alapú logaritmusá jelenti. A vizsgálat középpontjában a beszámoló típusa (egyedi, illetve Sztv. szerinti konszolidált

beszámoló) áll, amelyet egy bináris (dummy) változó fejez ki. A beszámoló típusát jelölő bináris változó értéke 1 az Sztv. szerinti konszolidált beszámolót készítő vállalatcsoportok esetében, míg 0 a konszolidációba be nem vont, csupán egyedi beszámolót készítő nagyvállalatok esetében. Ez a változó a modell fő magyarázó változójaként azt a kérdést vizsgálja, hogy a vállalatcsoportozás – azaz a konszolidált beszámolóképzés ténye – önmagában eltérő hitelköltséggel jár-e. A modellben kontrollváltozóként szerepel továbbá a számviteli szabályrendszert (magyar = 0, IFRS = 1) megkülönböztető dummy változó, a kamatfedezeti mutató természetes alapú logaritmusa, valamint az összes eladósodottság természetes alapú logaritmusa. A regressziós modell becslését megelőzően a magyarázó változók közötti multikollinearitást a varianciainflációs faktor (VIF) segítségével vizsgáltam. Az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportokat és a konszolidációba be nem vont nagyvállalatokat tartalmazó mintán a VIF-értékek 1,007 és 1,251 között alakultak, így a magyarázó változók között számottevő multikollinearitás nem áll fenn. A 14. táblázatban a magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoportozás nem tartozó nagyvállalatok adataira lefuttatott regressziós becslés eredményét foglalom össze.

14. táblázat: A regressziós modell becslési eredményei a magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoportozás nem tartozó nagyvállalatok esetében

Mutató		2019	2020	2021	2022
Elemszám	Konszolidált (Sztv.)	83	83	82	81
	Egyedi (Sztv.)	783	635	729	737
	Egyedi (IFRS)	39	35	38	41
R értéke		0,8389	0,7838	0,7688	0,7966
R-négyzet		0,7037	0,6144	0,5910	0,6350
$\ln(ICR_t + 1)$ – Koefficiens		-0,6811	-0,5939	-0,5796	-0,6738
Standard hiba		0,0164	0,0193	0,0185	0,0194
t érték		-41,60	-30,72	-31,30	-34,69
p-érték		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)		-0,713	-0,632	-0,616	-0,712
		-0,649	-0,556	-0,543	-0,636

$\ln(DEBT_i + 1) -$ Koefficiens	-0,9154	-0,8213	-0,7565	-0,8016
Standard hiba	0,0287	0,0324	0,0333	0,0315
t érték	-31,92	-25,31	-22,70	-25,47
p-érték	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)	-0,972	-0,885	-0,822	-0,863
	-0,859	-0,758	-0,691	-0,740
Beszámoló típusa – Koefficiens	1,3209	1,5579	1,8090	1,7369
Standard hiba	0,1593	0,1574	0,1651	0,1693
t érték	8,29	9,90	10,95	10,26
p-érték	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)	1,008	1,249	1,485	1,405
	1,634	1,867	2,133	2,069
Számviteli szabályrendszer – Koefficiens	-0,0810	-0,1730	0,2324	0,2171
Standard hiba	0,2132	0,2287	0,2285	0,2256
t érték	-0,38	-0,76	1,02	0,96
p-érték	0,704	0,450	0,310	0,336
Konfidencia intervallum (95%)	-0,500	-0,622	-0,216	-0,226
	0,337	0,276	0,681	0,660

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A regressziós elemzés eredményei a 2019-es évben statisztikailag szignifikáns kapcsolatot jeleznek a magyarázó változók és a kamatláb között a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok összehasonlításában. A determinációs együttható ($R^2 = 0,704$) azt mutatja, hogy a kamatláb logaritmusának varianciájának mintegy 70,4%-a magyarázható a modellbe bevont változókkal, ami kifejezetten erős magyarázó erőre utal. A korrelációs együttható ($r = 0,839$) szintén erős kapcsolatot jelez. A varianciaanalízis (ANOVA) alapján a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 894) = 530,86$, $p < 0,001$), ami azt jelzi, hogy a magyarázó változók együttesen szignifikánsan magyarázzák a kamatláb alakulását.

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója negatív és szignifikáns ($B = -0,681$, $p < 0,001$; 95% CI $[-0,713; -0,649]$), ami arra utal, hogy a jobb kamatfedezeti pozícióval rendelkező vállalatok alacsonyabb kamatlábbal rendelkeznek. A logaritmizált összes eladósodottság együtthatója szintén negatív és szignifikáns ($B = -0,915$, $p < 0,001$; 95% CI $[-0,972; -0,859]$), ami azt jelzi, hogy a magasabb eladósodottság – minden egyéb változatlansága mellett – alacsonyabb kamatlábbal társul. A beszámoló típusa változó 2019-ben statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,321$, $p < 0,001$; 95% CI $[1,008; 1,634]$), ami arra utal, hogy a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok között szignifikáns különbség mutatható ki a kamatláb tekintetében, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság hatásának kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó nem bizonyult statisztikailag szignifikánsnak. Ez a változó ugyanakkor kontrollváltozóként szerepel a modellben, amely lehetővé teszi a konszolidáció hatásának elkülönítését az eltérő számviteli szabályozás hatásától. Az eredmények alapján 2019-ben a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok szignifikánsan magasabb kamatlábbal szembesültek az egyedi beszámolót készítő vállalatokhoz képest.

A 2020-as év regressziós eredményei szintén statisztikailag szignifikáns kapcsolatot jeleznek. A determinációs együttható ($R^2 = 0,614$) alapján a modell a kamatláb logaritmusának varianciájának 61,4%-át magyarázza, ami továbbra is erős magyarázó erőt jelent. A korrelációs együttható értéke $r = 0,784$. A varianciaanalízis (ANOVA) szerint a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 750) = 298,76$, $p < 0,001$).

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,594$, $p < 0,001$; 95% CI $[-0,632; -0,556]$), ami megerősíti, hogy a jobb kamatfedezet alacsonyabb kamatlábbal jár együtt. A logaritmizált összes eladósodottság együtthatója negatív és szignifikáns marad ($B = -0,821$, $p < 0,001$; 95% CI $[-0,885; -0,758]$). A beszámoló típusa változó 2020-ban statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,558$, $p < 0,001$; 95% CI $[1,249; 1,867]$), ami arra utal, hogy a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok finanszírozási költsége között szignifikáns különbség mutatható ki, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó nem bizonyult szignifikánsnak, azonban a modellben kontrollváltozóként szerepel, amely az eltérő számviteli rendszerből eredő hatások kiszűrését szolgálja. Az eredmények alapján 2020-ban a konszolidált

vállalatcsoportok kamatlába szignifikánsan magasabb volt az egyedi beszámolót készítő vállalatokéhoz képest, minden egyéb változatlansága mellett.

A 2021-es évben a modell magyarázó ereje enyhén csökkent ($R^2 = 0,591$), a korrelációs együttható $r = 0,769$. Ez arra utal, hogy a magyarázó változók továbbra is érdemben hozzájárulnak a kamatláb alakulásának magyarázatához. A varianciaanalízis (ANOVA) alapján a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 844) = 304,94, p < 0,001$).

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója negatív és szignifikáns ($B = -0,580, p < 0,001$; 95% CI $[-0,616; -0,543]$). A logaritmizált összes eladósodottság változó hatása továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,756, p < 0,001$; 95% CI $[-0,822; -0,691]$). A beszámoló típusa változó 2021-ben statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,809, p < 0,001$; 95% CI $[1,485; 2,133]$), ami arra utal, hogy a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok és a csupán egyedi beszámolót készítő vállalatok között szignifikáns különbség mutatható ki a finanszírozási költségek tekintetében, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó ebben az évben sem volt szignifikáns, azonban szerepe továbbra is az eltérő számviteli szabályozás hatásának kontrollálása. Az eredmények alapján 2021-ben a konszolidált vállalatcsoportok kamatlába szignifikánsan magasabb volt a nem konszolidált vállalatokéhoz képest.

A 2022-es regressziós eredmények szerint a modell magyarázó ereje tovább javult ($R^2 = 0,635$), a korrelációs együttható $r = 0,797$. A varianciaanalízis (ANOVA) azt mutatja, hogy a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 854) = 370,79, p < 0,001$), megbízhatóan modellezi a függő változó értékét.

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,674, p < 0,001$; 95% CI $[-0,712; -0,636]$). A logaritmizált összes eladósodottság változó hatása negatív és szignifikáns marad ($B = -0,802, p < 0,001$; 95% CI $[-0,863; -0,740]$). A beszámoló típusa változó 2022-ben pozitív és statisztikailag szignifikáns ($B = 1,737, p < 0,001$; 95% CI $[1,405; 2,069]$), ami azt jelzi, hogy a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok ebben az évben is magasabb kamatláb mellett jutnak forráshoz, mint a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer kontrollváltozó 2022-ben nem bizonyult statisztikailag szignifikánsnak.

Összességében a regressziós eredmények alapján a kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság minden vizsgált évben negatív és statisztikailag szignifikáns kapcsolatban áll a kamatlábbal. Ez arra utal, hogy a vizsgált mintában mind a magasabb kamatfedezettség, mind a magasabb eladósodottság alacsonyabb finanszírozási költségekkel társult, a modellben szereplő egyéb tényezők hatásának kontrollálása mellett.

A számviteli szabályrendszer változó bevonása lehetővé tette, hogy a konszolidáció hatását az IFRS-ek és a magyar számviteli szabályozás közötti eltérésektől elkülönítve vizsgáljam. Az eredmények alapján 2019 és 2022 között minden vizsgált évben kimutatható szignifikáns különbség volt a magyar számviteli szabályok szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidációba be nem vont, egyedi beszámolót készítő vállalatok kamatlába között. A regressziós eredmények szerint a konszolidált vállalatcsoportok minden évben szignifikánsan magasabb kamatlábbal szembesültek. A regressziós eredmények nem igazolják azt a feltételezést, hogy a magyar szabályozás szerint konszolidált vállalatcsoportok finanszírozási költsége alacsonyabb lenne, mint a konszolidációba be nem vont, egyedi beszámolót készítő nagyvállalatoké. Az eredmények alapján a H2 hipotézis nem nyert megerősítést.

4.2.2. Az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok idegen tőke költségének összehasonlítása

Hasonlóan az előzőekben bemutatott vizsgálatához, a H3 hipotézis igazolása során alkalmazott regressziós modell függő változóját is a vállalat, illetve vállalatcsoport által fizetett kamatláb természetes alapú logaritmusá jelenti. A vizsgálat középpontjában ebben az esetben is a beszámoló típusa (egyedi, illetve IFRS-ek szerinti konszolidált beszámoló) áll, amelyet egy bináris (dummy) változó fejez ki. A beszámoló típusát jelölő bináris változó értéke 1 az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő vállalatcsoportok esetében, míg 0 a konszolidációba be nem vont, csupán egyedi beszámolót készítő nagyvállalatok esetében. Ez a változó a modell fő magyarázó változójaként azt a kérdést vizsgálja, hogy a vállalatcsoportozás – illetve a konszolidált beszámoló elkészítés ténye – önmagában eltérő hitelköltséggel jár-e. A modellben kontrollváltozóként szerepel továbbá a számviteli szabályrendszert (magyar = 0, IFRS = 1) megkülönböztető dummy változó, a kamatfedezeti mutató természetes alapú logaritmusá, valamint az összes eladósodottság természetes alapú logaritmusá. A regressziós modell becslését megelőzően a magyarázó változók közötti multikollinearitást a varianciainflációs

faktor (VIF) segítségével vizsgáltam. Az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportokat és a konszolidációba be nem vont nagyvállalatokat tartalmazó mintán a VIF-értékek 1,118 és 2,178 között alakultak, így a magyarázó változók között számottevő multikollinearitás nem áll fenn. A 15. táblázatban az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok adataira lefuttatott regressziós becslés eredményét foglalom össze.

15. táblázat: A regressziós modell becslési eredményei az IFRS szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok esetében

Mutató		2019	2020	2021	2022
Elemszám	Konszolidált (IFRS)	40	44	41	44
	Egyedi (Sztv.)	783	635	729	737
	Egyedi (IFRS)	39	35	38	41
R értéke		0,8425	0,7937	0,7781	0,7945
R-négyszet		0,7097	0,6299	0,6055	0,6312
$\ln(ICR_i + 1) -$ Koefficiens		-0,6938	-0,6153	-0,6070	-0,6802
Standard hiba		0,0167	0,0198	0,0187	0,0200
t érték		-41,65	-31,03	-32,38	-34,16
p-érték		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)		-0,727	-0,654	-0,644	-0,719
		-0,661	-0,576	-0,570	-0,641
$\ln(DEBT_i + 1) -$ Koefficiens		-0,9164	-0,8214	-0,7670	-0,8089
Standard hiba		0,0289	0,0326	0,0335	0,0320
t érték		-31,67	-25,18	-22,86	-25,25
p-érték		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)		-0,973	-0,885	-0,833	-0,872
		-0,860	-0,757	-0,701	-0,746
Beszámoló típusa – Koefficiens		1,4299	1,5680	1,0233	1,1636
Standard hiba		0,3042	0,3041	0,3160	0,3145
t érték		4,70	5,16	3,24	3,70

p-érték	<0,001	<0,001	0,0013	<0,001
Konfidencia intervallum (95%)	0,833	0,971	0,403	0,546
	2,027	2,165	1,644	1,781
Számviteli szabályrendszer – Koefficiens	-0,0753	-0,1745	0,2262	0,2136
Standard hiba	0,2148	0,2299	0,2297	0,2293
t érték	-0,35	-0,76	0,98	0,93
p-érték	0,726	0,448	0,325	0,351
Konfidencia intervallum (95%)	-0,497	-0,626	-0,225	-0,236
	0,346	0,277	0,677	0,663

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A regressziós elemzés eredményei a 2019-es évben statisztikailag szignifikáns kapcsolatot jeleznek a magyarázó változók és a kamatláb között az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és a csupán egyedi beszámolót készítő nagyvállalatok összehasonlításában. A determinációs együttható ($R^2 = 0,710$) azt mutatja, hogy a kamatláb logaritmusának varianciájának mintegy 71,0%-a magyarázható a modellbe bevont változókkal, ami kifejezetten erős magyarázó erőre utal. A korrelációs együttható ($r = 0,843$) szintén erős kapcsolatot jelez. A varianciaanalízis (ANOVA) alapján a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 853) = 521,40$, $p < 0,001$), ami azt jelzi, hogy a magyarázó változók együttesen szignifikánsan magyarázzák a kamatláb alakulását.

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója negatív és szignifikáns ($B = -0,694$, $p < 0,001$; 95% CI [-0,727; -0,661]), ami arra utal, hogy a jobb kamatfedezeti pozícióval rendelkező vállalatok alacsonyabb kamatlábbal szembesülnek. A logaritmizált összes eladósodottság együtthatója szintén negatív és szignifikáns ($B = -0,916$, $p < 0,001$; 95% CI [-0,973; -0,860]), ami azt jelzi, hogy a magasabb eladósodottság ebben a mintában alacsonyabb kamatlábbal társul, minden egyéb változatlansága mellett. A beszámoló típusa változó 2019-ben statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,430$, $p < 0,001$; 95% CI [0,833; 2,027]), ami arra utal, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidálásba be nem vont vállalatok között szignifikáns különbség mutatható ki a finanszírozási költségek tekintetében, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság hatásának kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó nem bizonyult statisztikailag

szignifikánsnak. Ez a változó ugyanakkor kontrollváltozóként szerepel a modellben, amely lehetővé teszi a konszolidáció hatásának elkülönítését az eltérő számviteli szabályozás hatásától. Az eredmények alapján 2019-ben az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok szignifikánsan magasabb kamatlábbal szembesültek az egyedi beszámolót készítő vállalatokhoz képest.

A 2020-as év regressziós eredményei szintén statisztikailag szignifikáns kapcsolatot jeleznek. A determinációs együttható ($R^2 = 0,630$) alapján a modell a kamatláb logaritmusának varianciájának 63,0%-át magyarázza, ami továbbra is erős magyarázó erőt jelent. A korrelációs együttható értéke $r = 0,794$. A varianciaanalízis (ANOVA) szerint a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 709) = 301,65, p < 0,001$).

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,615, p < 0,001; 95\% \text{ CI } [-0,654; -0,576]$), ami megerősíti, hogy a jobb kamatfedezet alacsonyabb kamatlábbal jár együtt. A logaritmizált összes eladósodottság együtthatója negatív és szignifikáns marad ($B = -0,821, p < 0,001; 95\% \text{ CI } [-0,885; -0,757]$). A beszámoló típusa változó 2020-ban statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,568, p < 0,001; 95\% \text{ CI } [0,971; 2,165]$), ami arra utal, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok finanszírozási költsége között szignifikáns különbség mutatható ki, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó nem bizonyult szignifikánsnak, azonban a modellben kontrollváltozóként szerepel, amely az eltérő számviteli rendszerből eredő hatások kiszűrését szolgálja. Az eredmények alapján 2020-ban a konszolidált vállalatcsoportok kamatlába szignifikánsan magasabb volt az egyedi beszámolót készítő vállalatokéhoz képest, minden egyéb változatlanlansága mellett.

A 2021-es évben a modell magyarázó ereje enyhén növekedett ($R^2 = 0,606$), a korrelációs együttható $r = 0,778$. Ez arra utal, hogy a magyarázó változók továbbra is érdemben hozzájárulnak a kamatláb alakulásának magyarázatához. A varianciaanalízis (ANOVA) alapján a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 803) = 308,08, p < 0,001$).

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója negatív és szignifikáns ($B = -0,607, p < 0,001; 95\% \text{ CI } [-0,644; -0,570]$). A logaritmizált összes eladósodottság változó hatása továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,767, p < 0,001; 95\% \text{ CI } [-0,833; -0,701]$). A beszámoló típusa változó 2021-ben statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = 1,023, p = 0,001; 95\% \text{ CI }$

[0,403; 1,644]), ami arra utal, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok és a csupán egyedi beszámolót készítő vállalatok között szignifikáns különbség mutatható ki a finanszírozási költségek tekintetében, a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó ebben az évben nem volt szignifikáns, azonban szerepe továbbra is az eltérő számviteli szabályozás hatásának kontrollálása. Az eredmények alapján 2021-ben a konszolidált vállalatcsoportok finanszírozási költsége szignifikánsan magasabb volt a nem konszolidált vállalatokéhoz képest.

A 2022-es regressziós eredmények szerint a modell magyarázó ereje stabil maradt ($R^2 = 0,631$), a korrelációs együttható $r = 0,795$. A varianciaanalízis (ANOVA) azt mutatja, hogy a regressziós modell statisztikailag szignifikáns ($F(4, 817) = 349,56$, $p < 0,001$), megbízhatóan modellezi a függő változó értékét.

A logaritmizált kamatfedezet együtthatója továbbra is negatív és szignifikáns ($B = -0,680$, $p < 0,001$; 95% CI [-0,719; -0,641]). A logaritmizált összes eladósodottság változó hatása negatív és szignifikáns marad ($B = -0,809$, $p < 0,001$; 95% CI [-0,872; -0,746]). A beszámoló típusa változó 2022-ben pozitív és statisztikailag szignifikáns ($B = 1,164$, $p < 0,001$; 95% CI [0,546; 1,781]), ami azt jelzi, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok ebben az évben magasabb kamatláb mellett jutnak forráshoz, mint a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok a számviteli szabályrendszer, a kamatfedezet és az eladósodottság kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszer változó 2022-ben nem bizonyult statisztikailag szignifikánsnak.

Összességében a regressziós eredmények azt mutatják, hogy a kontrollváltozóként szereplő kamatfedezeti mutató és összes eladósodottság is minden vizsgált évben negatív és szignifikáns együtthatóval rendelkezett. A vizsgált mintában tehát a magasabb kamatfedezettség, illetve a magasabb eladósodottság alacsonyabb kamatlábbal társul, a modellben szereplő egyéb tényezők hatásának kontrollálása mellett.

A számviteli szabályrendszer kontrollváltozó biztosította, hogy a konszolidáció hatásának becslését ne torzítsák a magyar számviteli szabályozás és az IFRS-ek közötti eltérések. Az eredmények alapján az IFRS-ek alapján konszolidált cégcsoportok és a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok között minden vizsgált évben szignifikáns különbség volt megfigyelhető a kamatláb tekintetében. A regressziós becslések szerint a konszolidált vállalatcsoportok minden

vizsgált évben magasabb kamatlábbal szembesültek, mint a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok. Ennek megfelelően a H3 hipotézis nem nyert megerősítést.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A doktori értekezésem célja azon vállalatok hitelezői megítélésének vizsgálata volt, amelyek részt vesznek a magyar számviteli törvény vagy az IFRS-ek alapján történő konszolidációban. A 2019 és 2022 közötti időszakra végeztem elemzést arra vonatkozóan, hogy az IFRS-ek alapján konszolidált vállalatcsoportok alacsonyabb idegen tőke költséggel rendelkeznek-e a magyar számviteli szabályozás szerint konszolidált vállalatcsoportokhoz képest, valamint hogy kimutatható-e eltérés a kamatozó idegen források szerkezetében és a kamatfedezeti mutató alakulásában.

A vizsgálatom arra is kiterjedt, hogy a vállalatcsoportokhoz tartozás – függetlenül a konszolidált beszámoló készítésénél alkalmazott számviteli szabályrendszertől – előnyt jelent-e a hitelezői megítélésben.

A két számviteli szabályrendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen tőke átlagos költségeit elemezve megállapítottam, hogy a feltételezésemnek megfelelően az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok általában alacsonyabb kamatrátával jutnak idegen forráshoz. A négy vizsgált évből csak háromban (2019-ben, 2021-ben és 2022-ben) igazolta a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba a különbséget, 2020-ban nem mutatott a teszt szignifikáns eltérést. A 2020. évi eredmény lehetséges magyarázata a COVID-19 világjárvány gazdaságra gyakorolt hatása lehet, amely jelentős bizonytalanságot okozott a vállalatok és a hitelintézetek működésében. Ugyanakkor a kutatásomban nem vizsgáltam közvetlenül a világjárvány hatását, ezért ez az összefüggés csak lehetséges értelmezésként kezelhető.

A magyar szabályozás és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatokcsoportok kamatfedezeti mutatóját vizsgálva megállapítottam, hogy a négy vizsgált évből csak 2020-ban volt eltérés a két csoport között, viszont – a feltételezésemmel ellenkezőleg – az Sztv. alapján konszolidált cégcsoportoknál volt magasabb a mutató. Az IFRS szabályozás szerint az értékvesztésre utaló külső és belső jelek feltárása során nemcsak a jelenlegi állapotot, hanem a várható gazdasági hatásokat, az előrejelzéseket és a jövőbeli kockázatokat is figyelembe kell venni. A magyar szabályozás nem írja elő az előretekintő becslések alkalmazását, hanem a mérlegkészítés időpontjáig ismert információk alapján kell elszámolni az értékvesztést. Amennyiben a csoporttagok nem az IFRS-ek szerint készítik el az egyedi beszámolóikat és egyedi szinten nem számolnak el előre becsülhető veszteséget, de az anyavállalat az IFRS-ek alapján konszolidál, akkor konszolidációs korrekciót hajtanak végre és a konszolidálás során

az értékvesztés újraszámolásra kerül a standardok szerint. Ez alapján nem zárható ki, hogy az IFRS-eket alkalmazó vállalatok már a járvány elején megjelenítették a magasabb értékvesztést a beszámolóikban, amely az üzemi (üzleti) eredmény jelentős csökkenésével járhatott, ez pedig alacsonyabb kamatfedezettséget eredményezett, ugyanakkor e feltételezés vizsgálata kívül esett a kutatásom keretein.

Természetesen a vállalatcsoport hiteleinek a nagysága is befolyásolja a kamatráfordítást, hiszen nagy összegű hitelállomány után még alacsony kamatláb mellett is jelentős kamatot fizet a vállalkozás. Az idegen tőke – saját tőke aránya csak 2022-ben tér el szignifikánsan a magyar szabályozás és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportoknál, miszerint az IFRS-eket választó cégcsoportok a saját tőkéhez viszonyítva nagyobb összegű idegen tőkével rendelkeztek, mint az Sztv. alapján konszolidált vállalatcsoportok. A 2022. évi magasabb idegen tőke – saját tőke arány miatt nagyobb összegű lehet a kamatráfordítás, amely megmagyarázhatja azt, hogy az IFRS-eket választó vállalatcsoportoknál az alacsonyabb kamatrátá ellenére az üzemi (üzleti) eredmény miért nem fedezi nagyobb mértékben a fizetett (fizetendő) kamatokat az Sztv. szerint konszolidált cégcsoportokhoz képest. A többi évben azonban a szignifikancia hiánya miatt ez a következtetés nem vonható le.

A korábban bemutatott üzemi (üzleti) eredményre ható tényezők mérlegelése elengedhetetlen, ugyanis nem mindegy, hogy melyik számviteli rendszer alapján készül a beszámoló. A két különböző szabályozás alapján konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatóit összehasonlítani az eredményre ható tényezők figyelembevétele nélkül nem célszerű.

Az idegen források koncentrációjának vizsgálata alapján a hipotézis csak részben nyert alátámasztást. Bár 2019-ben és 2020-ban szignifikáns eltérés mutatkozott a magyar szabályozás és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok között, 2021-ben és 2022-ben a különbség nem volt statisztikailag kimutatható. A szignifikáns eltérést mutató években a magyar szabályozás szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen forrás koncentrációja alacsonyabb volt, mint az IFRS-ek szerint konszolidált cégcsoportoké. Ennek alapján az eredmények nem támasztják alá, hogy a konszolidáció során alkalmazott számviteli szabályrendszer tartósan eltérő idegen forrás koncentrációval járna együtt. Ez arra utalhat, hogy az idegen források koncentrációját a számviteli szabályozáson kívül más, vállalatspecifikus tényezők – például finanszírozási és tőkeszerkezeti döntések – is befolyásolják.

A 2019 és 2022 közötti regressziós eredmények alapján nem igazolódott az a hipotézis, hogy a cégcsoporthoz tartozás alacsonyabb kamatlábbal járna együtt, sem az Sztv., sem az IFRS szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében. Ezzel szemben minden vizsgált évben mindkét csoportban a konszolidált vállalatcsoportok szignifikánsan magasabb kamatláb mellett jutottak finanszírozáshoz, mint a konszolidációba be nem vont nagyvállalatok. A kontrollváltozók alapján a kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság negatív, statisztikailag szignifikáns kapcsolatot mutatott a kamatlábbal, ami arra utal, hogy a magasabb kamatfedezeti szint és a magasabb eladósodottság jellemzően jobb alkupozícióval, kedvezőbb finanszírozási feltételekkel társul. A számviteli szabályrendszert jelölő dummy változó egyik vizsgált évben sem volt szignifikáns, így a különböző számviteli szabályrendszerek alkalmazása nem mutatott önálló kapcsolatot a kamatlábbal sem az Sztv., sem az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében. A 16. táblázat mutatja be a fő magyarázó változó regressziós együtthatóit és azok szignifikanciaszintjét a H2 és H3 hipotézisek vizsgálatára szolgáló modellek esetében a 2019 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan.

16. táblázat: A cégcsoporthoz tartozás és a kamatláb kapcsolatának összehasonlítása a H2 és H3 hipotézisek vizsgálatára szolgáló modellekben (2019–2022)

	2019		2020		2021		2022	
	H2	H3	H2	H3	H2	H3	H2	H3
Beszámoló típusa – Koefficiens	1,3209	1,4299	1,5579	1,5680	1,8090	1,0233	1,7369	1,1636
p-érték	<0,001*	<0,001*	<0,001*	<0,001*	<0,001*	0,0013*	<0,001*	<0,001*

* szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

A fő magyarázó változó eredményeinek összevetése alapján megállapítható, hogy a cégcsoporthoz tartozást jelölő változó előjele és statisztikai szignifikanciája az Sztv. és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok esetében egyaránt hasonló volt. A változó valamennyi vizsgált évben pozitív előjelű és statisztikailag szignifikáns kapcsolatot mutatott a kamatlábbal. Mivel a konszolidált vállalatcsoportok mindkét modellben ugyanazon vállalati körhöz, az egyedi beszámolót készítő nagyvállalatokhoz viszonyítva kerültek összehasonlításra, az eredmények alapján nem mutatható ki érdemi különbség a két számviteli környezet között a cégcsoporthoz tartozás és a kamatláb kapcsolatának tekintetében.

Összességében megállapítottam, hogy a vállalatcsoportozás és a konszolidált beszámoló rendelkezésre állása nem jelenti azt, hogy a hitelezők pénzügyileg stabilabbnak és hitelképesebbnek tekintenék a konszolidációban részt vevő vállalkozásokat. Azt gondolom, hogy az idegen forrást kínálók nem számolnak a csoporttagok segítségnyújtásával egy esetleges fizetési nehézség bekövetkezése esetén. Véleményem szerint amennyiben nincs jogilag kötelező érvényű biztosíték a leányvállalat hiteleinek visszafizetésére, a hitelező azzal a kockázattal is számol, hogy a csoport megvonja az adott leányvállalattól a finanszírozást, esetleg az anyavállalat az eladás/bezárás mellett dönt.

Ahogy a fentiekben bemutattam, konszolidációs szinten az IFRS-eket választó cégcsoportok alacsonyabb kamatrátá mellett tudnak hitelhez jutni. Felmerülhet, hogy ez a különbség részben az eltérő számviteli előírásokból következik. A regressziós vizsgálatok során a számviteli szabályrendszert jelölő kontrollváltozó egyik évben sem bizonyult szignifikánsnak. Ez arra utal, hogy a kamatlábak között megfigyelt eltérés nem vezethető vissza egyértelműen az IFRS-ek és a magyar számviteli szabályozás közötti eltérő elszámolási szabályokra, és megerősíti azt a feltételezést, hogy a kamatlábak között megfigyelt eltérés hátterében a számviteli szabályrendszeren túlmutató tényezők állhatnak. Ennek lehetséges magyarázata, hogy a hitelezők kedvezőbben ítélik meg az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok vagyoni és pénzügyi helyzetét, mivel a standardok alkalmazása konszolidációs szinten nagyobb átláthatóságot és összehasonlíthatóságot biztosít.

A kutatásom rávilágít arra, hogy azoknak az anyavállalatoknak, amelyek a magyar számviteli törvény szerint végzik a konszolidációt, érdemes lenne mérlegelni az IFRS-ekre való áttérés lehetőségét. Azt azonban nem tartom szükségesnek, hogy azok az anyavállalatok, amelyek mentesülnek a konszolidált beszámoló készítése alól, mindenképpen végezzék el a konszolidálást, ugyanis a hitelfeltételek szempontjából nem jelent előnyt a cégcsoportozás és a konszolidált pénzügyi kimutatásnak a rendelkezésre állása a gazdaságilag függetlennek tekinthető nagyvállalatokhoz képest.

A kutatásom során kitűzött célokat, felállított hipotéziseket, alkalmazott módszereket, valamint az új és újszerű eredményeket a 17. táblázatban foglalom össze.

17. táblázat: Célok, hipotézisek, módszerek, eredmények, valamint az új és újszerű eredmények összefoglalása

Célok	Hipotézisek	Módszerek	Eredmények	Új és újszerű eredmények
C1: A konszolidált vállalatcsoportok idegen tőke költségeinek vizsgálata és összehasonlítása	H1: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elfogadásra került	1.
	H2: A magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Regresszióelemzés	Elutasításra került	4.
	H3: A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok és konszolidációba be nem vont nagyvállalatok átlagos idegen tőke költségei szignifikánsan eltérnek egymástól: a konszolidált cégcsoportok esetében ez alacsonyabb.	Leíró statisztika Regresszióelemzés	Elutasításra került	4.
C2: A konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezettségének vizsgálata és összehasonlítása	H4: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok kamatfedezettsége szignifikánsan eltér egymástól: az IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót készítő cégcsoportok esetében ez magasabb.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elutasításra került	2.
C3: A konszolidált vállalatcsoportok idegen forrás koncentrációjának vizsgálata és összehasonlítása	H5: A magyar számviteli törvény szerint és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) rendszerében konszolidált vállalatcsoportok számviteli kategóriák szintjén mért idegen forrásainak koncentrációja szignifikánsan eltér egymástól.	Leíró statisztika Független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elutasításra került	3.

Forrás: Saját szerkesztés, 2026

6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ, ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI

Doktori kutatásomban azon vállalatcsoportok hitelezői megítélésének vizsgálatát tűztem ki célul, amelyek magyarországi anyavállalata a magyar számviteli törvény vagy az IFRS-ek szerint konszolidált beszámolót készít. Kutatási célom a konszolidált vállalatcsoportok idegen tőke költségeinek, kamatfedezeti mutatóinak, valamint idegen forrás koncentrációjának elemzése volt a 2019-2022 közötti években. A célkitűzések és hipotézisek alátámasztása érdekében végzett kutatás új és újszerű eredményei a következők:

1. Bizonyítást nyert a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján, hogy a vizsgált évek többségében az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok átlagosan alacsonyabb költségű kamatozó forrásokkal rendelkeznek, mint az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportok. Megállapítom, hogy a hitelezők az IFRS konszolidált beszámolót készítő vállalatcsoportok vagyoni és pénzügyi helyzetét jellemzően kedvezőbben ítélik meg a magyar számviteli törvény szerint konszolidált cégcsoportokhoz képest, amely az idegen (kamatozó) források alacsonyabb átlagos költségeiben tükröződik.
2. Bizonyítást nyert a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján, hogy az IFRS-ek és az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportok között a kamatfedezeti mutató, valamint a saját tőke – idegen tőke arány tekintetében a vizsgált évek többségében nem mutatható ki szignifikáns eltérés. Megállapítom, hogy a vállalatok fizetőképességének vizsgálatakor a kamatfedezeti mutatókat mindenképpen az alkalmazott számviteli szabályrendszer tükrében célszerű vizsgálni, ugyanis az üzemi (üzleti) tevékenység eredményére ható gazdasági események elszámolása számos esetben különbözik a magyar és az IFRS rendszerben, amelynek mérlegelése elengedhetetlen.
3. A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján megállapítom, hogy az IFRS-ek és az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportok számviteli kategóriák szintjén mért idegen forrás koncentrációja között nem mutatható ki a teljes vizsgált időszakban fennálló, tartós szignifikáns eltérés, így a konszolidált beszámoló

összeállításánál alkalmazott számviteli szabályrendszer nem differenciálja érdemben a vállalatcsoportok idegen forrás koncentrációját.

4. Bizonyítást nyert a többváltozós regressziós modellek eredményei alapján, hogy mind az IFRS-ek, mind a magyar számviteli szabályozás szerint konszolidált vállalatcsoportok kamatlába a kamatfedezeti mutató, az összes eladósodottság, valamint a számviteli szabályrendszer hatásának kontrollálása mellett szignifikánsan magasabb a vizsgált években, mint a konszolidációba be nem vont nagyvállalatoké. Megállapítom, hogy a konszolidált beszámoló készítése, illetve a vállalatcsoporthoz tartozás önmagában nem eredményez kedvezőbb hitelezői megítélést a nagy méretű, de cégcsoporthoz nem tartozó vállalatokhoz viszonyítva.

ÖSSZEFOGLALÁS

Doktori disszertációm témája a magyar számviteli törvény és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok alapján készült konszolidált beszámolók, illetve a két beszámolási rendszer konszolidációs szinten történő alkalmazásának hatása a vállalatcsoportok finanszírozására.

A szakirodalmi áttekintés során ismertettem a konszolidált beszámoló jelentőségét és jogi hátterét. Kitértem az IFRS-ek alkalmazásának hatásaira, valamint a visegrádi országok IFRS-ek használatára vonatkozó előírásaira. Részletesen ismertettem a magyar számviteli törvény, valamint az IFRS-ek szerint történő konszolidáció módszertanát, majd bemutattam a konszolidációra vonatkozó, a két szabályrendszer közötti hasonlóságokat és különbségeket. A szakirodalmi feldolgozás keretein belül a kutatási célokra és megfogalmazott hipotézisekre tekintettel ismertettem a vállalatok finanszírozásának lehetőségeit és a vállalati tőkestruktúra kialakításának jelentőségét is.

A kutatásom alapjául szolgáló adatbázis, valamint az alkalmazott statisztikai módszerek bemutatása után a megfogalmazott célkitűzések megvalósítása és a hipotézisek igazolása érdekében végzett számítások, elemzések eredményeinek ismertetését végeztem el.

Első célkitűzésem a magyar számviteli törvény, valamint az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok átlagos idegen tőke költségének vizsgálata és összehasonlítása volt. A megfogalmazott H1 hipotézis igazolása érdekében a 2019-2022 közötti években vizsgáltam a kamatozó források átlagos költségét mindkét csoportban. A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba három évben (2019, 2021, 2022) mutatott szignifikáns eltérést a két számviteli rendszer alapján konszolidált vállalatcsoportok átlagos kamatrátája között, amely alapján elfogadtam azt a hipotézist, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok idegen tőkéjének átlagos költsége alacsonyabb a magyar számviteli törvény szerint konszolidált vállalatcsoportokéhoz képest. 2020-ban ugyanakkor nem volt statisztikailag igazolható eltérés a két csoport átlagos kamatrátája között.

A H2 és H3 hipotézisek igazolásához a 2019-2022 közötti években a konszolidált cégcsoportok csoportszintű átlagos idegen tőke költségeit összehasonlítottam a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatok egyedi beszámolóiból számított átlagos idegen tőke költségeivel. Ennek érdekében többszörös lineáris regressziós modellt alkalmaztam, amelyben a függő változó az idegen tőke költség (kamatláb) volt. A beszámoló típusa (egyedi, konszolidált)

bináris fő magyarázó változóként, míg a számviteli szabályrendszer (Sztv., IFRS) bináris kontrollváltozóként szerepelt. A vállalatok megelőző évi kamatfedezeti és összes eladósodottsági mutatói további kontrollváltozóként kerültek a modellbe. A nem lineáris összefüggések kezelése és a becslések stabilitása érdekében a modellben természetes alapú logaritmikus transzformációt alkalmaztam. Azt feltételeztem, hogy mindkét számviteli szabályrendszer alapján konszolidált cégcsoportok esetében igaz az, hogy kedvezőbb hitelfeltételekkel, alacsonyabb kamatra kapnak hitelt, mint a vállalatcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok. A regressziós eredmények alapján a magyar számviteli rendszer és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok kamatlába is szignifikánsan magasabb, mint a konszolidálásba be nem vont nagyvállalatoké, az egyéb tényezők kontrollálása mellett. A számviteli szabályrendszert jelölő dummy változó egyik vizsgált évben sem volt szignifikáns, így az alkalmazott számviteli szabályrendszer önmagában nem mutatott kapcsolatot a kamatlábbal. A kamatfedezeti mutató és az összes eladósodottság a kamatláb alakulásával ellentétes irányú, szignifikáns kapcsolatot mutatott. Ez alapján feltételezhető, hogy a vállalatok magasabb kamatfedezeti szintje, illetve nagyobb eladósodottsága a gyakorlatban kedvezőbb hitelfeltételekkel társul. A vállalatcsoporthoz tartozás és a konszolidált beszámoló elérhetősége ugyanakkor a vizsgálati eredmények alapján nem jár együtt kedvezőbb finanszírozási feltételekkel, ami arra utalhat, hogy az idegen forrást kínálók nem számolnak a csoporttagok segítségnyújtásával egy esetleges fizetési nehézség bekövetkezése esetén.

Második célkitűzésem az volt, hogy megvizsgáljam a vállalatcsoportok kamatfedezeti mutatóját, amely megmutatja, hogy hányszorosan fedezi az üzemi (üzleti) tevékenység eredménye a kamatráfordításokat. A H4 hipotézis igazolásához a két különböző számviteli rendszer szerint konszolidált cégcsoportok kamatfedezettségét hasonlítottam össze, azt feltételezve, hogy az IFRS-eket választó vállalatcsoportok esetében magasabb lesz ez a mutató. A csoportszintű kamatfedezeti mutatót a konszolidált beszámolókból nyert üzemi (üzleti) tevékenység eredményének és a kamatráfordításnak a hányadosával kaptam. A 2019-2022 közötti évekre végeztem el a vizsgálatot, amelyek közül háromban (2019, 2021, 2022) nem volt kimutatható szignifikáns eltérés a független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba által. A 2020-as év itt is kivétel volt, ugyanis statisztikailag igazolódott, hogy – a várakozásaimmal ellentétesen – az IFRS csoport vállalatai ebben az évben alacsonyabb kamatfedezeti mutatóval rendelkeztek, mint az Sztv. csoportba tartozó cégek. Ennek egyik lehetséges magyarázata, hogy az IFRS-eket alkalmazó vállalatok a standardok előírásainak megfelelően már a COVID-19 világjárvány első évében a külső és belső jelzések alapján magasabb összegű értékvesztést

számoltak el, ami az üzemi (üzleti) eredmény csökkenésén keresztül alacsonyabb kamatfedezeti mutatóhoz vezethetett.

A kamatfedezeti mutatók tehát nem voltak magasabbak az IFRS csoportban. Mivel egy vállalat tőkestruktúrája, a túl sok kamatozó forrás bevonása csökkentheti a kamatfedezetet, ezért független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próbát végeztem az idegen tőke – saját tőke arányok összehasonlítására. A teszt a 2019-2021 közötti években nem mutatott szignifikáns eltérést a két vizsgált csoportban, azonban 2022-ben az igazolódott, hogy az IFRS-eket választó cégcsoportok magasabb idegen tőke aránnyal rendelkeztek a saját tőkéhez viszonyítva, mint az Sztv. alapján konszolidáltak. A kamatfedezeti mutatók közötti feltételezett eltérés hiányát az IFRS csoport nagyobb eladósodottsága is okozhatta 2022-ben, azonban a többi vizsgált évre ez nem mondható el.

A kamatfedezettség közötti feltételezett eltérés hiányának másik oka az lehet, hogy az üzemi (üzleti) eredményre ható gazdasági események elszámolása számos esetben különbözik a két számviteli rendszerben. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok az alacsonyabb kamatköltség ellenére sem mutatnak magasabb kamatfedezettséget.

A kamatfedezeti mutató több időszakon keresztüli elemzése alkalmas a vállalatok fizetőképességének, illetve a finanszírozási kockázat megítélésére, azonban a két különböző számviteli rendszer alapján készített konszolidált beszámolók adataiból nyert kamatfedezettségek összehasonlítását csak az eredményre ható tényezők figyelembevételével érdemes elvégezni.

A harmadik célkitűzésem megvalósításához és a H5 hipotézis alátámasztásához kiszámoltam a vállalatcsoportok Herfindahl-Hirschman indexét, amely a koncentráció mérésére gyakran alkalmazott statisztikai mérőszám. Összehasonlítottam a magyar és az IFRS-ek szerint konszolidált vállalatcsoportok HHI-jét a 2019-2022 közötti években. A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba segítségével nem nyert megerősítést az a hipotézisem, miszerint az IFRS-ek és az Sztv. alapján konszolidált cégcsoportok idegen forráskoncentrációja között a teljes vizsgált időszakban fennálló szignifikáns különbség lenne kimutatható. Az első két évben a két csoport HHI-je között szignifikáns különbség volt kimutatható: az Sztv. szerint konszolidált vállalatcsoportok rendelkeztek alacsonyabb idegen forrás koncentrációval. Az utolsó két évben nem volt szignifikáns különbség a két csoport HHI-je között. A vizsgálati

eredmények alapján nem mutatható ki egyértelmű kapcsolat a konszolidált beszámoló típusa és az idegen forrás koncentráció között. Az idegen forrás koncentráció alakulása inkább a vállalatok finanszírozási és tőkeszerkezeti döntéseivel magyarázható.

A kutatásomba minden olyan vállalatcsoportot sikerült bevonni, ahol a magyarországi anyavállalat összevont (konszolidált) éves beszámolót készít (kivéve a pénzügyi beszámolót készítőket). Érdemesnek tartom a későbbiekben több évre is elvégezni a vizsgálatokat, valamint nemcsak a konszolidációs, hanem az egyedi szinten választott számviteli rendszernek a vállalatok hitelezői megítélésére gyakorolt hatását is vizsgálni.

SUMMARY

The subject of my doctoral dissertation is the analysis of consolidated financial statements prepared in accordance with the Hungarian Accounting Act and the International Financial Reporting Standards (IFRS), as well as the impact of these two reporting systems, when applied at the consolidation level, on corporate group financing.

In the literature review, I presented the significance and legal background of consolidated financial statements. I examined the effects of IFRS adoption and the regulatory requirements governing the use of IFRS in the Visegrád countries. I provided a detailed overview of the consolidation methodology under both the Hungarian Accounting Act and IFRS, highlighting the similarities and differences between the two regulatory frameworks in relation to consolidation. Within the framework of the literature review, and in light of the research objectives and formulated hypotheses, I also discussed corporate financing opportunities and the importance of developing an appropriate corporate capital structure.

Following the presentation of the database underlying my research and the applied statistical methods, I described the results of the calculations and analyses carried out to achieve the research objectives and test the hypotheses.

My first research objective was to examine and compare the average cost of debt for corporate groups preparing consolidated financial statements in accordance with the Hungarian Accounting Act and those reporting under IFRS. To test Hypothesis H1, I analysed the average cost of interest-bearing liabilities for both groups during the period over the 2019-2022 period. The independent-sample Wilcoxon rank-sum test indicated a statistically significant difference between the average interest rates of the two reporting groups in three of the four years examined (2019, 2021, and 2022). Based on these results, I accepted the hypothesis that the average cost of debt of corporate groups reporting under IFRS is lower than that of corporate groups preparing consolidated financial statements in accordance with the Hungarian Accounting Act. In 2020, however, there was no statistically significant difference between the average interest rates of the two groups.

To test Hypotheses H2 and H3, I compared the group-level average cost of debt of consolidated corporate groups with the average cost of debt calculated from the individual financial statements of large enterprises not included in consolidation for the period over the 2019-2022 period. For this purpose, I applied a multiple linear regression model in which the

dependent variable was the cost of debt (interest rate). The type of financial statement (individual or consolidated) was included as the primary binary explanatory variable, while the accounting framework (Hungarian Accounting Act or IFRS) was incorporated as a binary control variable. The companies' prior-year interest coverage ratios and total leverage ratios were included in the model as additional control variables. In order to address potential non-linear relationships and to ensure the stability of the estimates, a natural logarithmic transformation was applied in the model. I assumed that, under both accounting frameworks, corporate groups preparing consolidated financial statements would obtain loans under more favourable conditions – at lower interest rates – than large standalone companies not belonging to any corporate group. However, based on the regression results, the interest rates of corporate groups consolidating under both the Hungarian Accounting Act and IFRS were significantly higher than those of large enterprises not included in consolidation, after controlling for other factors. The dummy variable representing the accounting framework was not statistically significant in any of the examined years; therefore, the accounting framework applied did not, in itself, exhibit a significant relationship with the interest rate. The interest coverage ratio and total leverage were both significantly and negatively associated with the interest rate. Based on these findings, it may be inferred that a higher level of interest coverage and greater indebtedness are associated in practice with more favourable borrowing conditions. At the same time, the results suggest that group membership and the availability of consolidated financial statements are not associated with more favourable financing conditions, which may indicate that external financiers do not take potential support from other group entities into account in the event of financial distress.

My second research objective was to analyse the interest coverage ratio of corporate groups, which indicates how many times operating profit covers interest expenses. To test Hypothesis H4, I compared the interest coverage ratios of corporate groups consolidating under the two accounting frameworks, assuming that groups reporting under IFRS would exhibit a higher ratio. The group-level interest coverage ratio was calculated as the quotient of operating profit and interest expenses obtained from the consolidated financial statements. The analysis covered the period over the 2019-2022 period, during which the independent-sample Wilcoxon rank-sum test revealed no statistically significant difference in three years (2019, 2021, and 2022). The year 2020 was again an exception, as statistical evidence showed that – contrary to my expectations – the IFRS-reporting groups had lower interest coverage ratios than those applying the Hungarian Accounting Act. One possible explanation for this finding is that

companies applying IFRS, in accordance with the requirements of the standards, recognised higher impairment losses already in the first year of the COVID-19 pandemic based on both external and internal indicators, which may have resulted in lower interest coverage ratios through the reduction of operating profit.

Thus, the interest coverage ratios were not higher in the IFRS group. Since a company's capital structure – specifically, an excessive reliance on interest-bearing liabilities – can reduce its interest coverage, I performed an independent-sample Wilcoxon rank-sum test to compare the debt-to-equity ratios of the two groups. The test revealed no statistically significant difference between the groups during the period 2019–2021; however, in 2022, it was confirmed that corporate groups applying IFRS had a higher proportion of debt relative to equity than those consolidating under the Hungarian Accounting Act. The absence of the expected difference in interest coverage ratios may thus have been partly attributable to the higher indebtedness of the IFRS-reporting groups in 2022, although this was not the case in the other examined years.

Another possible explanation for the absence of the expected difference in interest coverage is that the accounting treatment of transactions and events affecting operating profit differs in several respects between the two accounting frameworks. This may contribute to the fact that, despite lower interest expenses, corporate groups consolidating under IFRS do not exhibit higher interest coverage ratios.

The multi-period analysis of the interest coverage ratio is a useful tool for assessing corporate solvency and financing risk; however, when comparing interest coverage ratios derived from consolidated financial statements prepared under different accounting frameworks, such comparison should be made only with due consideration of the factors affecting operating profit.

To achieve my third research objective and to test Hypothesis H5, I calculated the Herfindahl–Hirschman Index (HHI), a statistical measure commonly used to assess concentration, for each corporate group. I compared the HHIs of corporate groups consolidating under the Hungarian Accounting Act and those reporting in accordance with IFRS for the years 2019–2022. Using the independent-sample Wilcoxon rank-sum test, my hypothesis that a statistically significant difference in the concentration of external financing sources exists between corporate groups consolidating under IFRS and those applying the Hungarian

Accounting Act throughout the entire period under examination was not confirmed. In the first two years of the examined period, a statistically significant difference in HHI was observed between the two groups with corporate groups consolidating under the Hungarian Accounting Act demonstrating lower concentration of external financing sources. In the last two years, no significant difference was found between the two groups' HHIs. Based on the results of the analysis, no clear relationship can be established between the type of consolidated financial statements and the concentration of external financing sources. The concentration of external financing sources appears to be driven primarily by corporate financing and capital structure decisions.

My research encompassed all corporate groups in which the Hungarian parent company prepares consolidated annual financial statements, excluding entities engaged in financial reporting activities. I consider it worthwhile for future research to extend these analyses over a longer time horizon and to examine not only the effects of the accounting framework applied at the consolidation level but also the impact of the accounting system chosen at the individual entity level on lenders' assessment of companies.

IRODALOMJEGYZÉK

1. 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32002R1606>
(letöltve: 2025. 10. 11.)
2. 2000. évi C. törvény a számvitelről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv> (letöltve: 2025. 10. 11.)
3. 431/2002 Z. z. Zákon o účtovníctve
<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/431/?ucinnost=11.10.2025> (letöltve: 2025. 10. 11.)
4. Ustawa z dnia 29. 09. 1994 r. o rachunkowości
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19941210591> (letöltve: 2025. 10. 11.)
5. Zákon č. 563/1991 Sb. Zákon o účetnictví
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-563> (letöltve: 2025. 10. 11.)
6. IAS 21
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates/> (letöltve: 2023. 11 18.)
7. IAS 28
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-28-investments-in-associates-and-joint-ventures/> (letöltve: 2023. 11 18.)
8. IFRS 3
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-3-business-combinations/#standard> (letöltve: 2023. 10 18.)
9. IFRS 10
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-10-consolidated-financial-statements/> (letöltve: 2023. 10 18.)
10. IFRS 11
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-11-joint-arrangements/>
(letöltve: 2023. 11 19.)
11. NAV évkönyv 2017
https://www.nav.gov.hu/data/cms479562/NAV_evkonyv_2017.pdf
(letöltve: 2020. 07. 05.)
12. NAV évkönyv 2018

- https://www.nav.gov.hu/data/cms496584/NAV_evkonyv_2018.pdf
(letöltve: 2020. 07. 05.)
13. NAV évkönyv 2019
https://www.nav.gov.hu/data/cms526975/2019_NAV_evkonyv_egyben_vegleges.pdf
(letöltve: 2020. 07. 05.)
 14. NAV évkönyv 2020
<https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek/nav-evkonyv-2020>
(letöltve: 2022. 05. 22.)
 15. Ábel I. – Öcsi B. (1999): Finanszírozási szerkezet és tulajdonforma. *Közgazdasági Szemle*, 46(10): 888–904.
 16. Adorján Cs. – Bary L. – Bíró T. – Fridrich P. – Garajszki Z. – Kresalek P. – Lukács J. – Nagy L. – Pál T. – Róth J. – Ujvári G. – Veit J. (2004): A számviteli törvény magyarázata 2004-2005 II. kötet. HVG-ORAC, Budapest, 1124 p.
 17. Akisik, O. (2020): The impact of financial development, IFRS, and rule of LAW on foreign investments: A cross-country analysis. *International Review of Economics and Finance* 69, <https://doi.org/10.1016/j.iref.2020.06.015>
 18. Akman, N. H. (2011): The Effect of IFRS Adoption on Financial Disclosure: Does Culture Still Play A Role? *American International Journal of Contemporary Research*, 1(1): 6-17. https://www.aijcrnet.com/journals/Vol.1_No.1_July_2011/2.pdf (letöltve: 2025. 03. 11.)
 19. Alsharairi, M. – Atmeh, M. - Al-Abdullah, R. (2019): Glocalization: A Balanced Approach For A Smoother International Accounting Harmonization in the Developing Countries. *The Journal of Developing Areas*, 53(4): 207-215.
 20. Andor Gy. (2018): Üzleti gazdaságtan. Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: [10.1556/9789634540236](https://doi.org/10.1556/9789634540236) <https://mersz.hu/andor-uzleti-gazdasagtan//>
 21. Ashbaugh, H. – Pincus, M. (2001): Domestic accounting standards, international accounting standards, and the predictability of earnings. *Journal of Accounting Research* 39(3): 417–434. <https://www.jstor.org/stable/2672967> (letöltve: 2023. 11. 14.)
 22. Baranyai A. (2018): A magyarországi vállalati szektor pénzügyi típusjelenségeinek vizsgálata a 2006–2015 közötti időszakban. Líceum Kiadó, Eger, 133 p. <https://real.mtak.hu/188688/1/Baranyi.pdf> (letöltve: 2025. 03. 07.)
 23. Baricz R. – Kaliczka N. – Kovács D. M. – Mohl G. (2018): Konszolidált beszámoló összeállítása és elemzése – oktatási segédlet. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 100 p.

24. Baricz R. – Kaliczka N. – Kovács D. M. – Mohl G. (2019): Konszolidált beszámoló összeállítása és elemzése – oktatási segédlet. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 102 p.
25. Barth, M. E. – Landsman, W. R. – Lang, M. H. (2008): International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3): 467–498. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x> (letöltve: 2023. 12. 01.)
26. Bartha Á. – Gellért H. – Madarasiné Szirmai A. (2013): Nemzetközi számviteli ismeretek. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt., Budapest, 303 p.
27. Becsky-Nagy P. (2023): Vállalati pénzügyek elmélete és gyakorlata. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 169 p. <https://hdl.handle.net/2437/361829>
28. Bedőházi Z. R. (2009): A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok alkalmazásának hatása a magyar tőzsdén jegyzett vállalatok számvitelének minőségére. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 137 p. <https://pea.lib.pte.hu/server/api/core/bitstreams/a752a96c-4a79-428c-a6f1-dfedcac0270a/content> (letöltve: 2025. 02. 15.)
29. Bergmann, R. – Ludbrook, J. – Spooren, W. (2000): Different Outcomes of the Wilcoxon—Mann—Whitney Test from Different Statistics Packages. *The American Statistician*, 54(1): 72-77. DOI:[10.1080/00031305.2000.10474513](https://doi.org/10.1080/00031305.2000.10474513) (letöltve: 2025. 02. 15.)
30. Bertrand, J. – Brebissona, H. – Burietz, A. (2020): Why choosing IFRS? Benefits of voluntary adoption by European private companies. *International Review of Law and Economics* 65, DOI: 10.1016/j.irle.2020.105968
31. Bethlendi András – Vértessy László (2018): Makropénzügyek. Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 60 p. https://www.gtk.bme.hu/wp-content/uploads/2019/05/MBA-Makrop%C3%A9nz%C3%BCgyek_jegyzet_final.pdf (letöltve: 2025. 03. 09.)
32. Bharath, S. T. – Sunder, J. – Sunder, S. V. (2008): Accounting quality and debt contracting. *The Accounting Review*, 83(1): 1–28. <https://doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.1> (letöltve: 2025. 12. 30.)
33. Bicsák G. (2019): Mérnöki számítások. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://doi.org/10.1556/9789634542810> <https://mersz.hu/bicsak-mernoki-szamitasok/> (letöltve: 2025. 01. 27.)

34. Bikker, J. A. – Metzmakers, P. A. J. (2005): Bank provisioning behaviour and procyclicality. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 15(2), pp. 91-188. <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2004.03.004> (letöltve: 2025. 03. 09.)
35. Bodnár L. (2016): Az EU-irányelveket "átültetjük"? *Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica*, (79): 119-124.
36. Bogáth E. (2018): A nemzetközi számviteli rendszerek harmonizációja. *Controller Info*, 6(1): 2-4. DOI: 10.24387/CI.2018.1.1 (letöltve: 2024. 08. 22.)
37. Bogáth E. – Tóth M. (2015): A nemzetközi számviteli rendszerek összehasonlítása. *Controller Info*, 3(3): 62-67.
38. Borio, C. – Furfine, C. – Lowe, P. (2001): Procyclicality of the financial system and financial stability: issues and policy options. *BIS papers*, 1(3): 1-57. <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap01a.pdf> (letöltve: 2025. 03. 09.)
39. Böcskei E. (2021): A számviteli beszámolók címzettjei, lehetséges információigényeik és kapcsolatuk a számviteli beszámoló tartalmával. *Controller Info*, 9(2): 45-49.
40. Böcskei E. – Fenyves V. – Zsidó E. K. – Bács Z. (2015): Expected Risk Assessment – Annual Report versus Social Responsibility. *Sustainability*, 7(8): 9960-9972. https://www.researchgate.net/publication/282201760_Expected_Risk_Assessment-Annual_Report_versus_Social_Responsibility (letöltve: 2023. 12. 04.)
41. Böcskei E. – Dékán Tamásné Orbán I. – Bács Z. – Fenyves V. (2017): Az IFRS beszámolóban rejlő sajátosságok controlling szemléletű vizsgálata – döntéstámogató vezetői számvitel előtérbe kerülése a pénzügyi számvitel szabályozásán keresztül. *Controller Info*, 5(4): 2-8.
42. Bradshaw, M. T. – Bushee, B. J. – Miller, G. S. (2004): Accounting choice, home bias, and U.S. investment in non-U.S. firms. *Journal of Accounting Research*, 42(5): 795–841. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2004.00157.x> (letöltve: 2023. 12. 01.)
43. Brealey, R. A. – Myers, S. C. (2005): Modern vállalati pénzügyek, Panem, Budapest, 1175 p.
44. Brezina, I. – Pekár, J. – Čičková, Z. – Reiff, M. (2016): Herfindahl–Hirschman index level of concentration values modification and analysis of their change. *Central European Journal of Operations Research*, 24(1): 49–72. <https://doi.org/10.1007/s10100-014-0350-y> (letöltve: 2025. 03. 13.)
45. Brüggemann, U. – Daske, H. – Homburg, C. – Pope, P. F. (2012): How do individual investors react to global IFRS adoption? *AAA 2010 Financial Accounting and Reporting Section (FARS) Paper*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1458944> or

- <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1458944> (letöltve: 2023. 12. 01.)
46. Cameron, A. C. – Trivedi, P. K. (2005): *Microeconometrics: Methods and applications*. Cambridge University Press, Cambridge. DOI:[10.1017/CBO9780511811241](https://doi.org/10.1017/CBO9780511811241) (letöltve: 2025. 12. 30.)
 47. Cîrstea, A. – Baltariu, A. C. (2014): Convergence of Consolidated Financial Statements Regulations: Are we there Yet? *Procedia Economics and Finance*, (15): 1297-1303. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00591-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00591-7) (letöltve: 2023. 10. 10.)
 48. Covrig, V. – DeFond, M. – Hung, M. (2007): Home bias, foreign mutual fund holdings, and the voluntary adoption of international accounting standards. *Journal of Accounting Research*, 45(1): 41–70. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2007.00226.x> (letöltve: 2023. 12. 01).
 49. Csereháti Z. (2004): Az outlierok meghatározása és kezelése gazdaságstatisztikai felvételekben. *Statisztikai Szemle*, 82(8): 728-746.
 50. Csipkés M. (2024): *Statisztika példatár megoldással*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. <https://mersz.hu/csipkes-statisztika-peldatar-megoldással/> (letöltve: 2024. 10. 17.)
 51. Daske, H. – Hail, L. – Leuz, C. – Verdi, R. (2008): Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of Accounting Research*, 46(5): 1085–1142. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00306.x> (letöltve: 2023. 11. 14.)
 52. Daske, H. – Hail, L. – Leuz, C. – Verdi, R. (2013): Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences Around IAS/IFRS Adoptions. *Journal of Accounting Research*, 51(3): 495-547. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12005> (letöltve: 2023. 12. 01.)
 53. Deák I. (2005): A globalizálódó számvitel. In Botos Katalin (szerk.) (2005): *Pénzügyek és globalizáció*. SZTE Gazdálkodástudományi Kar Közleményei 2005. JATEPress, Szeged: 201-214. https://acta.bibl.u-szeged.hu/5660/1/gtk_2005_201-214.pdf (letöltve: 2024. 02. 08.)
 54. DeFond, M. – Hu, X. – Hung, M. – Li, S. (2011): The impact of mandatory IFRS adoption on foreign mutual fund ownership: The role of comparability. *Journal of Accounting and Economics*, 51(3): 240–258. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2011.02.001> (letöltve: 2023. 11. 14.)
 55. De Luca, F. – Tiron-Tudor, A. – Ferrari, E. (2024): Cross-border listed firms' IFRS-based financial reports. *Advances in Accounting*. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2024.100717>

56. Demirci, I. – Eichholtz, P. – Yönder, E. (2020): Corporate Diversification and the Cost of Debt. *The Journal of Real Estate Finance and Economics*, 61(3): 316–368. <https://doi.org/10.1007/s11146-017-9645-9> (letöltve: 2025. 03. 17.)
57. Dékán T-né (2019): A konszolidáció folyamata az IFRS konszolidált beszámolót készítő vállalkozások esetében. *International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS)* 4(4): 1-9. <https://ojs.lib.unideb.hu/IJEMS/article/view/5321/5019> (letöltve: 2022. 05. 22.)
58. Dienes A. (2022): Az IFRS alkalmazása a V4 országokban. In: *Csanádi-Bognár Sz., Schuchmann J. (szerk.) A gazdasági fejlődés aktuális kérdései a visegrádi országokban: A közeledés és/vagy távolodás trendjei*, Tomori Pál Főiskola, Budapest, p. 18.
59. Dienes A. – Bács B. A. (2020): Consolidated Financial Statements Applying National and International Financial Reporting Regulations. *SEA – Practical Application of Science* 8(24): 329-336.
60. Dusek T. – Kotosz B. (2017): Területi statisztika. Akadémiai Kiadó, Budapest. https://mersz.hu/dokumentum/dj238ts_1/ (letöltve: 2025. 04.08.)
61. Dutta, S. – Bansal, M. (2025): Consolidated financial statements: A systematic review of literature and future prospects. *Journal of Accounting Literature*. <https://doi.org/10.1108/JAL-07-2024-0144>
62. Econom (2010): Kamatfedezettségi mutató. <https://www.econom.hu/kamatfedezettsegi-mutato/> (letöltve: 2025. 02. 17.)
63. Edwards, J. R. – Webb, K. M. (1984): The development of group accounting in the United Kingdom to 1933. *The Accounting Historians Journal*, 11(1): 31-61. <https://www.jstor.org/stable/40697794> (letöltve: 2025. 03. 12.)
64. Efrag (2024): Updated EFRAG Secretariat briefing: An EU perspective on the scope of IFRS 19. Who would be able to apply it in the EU? <https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/Updated%20EFRAG%20Secretariat%20Briefing%20-%20AN%20EU%20PERSPECTIVE%20ON%20THE%20SCOPE%20OF%20IFRS%2019.pdf> (letöltve: 2024. 09. 18.)
65. Epstein, B. J. – Mirza, A. A. (2003): Nemzetközi számviteli standardok – Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt, Budapest, 1058 p.
66. Erdős M. – Mérő K. (2016): Pénzügyi közvetítő intézmények. Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: [10.1556/9789630598354](https://doi.org/10.1556/9789630598354) (letöltve: 2025. 03. 09.)
67. Fazakas G. – Gyulai L. – Martin H. Gy. – Mohai Gy. – Sebestyén G. – Virág M. –

- Zsembery L. (2007): Vállalati pénzügyi döntések. Tanszék Kft., Budapest, 239 p.
68. Fekete Sz. – Matis D. – Lukács J. (2008): Factors Influencing the Extent of Corporate Compliance with IFRS. The Case of Hungarian Listed Companies. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1295722> (letöltve: 2024. 09. 17.)
 69. Fenyves V. – Orbán I. – Bács Z. – Böcskei E. (2015): Representation of the going concern concept in the financial statements. *Nauki o Finansach – Financial Sciences*, 25(4): 24-38. DOI: 10.15611/nof.2015.4.02
https://dbc.wroc.pl/Content/36028/Fenyves_Orban_Bacs_Bocskei_Representation_Of_The_Going_Concern_Concept.pdf (letöltve: 2023. 12. 04.)
 70. Fenyves V. – Bács Z. – Zéman Z. – Böcskei E. – Tarnóczy T. (2018): The role of the notes to the financial statements in corporate decision-making. *Corporate Ownership and Control*, 15(4): 138-148. <https://doi.org/10.22495/cocv15i4c1p1> (letöltve: 2023. 12. 04.)
 71. Fertő I. – Mizik T. (2017): Agrárgazdaságtan I. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789634540069](https://doi.org/10.1556/9789634540069) (letöltve: 2025. 03. 14.)
 72. Fidrich R. (2002): Globalizáció és környezet. Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest. <https://mek.oszk.hu/01400/01449/01449.htm> (letöltve: 2023. 12. 02.)
 73. Filyó J. (2017): Kis- és középvállalkozások számviteli beszámolási rendszerének elemzése a szabályozás és az alkalmazott gyakorlat tükrében. Doktori értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 211 p. https://phd.lib.uni-corvinus.hu/971/25/Filyo_Janka_dhu.pdf (letöltve: 2025. 10. 11.)
 74. Florou, A. – Pope, F. P. (2012): Mandatory IFRS adoption and institutional investment decisions. *The Accounting Review*, 87(6): 1993–2025. <https://www.jstor.org/stable/41721922> (letöltve: 2023. 12. 01.)
 75. Florou, A. – Kosi, U. (2015): Does mandatory IFRS adoption facilitate debt financing? *Review of Accounting Studies*, 20(4): 1407–1456. <https://doi.org/10.1007/s11142-015-9325-z>
 76. Francis, J. – LaFond, R. – Olsson, P. – Schipper, K. (2005): The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2): 295–327. DOI: [10.1016/j.jacceco.2004.06.003](https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.06.003) (letöltve: 2025. 12. 30.)
 77. Fridrich P. (1996): Esettanulmány a teljeskörű konszolidáció végrehajtására – kidolgozás. Saldo, Budapest, 31 p.
 78. Fridrich P. – Simon Sz. (2000a): A magyar számviteli konszolidáció alapjai – EU csatlakozás. 3. modul – Példamegoldások. Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi

- és Számviteli Főiskolai Kar Távoktatási Központja, Budapest, 57 p.
79. Fridrich P. – Simon Sz. (2000b): Konszolidáció módszertana – Példatár. Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar, 137 p.
 80. Fridrich P. – Simon Sz. – Sztanó I. (2008): A konszolidáció módszertana. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt., Budapest, 246 p.
 81. Fridrich P. – Simon Sz. – Sztanó I. (2018): Konszolidáció – Elmélet, módszertan, gyakorlat. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 592 p.
 82. Fridrich P. – Simon Sz. – Sztanó I. (2020): Konszolidáció – Elmélet, módszertan, gyakorlat. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 612 p.
 83. Füredi-Fülöp, J. (2017): Factors Leading to Audit Expectation Gap: An Empirical Study in a Hungarian Context. *Theory, Methodology, Practice – Review of Business and Management*, 13(02): 13–23. <https://doi.org/10.18096/TMP.2017.02.02> (letöltve: 2026. 01. 27.)
 84. Gallagher, K. P. (2009): Economic Globalization and the Environment. *Annual Review of Environment and Resources*, Vol. 34: 279–304 <https://doi.org/10.1146/annurev.envIRON.33.021407.092325> (letöltve: 2025. 03. 01.)
 85. Gazdag-Kerezsi D. (2023): A kiegészítő melléklet információtartalmának vizsgálata az érdekhordozók szemszögéből. Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem, Debrecen, 202 p.
 86. Gál E. (2011): Praktikus bankszakmai ismeretek. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., Budapest, 278 p.
 87. Gergely I. (1994): Konszolidált beszámoló könyvvizsgálata, szervezése. Perfekt, Budapest, 130 p.
 88. Ghauri, P. – Grønhaug, K. (2016): Kutatásmódszertan az üzleti tanulmányokban. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://doi.org/10.1556/9789630598590> <https://mersz.hu/ghauri-gronhaug-kutatasmodszertan-az-uzleti-tanulmanyokban/> (letöltve: 2025. 01. 27.)
 89. Gluzová, T. (2015a): The adoption of IFRS 10 and its impact on the scope of consolidation <https://www.slu.cz/opf/cz/informace/acta-academica-karviniensia/casopisy-aak/aak-rocnik-2015/docs-4-2015/Gluzova.pdf/> (letöltve: 2020. 05. 03.)
 90. Gluzová, T. (2015b): Consolidation Exemptions under IFRS. *Procedia Economics and Finance*, 25: 32-40, [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00710-8](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00710-8) (letöltve: 2022. 05. 22.)

91. Gordon, L. – Loeb, M. – Zhu, W. (2012): The impact of IFRS adoption on foreign direct investment. *Journal of Accounting and Public Policy*, 31(4): 374-398. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2012.06.001> (letöltve: 2024. 02. 08.)
92. Greenwald, D. L. (2019): Firm debt covenants and the macroeconomy: The interest coverage channel. (MIT Sloan Research Paper No. 5909-19). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3535221> (letöltve: 2025. 12. 30.)
93. Guggiola, G. (2010): IFRS Adoption in the E.U., accounting harmonization and market efficiency: a review. *International Business & Economics Research Journal*, 9(12): 99-112. https://www.eco.uninsubria.it/RePEc/pdf/QF2010_2.pdf (letöltve: 2024. 02. 08.)
94. Hair, J. F. – Black, W. C. – Babin, B. J. – Anderson, R. E. (2019): Multivariate dataanalysis (8th ed.). Cengage Learning. https://eli.johogo.com/Class/CCU/SEM/_Multivariate%20Data%20Analysis_Hair.pdf (letöltve: 2026. 06. 02.)
95. Harris, T. – Hardin, J. W. (2013): Exact Wilcoxon Signed-Rank and Wilcoxon Mann–Whitney Ranksum Tests. *The Stata Journal*, 13(2): 337-343. <https://doi.org/10.1177/1536867X1301300208> (letöltve: 2025. 02. 15.)
96. Horváth E. – Mérő K. – Zsámboki B. (2002): Tanulmányok a bankszektor tevékenységének prociklikusságáról. MNB Műhelytanulmányok, 23, 138 p. <https://www.mnb.hu/letoltes/mt23.pdf> (letöltve: 2025. 03. 09.)
97. Houqe, M. N. – van Zijl, T. – Dunstan, K. – Karim, A. K. M. W. (2012): The effect of IFRS adoption and investor protection on earnings quality around the world. *The International Journal of Accounting*, 47(3): 333–355. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2012.07.003>
98. Hunyadi L. – Vita L. (2019a): Statisztika I. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789634542216](https://doi.org/10.1556/9789634542216) (letöltve: 2024. 10. 18.)
99. Hunyadi L. – Vita L. (2019b): Statisztika II. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789634542223](https://doi.org/10.1556/9789634542223) (letöltve: 2025. 02. 15.)
100. Huzsvai L. (2012): Statisztika Gazdaságelemzők részére – Excel es R alkalmazások. Seneca Books Kiadó, 168 p. https://seneca-books.hu/doc/978_963_08_5016_2.pdf (letöltve: 2025. 04. 09.)
101. Ibrahim, I. – Falkenbach, H. (2024): Diversification and Cost of Public Debt for REITs: Evidence from the US. *Journal of Real Estate Portfolio Management*, (30)1: 36-53. <https://doi.org/10.1080/10835547.2023.2233348> (letöltve: 2025. 03. 13.)

102. Ihalainen, O. (2023): Non-controlling interests in consolidated financial statements: Regulation and calculation issues. Bachelor's thesis, Aalto University School of Business. <https://aaltodoc.aalto.fi/items/9d4d0ee4-8903-45fd-a832-b7a6a9db1b3c>
103. Illés I-né (2002): Társaságok pénzügyei. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Rt., Budapest, 370 p.
104. Illés I-né (2009): Vállalkozások pénzügyi alapjai. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Rt., Budapest, 243 p.
105. Illés I-né – Gyulai – L. – Lauf L. (2013): A vállalkozásfinanszírozás alapjai. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Rt., Budapest, 417 p.
106. Iman, R. L. (1976): An approximation to the exact distribution of the wilcoxon-mann-whitney rank sum test statistic. *Communications in Statistics – Theory and Methods*, 5(7): 587–598. <https://doi.org/10.1080/03610927608827378> (letöltve: 2024. 03. 02.)
107. Jaggi, B. – Low, P. Y. (2000): Impact of Culture, Market Forces, and Legal System on Financial Disclosures. *The International Journal of Accounting*, 35(4): 495-519. [https://doi.org/10.1016/S0020-7063\(00\)00076-5](https://doi.org/10.1016/S0020-7063(00)00076-5) (letöltve: 2025. 03. 12.)
108. Jakus Sz. (2015): Teljes körű tőkekonszolidálás módszertana a magyar és a nemzetközi szabályozás tükrében. *Szak-ma*, 57(9): 433. szak-ma.hu/data/cikk/10/881/cikk.../hosszu-Jakus_Szabolcs_SZEPT.doc (letöltve: 2020. 01. 12.)
109. Karpuz, A. – Kim, K. – Ozkan, N. (2020): Does financial reporting regulation influence the value of cash holdings? *Journal of Empirical Finance* 59: 52–67. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S092753982030058X> (letöltve: 2023. 11. 14.)
110. Katona F. – Tömöri G. (2021): Comparison of hungarian and romanian soft drink producer companies based on their financial situation. *SEA: Practical Application Of Science*, 25(1): 15-21.
111. Katona K. (2019): A pénzügyi közvetítőrendszer funkciói – Magyar fejlődési, szabályozási és intézményi sajátosságok. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest. DOI: [10.55413/9789632958392](https://doi.org/10.55413/9789632958392) <https://mersz.hu/a-penzugyi-kozvetitorendszer-funkcioi/> (letöltve: 2025. 03. 09.)
112. Kettinger Gy. (2001): A globalizáció okai és hatásai, valamint szükségszerű következményei Európában. *Gazdálkodás*, 45(6): 73-77.

113. Kim, J.-B. - Tsui, J. S. L. – Yi, C. H. (2011): The voluntary adoption of International Financial Reporting Standards and loan contracting around the world. *Review of Accounting Studies*, 16(4), 779–811. <https://doi.org/10.1007/s11142-011-9148-5>
114. Király Z. (2007): Statisztika II. Oktatási segédanyag. http://psycho.unideb.hu/munkatarsak/hidegkuti_istvan/targyak/Kiraly_Zoltan_Statisztika_2_jegyzet_2.pdf (letöltve: 2025. 02. 15.)
115. Koblencz J. – Bagyinszki M. (1995): Konszolidált éves beszámoló. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 275 p.
116. Kovács-Rump H. – Menich-Jónás J. (2021): A számvitel harmonizációja – Európai Unió és Magyarország. *Controller Info*, 9(2): 27-32.
117. Kozma A. (2002): Vázlatok a számvitel tanuláshoz 3. kötet. Keletlombard Kft., Debrecen, 230 p.
118. Kökény G. (2017): IFRS-átállás – Ahogy jelenleg a vállalkozások látják. *Szak-ma*, 59(3): 25-26.
119. KSH (2024): A dobozdiagram magyarázata. <https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/termofoldarak-es-berleti-dijak-2022/boxplot.html> (letöltve: 2024. 10. 17.)
120. Lakatos D. (2004): A globalizálódó világ gazdaság. *Gazdálkodás*, 48(4): 1-9. <https://econpapers.repec.org/article/agsgazdal/206427.htm> (letöltve: 2023. 12. 04.)
121. Lakatos L. P. (2009): A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. PhD értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 235 p. https://phd.lib.uni-corvinus.hu/503/1/lakatos_laszlo.pdf (letöltve: 2025. 02. 27.)
122. Lakatos L. P. (2013): A számviteli érdekhordozói elméletek evolúciója és a szabályozás – Klasszikus tézisek és új irányok a pénzügyi beszámolásban. *Vezetéstudomány*, 44(5): 47-59. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1250/1/vt_2013n5p47.pdf (letöltve: 2025. 02. 27.)
123. Lakatos L. P. (2014): A számviteli szabályozások eltérésének okairól. *Vezetéstudomány*, 45(9): 2-11. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1706/> (letöltve: 2025. 03. 12.)
124. Lakatos L. P. – Kovács D. M. – Mohl G. – Rózsa I. – Szirmai A. (2018): A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata II. kötet. Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Budapest, 1216 p.
125. László N. (2014a): A hitelezői érdekhordozó megjelenésének vizsgálata a számviteli beszámolóknakban. *Vezetéstudomány*, 45(9): 26-37. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1708/1/vt_2014n9p26.pdf (letöltve: 2025. 02. 26.)

126. László N. (2014b): A cash flow-kimutatás szabályozásainak nemzetközi összehasonlítása és csoportosítása. *Vezetéstudomány*, 45(5): 46-55. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1568/1/vt_2014n5p46.pdf (letöltve: 2023. 12. 04.)
127. Leuz, C. (2003): IAS versus US-GAAP: Information asymmetry-based evidence from Germany's new market. *Journal of Accounting Research*, 41(3): 445–472. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2003.00111.x> (letöltve: 2023. 12. 01.)
128. Li, N. – Lou, Y. – Otto, C. A. – Wittenberg-Moerman, R. (2021): Accounting quality and debt concentration. *The Accounting Review* 96(1): 377-400. <https://doi.org/10.2308/tar-2017-0250> (letöltve: 2025. 03. 14.)
129. Limmack, R. J. (1985): Group Accounts. In: *Financial Accounting and Reporting*. Palgrave, London, 366–395. https://doi.org/10.1007/978-1-349-17898-8_16 ISBN: 978-0-333-34640-2 (letöltve: 2025. 03. 12.)
130. Louis, H. – Urcan, O. (2015): The effect of IFRS on cross-border acquisitions. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2164995> (letöltve: 2023. 12. 01.)
131. Lukác, J. – Culková, K. – Gonos, J. (2022): Effects of IAS/IFRS Implementation on the Quality of the Financial Performance Management. *Quality – Access to Success*, 23(189): 297-305. DOI: 10.47750/QAS/23.189.34 (letöltve: 2024. 09. 17.)
132. Ma, R. – Parker, R. H. – Whittred, G. (1991): *Consolidation Accounting*. Longman Cheshire, Melbourne, 271 p.
133. Madarasiné Szirmai A. – Kovács D. – Mohl G. (2019): *Nemzetközi számviteli ismeretek*. Perfect, Budapest, 469 p.
134. Madarasiné Szirmai A. – Szöllősiné Szép A. (2018): A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok (IFRS) alapján teljesített statisztikai adatszolgáltatás módszertanának háttere és tapasztalatai. *Statisztikai Szemle*, 96(5): 489–521.
135. Madarasiné Szirmai A. – Simon Sz. – Kovács D. M. – Mohl G. (2025): *IFRS – A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok értelmezése és alkalmazása*. PENTA UNIÓ Zrt., Budapest, 602 p.
136. Majoros Gy. (2010): A magyar számviteli szabályozás értékelése a vezetői számvitel beszámoltatási rendszerének továbbfejlesztésével. Doktori (PhD) értekezés. Szent István Egyetem, Gödöllő, 306 p. https://szie.hu/file/tti/archivum/Majoros_Gyorgy_ertekezes.pdf. (letöltve: 2020. 08. 25.)
137. Markovszky Gy. (2007): Átalakuló piacok a globalizációban. *Gazdálkodás*, 51(20): 11-23.
138. Matsumoto, A. – Merlone, U. – Szidarovszky, F. (2011): Some notes on applying the

- Herfindahl–Hirschman Index. *Applied Economics Letters*, 19(2): 181–184.
<https://doi.org/10.1080/13504851.2011.570705> (letöltve: 2025. 03. 13.)
139. Mirza, A. A. – Holt, G. J. (2011): Practical Implementation Guide and Workbook for IFRS. John Wiley & Sons, 584 p.
140. Modigliani, F. – Miller, M. H. (1958): The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment, *American Economic Review*, 48(3): 261–297.
<https://www.jstor.org/stable/1809766?seq=1> (letöltve: 2025. 03. 09.)
141. Modigliani, F. – Miller, M. H. (1963): Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *The American Economic Review*, 53(3): 433–443.
<http://www.jstor.org/stable/1809167> (letöltve: 2025. 03. 07.)
142. Molnár L. (2024): SPSS adatelemzés – nem csak marketingeseknek 1. kötet. Paraméteres és nem paraméteres próbák. Akadémiai Kiadó, DOI: [10.1556/9789636640552](https://doi.org/10.1556/9789636640552) (letöltve: 2025. 02. 15.)
143. Moscariello, N. – Skerratt, L. – Pizzo, M. (2014): Mandatory IFRS adoption and the cost of debt in Italy and UK. *Accounting and Business Research*, 44(1): 63–82.
<https://doi.org/10.1080/00014788.201>
144. Mundruczó Gy. (1981): Alkalmazott regressziószámítás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
https://real-cod.mtak.hu/12016/1/AkademiaiKiado_002300.pdf (letöltve: 2025. 12. 30.)
145. Naldi, M. – Flamini, M. (2014): The CR4 index and the interval estimation of the Herfindahl-Hirschman Index: an empirical comparison. <https://hal.science/hal-01008144v1> (letöltve: 2025. 03.14.)
146. Napier, C. (2010): United Kingdom. In G. Previts, P. Walton, & P. Wolnizer (Eds.), *A Global History of Accounting, Financial Reporting and Public Policy: Europe* (243-273). (Studies in the Development of Accounting Thought; Vol. 14A). Emerald Publishing.
[https://doi.org/10.1108/S1479-3504\(2010\)000014A013](https://doi.org/10.1108/S1479-3504(2010)000014A013) (letöltve: 2025. 03. 12.)
147. Naresh K. M., Simon J. közreműködésével (2017): Marketingkutató. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://doi.org/10.1556/9789630598675> <https://mersz.hu/malhotra-simon-marketingkutatas/> (letöltve: 2025. 01. 27.)
148. Németh G. (2014): Az IFRS lehetséges hazai bevezetéséről. *Számveteli tanácsadó*, 6(5): 18-19.
149. Nguyen, D. P. – Tangl, A. (2019): The ability and orientation of implementing International Financial Reporting Standards in Vietnam. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*, 35, 108–116. <https://doi.org/10.17512/ZNPCZ.2019.3.09> (letöltve: 2026. 01. 27.)

150. Nobes, C. – Parker, R. (2008): Comparative international accounting. Pearson Education Limited, 603 p.
https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/C8e4W4_comparative-international-accounting.pdf (letöltve: 2025. 03. 11.)
151. Paár D. – Ambrus R. A. – Szóka K. (2021): Gazdasági elemzés a beszámolók információi alapján. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron, 151 p. DOI:[10.35511/978-963-334-402-6](https://doi.org/10.35511/978-963-334-402-6) (letöltve: 2025. 02. 19.)
152. Palea, V. (2013): IAS/IFRS and financial reporting quality: Lessons from the European experience. *China Journal of Accounting Research*, 6(4): 247–263. doi:10.1016/j.cjar.2013.08.003 (letöltve: 2024. 09. 17.)
153. Pataki L. – Gyurcsik P. (2017). Pénzügyi tervezés teoretikus és empirikus megközelítése a finanszírozás és a tőkeszerkezet kontextusában. *Gazdaság & Társadalom | Journal of Economy & Society*, 27(3-4): 5–23. <https://doi.org/10.21637/GT.2017.3-4.01> (letöltve: 2025. 03. 07.)
154. Paxián, M. – Zsiray, K. (2015). Az angolszász számvitel fejlődéstörténetének középkori, újkori szakasza. *Gazdaság & Társadalom | Journal of Economy & Society*, 25 (Különszám): 154–162. https://journal.uni-sopron.hu/index.php/gt/article/view/gt_25-07-0-2015_15_Paxian_Zsiray (letöltve: 2025. 03. 07.)
155. Pálinkó É. – Szabó M. (2008): Vállalati pénzügyek. Typotex Kiadó, Budapest, 392 p. <https://edu.interkonyv.hu/konyvek/vallalati-penzugyek/> (letöltve: 2025. 02. 28.)
156. Pittman, J. A. – Fortin, S. (2004): Auditor choice and the cost of debt capital for newly public firms. *Journal of Accounting and Economics*, 37(1): 113–136. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2003.06.005> (letöltve: 2025. 12. 30.)
157. Procházka, D. – Pelák, J. (2014): The Development of Capital Markets of New EU Countries in the IFRS adoption. *Socio-economic Research Bulletin*, 4: 97-108. http://vsed.oneu.edu.ua/files/full/2014/vsed_55-2014-eng.pdf (letöltve: 2024. 02. 08.)
158. PwC's Academy (2022a): Számviteli, beszámolási kérdések – Felvásárlások, csoportátstrukturizációk. Továbbképzés előadás anyaga, videofelvétel, Budapest.
159. PwC's Academy (2022b): Számviteli, beszámolási kérdések – Konszolidáció. Továbbképzés előadás anyaga, videofelvétel, Budapest.
160. Ramanathan, R. (2003): Bevezetés az ökonometriába alkalmazásokkal. Panem Kft., Budapest.
161. Ramanna, K. – Sletten, E. (2009): Why do countries adopt International Financial Reporting Standards? *Harvard Business School Accounting & Management Unit Working*

- Paper No. 09-102.* <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1460763> (letöltve: 2023. 12. 01.)
162. Rhoades, S.A. (1993): The Herfindahl-Hirschman index. *Federal Reserve Bulletin*, 79: 188-189. https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/publications/FRB/pages/1990-1994/33101_1990-1994.pdf (letöltve: 2025. 03. 13.)
 163. Robinson, G. M. (2018): Globalization of Agriculture. *Annual Review of Resource Economics*, 10(1): 133-160. DOI:[10.1146/annurev-resource-100517-023303](https://doi.org/10.1146/annurev-resource-100517-023303) (letöltve: 2025. 10. 10.)
 164. Rózsa (2015): Nemzetközi számvitel II. Hessyn Informatikai és Oktatási Kft., Budapest, 94 p.
 165. Samuelson, P. A. – Nordhaus, W. D. (2016): Közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789630597814](https://doi.org/10.1556/9789630597814) (letöltve: 2025. 03. 14).
 166. Segesváry V. (1998): Globalizáció és világgazdaság. *Valóság*, 41(4): 1-21.
 167. Simon Sz. (2009a): Az élelmiszergazdaságban működő vállalkozások vizsgálata a konszern számviteli előírások alapján. Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem, Debrecen, 228 p.
 168. Simon Sz. (2009b): A globalizáció és a konszolidációs számvitel alkalmazása a magyar élelmiszer-gazdaságban. *Gazdálkodás*, 53(2): 145-155.
 169. Simon Sz. (2010): A globális pénzügyi és gazdasági válság, valamint a konszern számvitel összefüggései. *Gazdálkodás* 54(5): 541-544.
 170. Simon Sz. (2022): Konszolidáció: Számviteli törvény vs. IFRS. In: Kresalek, Péter (szerk.) A számvitel és a controlling elmélete, gyakorlata. Tanulmányok Bíró Tibor és Sztanó Imre tiszteletére, Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest, 225 p.
 171. Simon Sz. – Kresalek P. (2017): A konszernelemzés szükségessége és sajátosságai. *Pénzügyi Szemle*, 2017(3): 366-384.
 172. Somos R-né (1996): A konszolidáció gyakorlata. Saldo, Budapest, 150 p.
 173. Sóvágó L. (2007). Vállalati pénzügyek alapjai. A Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola jegyzete, Budapest, 172 p.
https://www.academia.edu/6237379/Dr_S%C3%B3v%C3%A1g%C3%B3_Lajos_V%C3%A1llalati_p%C3%A9nz%C3%BCgyek_alapjai?auto=download (letöltve: 2025. 03. 09.)
 174. Sóvágó S. (2011): Keresleti és kínálati tényezők a vállalati hitelezésben. MNB-tanulmányok 94. <https://www.mnb.hu/letoltes/mt94.pdf> (letöltve: 2025. 03. 09.)

175. Stiglitz, J. E. – Weiss, A. (1981): Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *The American Economic Review*, 71(3): 393–410. <http://www.jstor.org/stable/1802787> (letöltve: 2025. 03. 09.)
176. Sükösd P. (2006): Globalizáció – extraterritorialitás – versenyjog. *Külgazdaság*, 50(2): 13-20.
177. Semenova, S. (2024): Goodwill measurement in consolidated financial statements. *Scientia Fructuosa*, 154(2), 158–184. [https://doi.org/10.31617/1.2024\(154\)09](https://doi.org/10.31617/1.2024(154)09) (letöltve: 2026. 05. 24.)
178. Sykes, A. O. (1993): An introduction to regression analysis. Coase-Sandor Institute for Law & Economics Working Paper, No. 20, 34 p. https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1050&context=law_and_economics (letöltve: 2025. 02. 15.)
179. Szabó J. K. (2020): Banki hitelek szerepe a vállalatfinanszírozásban. *Controller Info* 8(3): 21-25. DOI: 10.24387/CI.2020.3.5 (letöltve: 2025. 02. 16.)
180. Szekeres A. (2024): Nemzetközi számviteli rendszerek közötti áttérés problémái, tapasztalatai, illetve további kérdései. Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem, Debrecen, 160 p.
181. Szekeres A. – Dékán Tamásné Orbán I. (2018): Egy vállalat fizetőképességének vizsgálata nemzetközi számviteli viszonylatban = Examination of the solvency of a company in an international accounting environment. *International Journal Of Engineering And Management Sciences / Műszaki És Menedzsment Tudományi Közlemények*, 3(4): 332-342. <https://doi.org/10.21791/IJEMS.2018.4.28>.
182. Szekeres, A. – Barta, I. – Tömöri, G. (2024a): The role of financial performance in difference of two manufacturer's brand value. *The Annals of the University of Oradea – Economic Sciences*, 33(1): 345-353. DOI: [10.47535/1991AUOES33\(1\)038](https://doi.org/10.47535/1991AUOES33(1)038)
183. Szekeres, A. – Dienes, A. (2024): Consolidated financial statements in light of the Hungarian regulations and the IFRS standards. *Competitio*, 23(1–2), 75–93. <https://doi.org/10.21845/comp/2024/1-2/4>
184. Szekeres A. – Orbán I. – Tömöri G. (2024b): Az IFRS-ekre áttért magyarországi vállalatok körének vizsgálata. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok* 19(1-2): 69-81. <https://doi.org/10.14232/jtgf.2024.1-2.69-81>
185. Szekeres, A. – Tömöri, G. (2025): The effect of the transition to IFRS on the value judgement of investors, *Competitio* 24(1-2): 3-19. <https://doi.org/10.21845/comp/2025/1-2/1>

186. Szentesi I. – Túróczi I. – Tóth R. (2023): Érzékenységvizsgálat alkalmazása a gyakorlatban. *Controller Info*, 11(4): 40-46.
187. Szerb L. (2006). Az informális tőkebefektetés és a kockázati tőke szerepe a vállalatok finanszírozásában. In Makra Zs. (szerk) *A kockázati tőke világa*, 95-122.
188. Sztanó I. – Vörös M. (2001a): Számviteli alapismeretek. Saldo, Budapest, 318 p.
189. Sztanó I. – Vörös M. (2001b): A konszern-számvitel alapjai. Perfekt, Budapest, 169 p.
190. Tanin, T. I. – Sarker, A. – Hammoudeh, S. – Batten, J. A. (2024): The determinants of corporate cost of debt during a financial crisis. *The British Accounting Review* 56(6) <https://doi.org/10.1016/j.bar.2024.101390> (letöltve: 2025. 12. 30.)
191. Tóth R. (2020): A vállalati pénzügyi stratégia kapcsolata a szervezeti pénzügyi kultúra tényezőivel. Doktori (PhD) értekezés. Szent István Egyetem, Gödöllő, 182 p. https://real-phd.mtak.hu/1744/1/toth_robert_ertekezes_DOI.pdf (letöltve: 2025. 03. 07.)
192. Tömöri, G. – Erdey, L. – Szekeres, A. (2023): Examination of earnings manipulation in transition to IFRS in the pharmaceutical and energy industry using econometric modelling – Hungarian case. *Journal of International Studies*, 16(1): 9-25. doi:10.14254/2071-8330.2023/16-1/1
193. Tömöri G. – Horváth R. (2024): Közép-európai gyógyszergyártó vállalatok forgótőke helyzetének elemzése. *Economica*, 15(3-4): 1-13. <https://doi.org/10.47282/economica/2024/15/3-4/14302>
194. Tömöri G. – Csontos Gy. (2025): The impact of energy crisis on variance-and Gini-optimized portfolio structures – Case of Hungary, *Economica*, 16(1-2): 1-13. <https://doi.org/10.47282/economica/14379>
195. Ujvári G. (1996): A konszolidált (összevont) éves beszámoló. HVG-ORAC, Budapest, 345 p.
196. Ujvári G. (2004): A konszolidált (összevont) éves beszámoló. HVG-ORAC, Budapest, 367 p.
197. Ulbert J. – Mohácsi B. – Kuti M. – Csapi V. – Pintér É. (2018): Vállalati pénzügyek kézikönyv. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 387 p. https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/uploads/tudomany/kiadvanyok/konyveink/vallalati_penzugyek_kezikonyv_gyakorlatok_peldatar_2018_v2.pdf (letöltve: 2025. 02. 16.)
198. Vajay J. (2015): A számvitel nemzetközi harmonizációja az 1970-es évektől napjainkig. *Gazdaság & Társadalom*, Számvitel különszám: 88-98. http://real.mtak.hu/36351/1/GT_2015_00_07_Vajay.pdf (letöltve: 2024. 02. 08.)
199. Vágner V. (2021): Impact of IFRS Adoption for Individual Reporting Purposes on the

- Profit of Hungarian listed Companies. *Civic Review*, 17 (Special Issue): 187–208. DOI: 10.24307/psz.2021.0014 (letöltve: 2024. 08. 22.)
200. Várkonyiné Juhász M. – Füredi-Fülöp J. – Murányi K. (2025): Konszolidáció. Saldo, Budapest, 136 p.
201. Vén K. (2015): Az IFRS bevezetése az egyedi beszámolókbán Magyarországon. *Szak-ma* 57(6): 1-75. http://szak-ma.hu/data/cikk/10/806/cikk_100806/Ven_Krisztina_Az_IFRS_bevezetese_az_egyedi_beszamolokban_Magyarorszagon.pdf (letöltve: 2023. 11. 14.)
202. Wada, K. (2020): Outliers in official statistics. *Japanese Journal of Statistics and Data Science*, 3(2): 669-691. <https://doi.org/10.1007/s42081-020-00091-y> (letöltve: 2024. 10. 17.)
203. Whittred, G. (1986): The Evolution of Consolidated Financial Reporting in Australia. *Abacus*, 22(2): 103-120. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.1986.tb00129.x>
204. Whittred, G. (2020): The Evolution of Consolidated Financial Reporting in Australia. Taylor & Francis, London, p. 184. <https://doi.org/10.4324/9781003047001> <https://bookshelf.vitalsource.com/books/9781000166910> (letöltve: 2025. 03. 12.)
205. Wooldridge, J. M. (2008): Introductory Econometrics: A Modern Approach. 4th Edition. South-Western Cengage Learning, Mason, OH. https://commecsinstitute.edu.pk/wp-content/uploads/2024/08/IntroductoryEconometrics_AModernApproach_FourthEdition_Jeffrey_Wooldridge.pdf (letöltve: 2025. 12. 30.)
206. Wooldridge, J. M. (2010): Econometric analysis of cross section and panel data. MIT Press, Cambridge, MA. <https://ipcid.org/evaluation/apoio/Wooldridge%20-%20Cross-section%20and%20Panel%20Data.pdf> (letöltve: 2025. 12. 30.)
207. Wooldridge, J. M. (2013): Introductory Econometrics: A Modern Approach. 5th Edition. South-Western Cengage Learning, Mason, OH. <https://zalamsyah.staff.unja.ac.id/wp-content/uploads/sites/286/2018/02/7-introductory-econometrics-a-modern-approach-5th-ed.pdf> (letöltve: 2025. 12. 30.)
208. Yu, G. – Wahid; A. S. (2014): Accounting standards and international portfolio holdings. *The Accounting Review*, 89(5): 1895–1930. <https://doi.org/10.2308/accr-50801> (letöltve: 2024. 02. 08.)
209. Zax, P. (2015): A kontinentális számvitel jellemzői a 20. században. *Gazdaság & Társadalom | Journal of Economy & Society*, 25 (Különszám): 169–176. https://journal.uni-sopron.hu/index.php/gt/article/view/gt_25-07-0-2015_17_Zax (letöltve: 2025. 03. 07.)

210. Závodny, L. – Procházka, D. (2022): IFRS adoption and value relevance of accounting information in the V4 region. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 36(1), DOI: 10.1080/1331677X.2022.2102049 (letöltve: 2024. 09. 17.)
211. Zéman Z. – Bács Z. – Bán E. – Fenyves V. (2016): Hiteles vagy „félrevezető” számviteli információk értékelése a nemzetközi és magyar gyakorlat összehasonlításában. *Controller Info* 4(3): 52-57.
212. Zéman Z. – Béhm I. (2017): A pénzügyi menedzsment controll elemzési eszköztára. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789634540137](https://doi.org/10.1556/9789634540137) <https://mersz.hu/zeman-behm-a-penzugyi-menedzsment-controll-elemzesi-eszkoztaara/> (letöltve: 2025. 02. 16.)
213. Zéman Z. – Béhm I. (2019): Módszertan vállalkozások pénzügyi teljesítményének mérésére. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: [10.1556/9789634543558](https://doi.org/10.1556/9789634543558) https://mersz.hu/dokumentum/m487mvpt_1/ (letöltve: 2024. 11. 06.)
214. Živanović, M. (2021): What determines the application of IFRS 3 in accounting for goodwill? *Ekonomске Ideje i Praksa*, 42, 15–29. <https://doi.org/10.54318/eip.2021.mz.302>
215. Zysman, J. (1983): *Governments, Markets, and Growth: Financial Systems and Politics of Industrial Change*. Cornell University Press. 358 p. <https://ia801901.us.archive.org/28/items/in.ernet.dli.2015.213925/2015.213925.Governments-Markets.pdf> (letöltve: 2025. 03. 11.)

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A disszertációban kitűzött célok, felállított hipotézisek és alkalmazott módszerek	12
2. táblázat: Az IFRS-ek alkalmazásának összehasonlítása a visegrádi országokban	23
3. táblázat: Rejtett tételek az Sztv. alapján	36
4. táblázat: A magyar és IFRS szabályozás szerinti konszolidálás eltérései	58
5. táblázat: Idegen tőke átlagos költségének statisztikai mutatószámai	87
6. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba az idegen tőke átlagos költségeinek összehasonlítására	88
7. táblázat: A kamatfedezeti mutatók statisztikai mutatószámai	91
8. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba a kamatfedezeti mutatók összehasonlítására	92
9. táblázat: Az idegen tőke – saját tőke arányának statisztikai mutatószámai	94
10. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba az idegen tőke – saját tőke arányának összehasonlítására	95
11. táblázat: A Herfindahl-Hirschman index statisztikai mutatószámai	102
12. táblázat: A független mintás Wilcoxon-féle rangösszeg próba a Herfindahl-Hirschman index összehasonlítására	103
13. táblázat: Az összes eladósodottság statisztikai mutatószámai	106
14. táblázat: A regressziós modell becslési eredményei a magyar számviteli rendszer szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok esetében	109
15. táblázat: A regressziós modell becslési eredményei az IFRS szerint konszolidált vállalatcsoportok és a cégcsoporthoz nem tartozó nagyvállalatok esetében	114
16. táblázat: A cégcsoporthoz tartozás és a kamatláb kapcsolatának összehasonlítása a H2 és H3 hipotézisek vizsgálatára szolgáló modellekben (2019–2022)	121
17. táblázat: Célok, hipotézisek, módszerek, eredmények, valamint az új és újszerű eredmények összefoglalása	123

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Vállalati kapcsolatrendszer az IFRS-ek rendszerében	46
2. ábra: Ágazati megoszlás az Sztv. alapján konszolidáló anyavállalatok főtevékenysége alapján (mértékegység: anyavállalatok száma)	73
3. ábra: Ágazati megoszlás IFRS-ek alapján konszolidáló anyavállalatok főtevékenysége alapján (mértékegység: anyavállalatok száma)	74
4. ábra: A kutatás módszertanának folyamatábrája	76
5. ábra: Idegen tőke átlagos költségének eloszlása	86
6. ábra: Kamatfedezeti mutatók eloszlása	90
7. ábra: Kamatozó idegen források típusai	99
8. ábra: A Herfindahl-Hirschman index eloszlása	101
9. ábra: Összes eladósodottság eloszlása.....	105